

Міністерство освіти і науки України
Інженерний інститут
Запорізького національного університету

В.Г. Воронкова

ГЛОБАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ

навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування» та освітньо-професійної програми «Державне управління»

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою ЗНУ
Протокол №__ від

Запоріжжя

2020

УДК 005.5 (075)

В 753

Воронкова В.Г. Глобальне управління: навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування» та освітньо-професійної програми «Державне управління». Запоріжжя: ЗНУ. 2020. 160 с.

У навчально-методичному посібнику «Глобальне управління» викладено загальні положення, які призначено для здобувачів вищої освіти бакалавра спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування» та освітньо-професійної програми «Державне управління». Основна мета навчально-методично посібника полягає у повному, системному і стислому висвітленні широкого кола теоретичних питань у сфері глобального управління, теоретико-методологічних підходів до моделей, технологій та інструментарію глобального управління, в основі якого цифрові технології, що виступають головною рушійною силою, яка трансформує суспільство, економіку, людину; формування інтегральних компетентностей розв'язання практичних проблем, що передбачають застосування сучасних методів аналізу умов, що характеризуються комплексністю та невизначеністю.

Рецензенти

Р. І. Олексенко – доктор філософських наук, професор кафедри публічного управління, адміністрування та права Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (м. Мелітополь)

Є. Ю. Ткаченко – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Інженерного інституту ЗНУ(м. Запоріжжя)

Відповідальний за випуск

В. Г. Воронкова, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри менеджменту організацій та управління проектами

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
-------------------	----------

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ГЛОБАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ЧЕТВЕРТОЇ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (INDUSTRY 4.0).....	12
--	-----------

ТЕМА 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ЧЕТВЕРТОЇ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (INDUSTRY 4.0).....	12
---	-----------

1.1

Концептуалізація глобалізації як соціального і економічного феномена.....	13
---	----

1.2 Глобалізація: «аргументи на користь є водночас аргументами проти» (Ерік С. Райнерт).....	15
--	-----------

1.3 Сутність методології складності та методології Agile-менеджменту (Аппело Юрген) стосовно глобалізації.....	16
--	----

1.4 Методи і підходи до аналізу глобалізації як складного і суперечливого процесу.....	17
--	----

1.5 Практичні завдання до теми: «Методологічні засади глобалізації в умовах Четвертої промислової революції (Industry 4.0).....	19
---	----

ТЕМА 2. ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ЕКОНОМІЧНУ МОДЕРНІЗАЦІЮ ТА ЦИФРОВИЙ РОЗВИТОК СВІТУ В УМОВАХ ЧЕТВЕРТОЇ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (INDUSTRY 4.0).....	26
--	-----------

2.1 Вплив глобалізації на економічну модернізацію.....	27
--	----

2.2 Формування концепції цифрової економіки і цифрового менеджменту в умовах нових технологічних проривів.....	28
--	----

2.3 Вплив глобалізації на цифровий розвиток світу.....	29
--	----

2.4 Вплив глобалізації на цифровізацію суспільства.....	29
---	----

2.5 Практичні завдання до теми: «Вплив глобалізації на економічну модернізацію та цифровий розвиток світу в умовах четвертої промислової революції (Industry 4.0).....	31
--	----

ТЕМА 3. ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ «ГЛОБАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ» У КОНТЕКСТІ ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ СВІТУ 4.0.....36

- 3.1 Сутність предмета і об'єкта дисципліни «Глобальне управління» у контексті системного мислення.....37
- 3.2 Понятійно-категоріальний апарат дисципліни «Глобальне управління» у контексті системного мислення.....38
- 3.3 Функції глобального менеджера як чинник розвитку глобального системного мислення.....40
- 3.4 Вплив глобалізації на цифровізацію глобального управління у контексті технологічного розвитку світу 4.0.....41
- 3.5 Практичні завдання до теми: «Предмет дисципліни «глобальне управління» у контексті технологічного розвитку світу 4.0».....41

ТЕМА 4. ЗМІНА ПАРАДИГМ УПРАВЛІННЯ У КОНТЕКСТІ ЕВОЛЮЦІЇ ВІД ОРГАНІЗАЦІЇ КЛАСИЧНОГО ТИПУ ДО МЕРЕЖЕВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.....47

- 4.1 Еволюція організацій в умовах глобального управління.....48
- 4.2 Поява нової організаційної моделі в умовах Інтернету.....49
- 4.3 Проектування мережових організацій в умовах розвитку інформаційного суспільства.....50
- 4.4 Практичні виміри зміни парадигми організації як об'єкта інформаційного суспільства.....52
- 4.5 Практичні завдання до теми: «Зміна парадигм управління у контексті еволюції від організації класичного типу до мережової організації в умовах інформаційного суспільства».....53

ТЕМА 5. ФІЛОСОФІЯ ВЗАЄМОДІЇ ГЛОБАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ЧЕТВЕРТОЇ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (INDUSTRY 4.0): ГОЛОВНІ РУШІЙНІ СИЛИ ТА ТРЕНДИ.....59

- 5.1 Четверта промислова революція як соціальний та економічний феномен і складний діалектичний процес.....60
- 5.2 Нові вимоги до глобального управління в умовах Четвертої промислової революції.....61
- 5.3 Головні рушійні сили та тренди глобального управління в умовах Четвертої промислової революції.....63
- 5.4 Сутність біткойну і криптовалюти як технологій нової блокчейн-революції.....63
- 5.5 Практичні завдання до теми: «Філософія взаємодії глобального управління та Четвертої промислової революції (Industry 4.0): головні рушійні сили та тренди».....65

ТЕМА 6. ФІЛОСОФІЯ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ НА РІВНІ ГЛОБАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ДЛЯ СТВОРЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СВІТУ.....	72
6.1 Перехід від кризового стану суспільства до сталого розвитку суспільства.....	73
6.2 Суть економіки, що потребує трансформації.....	74
6.3 Довгострокові впливи глобального управління для сталого розвитку світу.....	75
6.4 Напрями удосконалення глобального управління для створення сталого розвитку світу.....	76
6.5 Практичні завдання до теми: «Філософія вирішення проблем на рівні глобального управління для створення сталого розвитку світу».....	77

РОЗДІЛ 2.

ПРАКСЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ГЛОБАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЧЕТВЕРТОЇ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (INDUSTRY 4.0) : КРОСКУЛЬТУРНИЙ АНАЛІЗ.....	84
--	-----------

ТЕМА 7. КИТАЙ: ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ СИСТЕМИ ГЛОБАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ.....	84
7.1 Китайська модель економічного зростання як економіки розвитку: переваги і недоліки.....	85
7.2 Цілі і завдання 13-го п'ятирічного плану Китаю та напрями його розвитку у контексті глибинних змін.....	87
7.3 Розвиток сучасного технологічного світу у Китаї: кіберзлочинність та інші технологічні зрушення.....	87
7.4 Китайська модель управління як гібридний продукт історичного досвіду.....	88
7.5 Практичні завдання до теми: «Китай: переваги і недоліки системи глобального управління».....	89

ТЕМА 8. МОДЕЛІ НОВОЇ ВДОСКОНАЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ СІНГАПУРУ, ЯПОНІЇ).....	96
---	-----------

8.1 Сінгапурське економічне диво як модель нової вдосконаленої економіки.....	97
8.2 «Модель економіки летючих гусей» у контексті модернізаційної політики Японії.....	98
8.3 Сутність моделі «ощадливого виробництва», що збагатила світ.....	99
8.4 Модель «економіки пончика»: як економісти ХХІ століття бачать глобалізаційний світ.....	100
8.5 Практичні завдання до теми: «Моделі нової вдосконаленої економіки у контексті глобалізації та модернізації (на прикладі країн Сінгапур, Японія).....	101

ТЕМА 9. СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КРАЇН АЗІЙСЬКОГО РЕГІОНУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ.....108

9.1 Стратегії розвитку країн Азійського регіону і шляхи швидкої модернізації.....	109
9.2 Економічний розвиток Азійського регіону як основи прискореної модернізації в умовах глобальної конкуренції.....	110
9.3 Порівняльний аналіз промислового розвитку Кореї та Малайзії...	111
9.4 Фінансова політика країн Азійського регіону.....	112
9.5 Практичні завдання до теми: «Стратегії розвитку країн Азійського регіону в умовах глобальної конкуренції».....	113

ТЕМА 10. СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ІЗРАЇЛЮ ЯК КРАЇНИ ЕКОНОМІЧНОГО ДИВА, СТАРТАПІВ, КУЛЬТУРИ ІННОВАЦІЙНОСТІ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ГЛОБАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ.....120

10.1 Стратегії розвитку Ізраїлю як країни економічного дива та стартапів.....	121
10.2 Умови формування культури інноваційності у контексті глобальної економіки та глобального управління.....	122
10.3 Підходи до аналізу глобальної політики і глобального управління, які спрацювали.....	123
10.4 Загрози, що стоять на шляху здійснення економічного дива Ізраїлю.....	124
10.5 Практичні завдання до теми: «Стратегії розвитку Ізраїлю як країни економічного дива, стартапів, культури інноваційності у контексті глобальної економіки та глобального управління».....	125

ТЕМА 11. ФІЛОСОФІЯ ГЛОБАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ДЛЯ СТВОРЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СВІТУ.....131

11.1 Неоліберальна політика та чинники її розвитку.....	132
11.2 Сутність діяльності системи ООН та тенденції розвитку сучасного світу.....	133
11.3 Програма розвитку та завдання глобального управління на рівні ООН.....	134
11.4 Етапи реалізації моделі «співмешкання держав для життєздатного світу»	135
11.5 Практичні завдання до теми: «Філософія глобального управління для створення сталого розвитку світу».....	136

ТЕМА 12. СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ СВІТОВОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТА ЇЇ МІСЦЕ У СВІТОВОМУ ПОРЯДКУ, ЩО НИНІ ФОРМУЄТЬСЯ.....	142
12.1 Характерні риси глобальної економіки та глобалізації на сучасному етапі.....	143
12.2 Ризики на шляху до збалансованого розвитку України: слабкі сторони національної економіки та критичні чинники гальмування розвитку.....	144
12.3 Прогнози розвитку на середньострокову та довгострокову перспективи.....	145
12.4 Економічна парадигма світу: можливості та завдання для України.....	146
12.5 Практичні завдання до теми: «Стратегії соціально-економічного розвитку України в умовах світової конкурентоспроможності та її місце у світовому порядку, що нині формується».....	147
ЛІТЕРАТУРА.....	153

ВСТУП

Актуальність теми навчально-методичного посібника у тому, що глобальне управління сьогодні представляє найдинамічнішу та найінноваційнішу сферу розвитку, яка оволодіває світом. Цьому сприяє глобалізація, нова Діджитал ера, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, аналіз великих даних -Big DATA. Інформаційно-технологічна сфера, яка стрімко розвивається, свідчить, що сучасний глобальний світ сьогодні поглиблюється з неймовірною швидкістю, і це стосується кожної сфери, кожної науки, бізнесу, підприємництва, страхування, медицини, освіти.

В навчально-методичному посібнику доведено, що глобальне управління розвивається на основі розвитку цифрових технологій, які несуть зміни і сприяють розвитку успішного підприємництва і бізнесу. Інновації вже прийшли у наш світ і будуть змінювати світ з небаченою швидкістю і це буде стосуватися всіх галузей виробництва і всіх сфер, а в перспективі буде сприяти розвитку smart-суспільства і smart-технологій у контексті сучасної глобальної цифрової цивілізації.

Метою викладання навчальної дисципліни «Глобальне управління» є засвоєння знань формування комплексу теоретичних знань і практичних вмінь у сфері глобального управління, концептуалізація сутності і процесів розвитку глобального управління як складного і суперечливого феномена і діалектичного процесу та виявлення специфіки нових моделей на рівні розвинутих країн.

Виходячи з мети, основними завданнями опанування навчальної дисципліни «Глобальне управління» є засвоєння знань:

- ✓ формування у студентів системи знань про розвиток глобального управління в умовах нової промислової революції INDUSTRY 4.0 як чинника становлення екологічно збалансованої і соціально-орієнтованої економіки в умовах нових технологічних проривів;

- ✓ формування знань про глобальне управління, що представляє у динамічну та інноваційну сферу розвитку як основу прориву у технологічній галузі, від якої залежить конкурентоспроможність держав;

- ✓ вивчення теоретико-методологічних підходів до моделей, технологій та інструментарію глобального управління, в основі якого цифрові технології, що виступають головною рушійною силою, яка трансформує цілі галузі виробництва;

- ✓ освоєння основних прийомів аналізу природних ресурсів та обмеженості асимілюючих можливостей планетарної екосистеми та підвищення його ефективності;

✓ вивчення процесів глобалізації як системної цілісності економічних, політичних, культурних та національних процесів та глобального управління як сукупності знань про нові цифрові (інформаційні) технології та їх впливу на сучасний світ;

✓ розуміння процесів формування, розвитку і оцінки діяльності організацій, що працюють на глобальному рівні та освоєння сутності глобального мислення та його трансформацій відповідно до реалій ХХІ століття;

✓ виявлення проблем глобального управління в економічній, політичній, соціальній та духовній сферах розвитку та напрямів удосконалення глобального управління у становленні сталого розвитку суспільства та визначення шляхів його ефективності;

✓ виявлення проблем взаємодії людини, суспільства, інформації в умовах нових технологічних проривів та шляхів їх подолання, що сприяють формуванню нової концепції глобальної економіки і глобального менеджменту;

✓ формування теоретичних знань про інноваційні засади глобального управління в умовах діджиталізації, виявлення місця і ролі України в глобалізаційних процесах сучасності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні знати:

✓ сутність методологічних засад глобалізації в умовах четвертої промислової революції (Industry 4.0);

✓ вплив глобалізації на економічну модернізацію та цифровий розвиток світу в умовах четвертої промислової революції (Industry 4.0);

✓ предмет дисципліни «Глобальне управління» в контексті технологічного розвитку світу 4.0;

✓ зміна парадигм управління в контексті еволюції від організації класичного типу до мережевої організації в умовах інформаційного суспільства;

✓ філософія взаємодії глобального управління та четвертої промислової революції (Industry 4.0) в контексті виявлення головних рушійних сил та трендів;

✓ філософія вирішення проблем на рівні глобального управління для створення сталого розвитку світу;

- ✓ напрями розвитку глобального управління в умовах глобалізації та четвертої промислової революції (Industry 4.0) в контексті кроскультурного аналізу;
- ✓ моделі нової вдосконаленої економіки в контексті глобалізації та модернізації (на прикладі країн Сінгапуру, Японії);
- ✓ стратегії розвитку країн Азійського регіону як найдинамічнішого регіону світу в умовах глобальної конкуренції, їх успіхи і невдачі;
- ✓ стратегія розвитку Ізраїлю як країни ізраїльського економічного дива та країни стартапів у контексті глобальної економіки та управління;
- ✓ філософія глобального управління для створення сталого розвитку світу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні вміти:

- ✓ здійснювати аналіз методів і підходів до аналізу глобалізації як складного і суперечливого процесу в умовах четвертої промислової революції (industry 4.0);
- ✓ аналізувати практичні виміри впливу глобалізації на цифровізацію глобального управління в контексті технологічного розвитку світу 4.0;
- ✓ аналізувати практичні виміри змін парадигм організації як об'єкта інформаційного суспільства;
- ✓ виявляти нові вимоги до глобального управління в умовах Четвертої промислової революції, пов'язаних з технологічним лідерством та новими моделями управління;
- ✓ здійснювати аналіз довгострокових впливів глобального управління для сталого розвитку світу та напрямів удосконалення глобального управління для створення сталого розвитку світу;
- ✓ здійснювати аналіз китайської моделі економічного зростання як економіки розвитку, її переваг і недоліків; аналізувати нові глобальні проблеми – коронавірусу;
- ✓ здійснювати діагностику нових моделей «економіки летючих гусей», «ощадливого виробництва» та «економіки пончика», що дають можливість побачити, як економісти XXI століття бачать глобалізаційний світ та в яких нових категоріях він розвивається;

✓ оцінювати ефективність економічної та фінансової політики країн Азійського регіону, давати порівняльний аналіз їх промислового розвитку (Кореї, Малайзії, Сингапуру та інших);

✓ визначати напрями розвитку культури інноваційності у контексті економічного дива Ізраїлю;

✓ здійснювати аналіз нових моделей «співмешкання» держав» як сталого розвитку світу;

✓ аналізувати місце і роль України в сучасних глобалізаційних процесах.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні набути компетентностей:

✓ володіння сучасними методиками вирішення економічних та управлінських задач на основі методології складності (самоорганізації) та подання інформаційної стохастичності в умовах глобалізації;

✓ володіння інформаційно-комунікаційними технологіями для прогнозування бізнес-процесів та основними статистичними методами вирішення типових організаційно-управлінських завдань;

✓ здійснення інформаційно-аналітичного забезпечення економічних та управлінських процесів глобалізації із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій;

✓ обґрунтування методики побудови організаційно-управлінських моделей організацій в контексті вирішення проблем глобального управління;

✓ розв'язання складних завдань та вирішення практичних проблем у сфері глобального управління, що передбачає застосування теорій та наукових методів, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов;

✓ здатності використовувати теоретичний і методичний інструментарій для діагностики глобалізаційних процесів сучасності в контексті нових тенденції розвитку людської цивілізації та досягнення сталого розвитку цивілізації;

✓ здатності використовувати методи Agile-менеджменту (гнучкого), необхідного для адаптації країни до умов глобалізації, промислової революції 4.0 та цифрової революції;

✓ здатності володіти проблемами глобального управління, сутністю нових моделей розвитку глобальної економіки та вирішення їх проблеми;

✓ здатності розробляти програми економічного розвитку, оволодівати сутністю нових моделей розвитку глобальної економіки, що забезпечать їх реалізацію в умовах глобальної конкуренції та глобалізації;

✓ компетентностей управляти інноваційними процесами, що будуть сприяти розвитку стартапів, культури інноваційності, smart-суспільства і smart-технологій у контексті розвитку глобальної економіки та глобального управління;

✓ компетентностей кваліфікаційно оцінювати стан, особливості і ризики глобального середовища, визначати особливості механізму управління глобальними процесами з метою досягнення сталого розвитку світу.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ГЛОБАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ЧЕТВЕРТОЇ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (INDUSTRY 4.0)

ТЕМА 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ЧЕТВЕРТОЇ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (INDUSTRY 4.0)

«Окрім посилення ролі державного управління, має відбутися зміна домінантної соціальної філософії, того, як людина дивиться на світ» (Грем Макстон, Йорген Рандерс).

1.1 Концептуалізація глобалізації як соціального і економічного феномена.

1.2 Глобалізація: «аргументи на користь є водночас аргументами проти» (Ерік С. Райнерт)

1.3 Сутність методології складності та методології Agile-менеджменту (Апело Юрген) стосовно глобалізації

1.4 Методи і підходи до аналізу глобалізації як складного і суперечливого процесу в умовах четвертої промислової революції (INDUSTRY 4.0)

1.5 Практичні завдання «Методологічні засади глобалізації в умовах четвертої промислової революції (Industry 4.0)».

Цілі:

✓ *окреслити концептуалізацію глобалізації як соціального і економічного феномена;*

✓ *розкрити аргументи на користь глобалізації і проти глобалізації;*

✓ *з'ясувати сутність методології складності та методології Agile-менеджменту (Аппело Юрген) стосовно глобалізації;*

✓ *розкрити методи і підходи до аналізу глобалізації як складного і суперечливого процесу в умовах четвертої промислової революції (INDUSTRY 4.0);*

✓ *розробити практичні завдання до теми: «Методологічні засади глобалізації в умовах четвертої промислової революції (INDUSTRY 4.0)».*

Мета вивчення теми полягає:

✓ **у засвоєнні знань** про сутність методологічних засад глобалізації в умовах четвертої промислової революції Industry 4.0);

✓ **у набутті умінь і навичок** аналізу методів і підходів до глобалізації як складного і суперечливого процесу в умовах Четвертої промислової революції (Industry 4.0);

✓ **у набутті компетентностей** оволодіння сучасними методиками вирішення економічних та управлінських завдань глобалізації на основі методології складності (самоорганізації) та подолання інформаційної стохастичності.

КЛЮЧОВІ СЛОВА ТА ТЕРМІНИ

- методологія глобального управління
- методологія складності
- методологія Agile-менеджменту
- глобалізація як складний і суперечливий процес
- вестернізація
- методологія синергетичної парадигми глобалізації
- методи аналізу глобального управління

- системний аналіз і синтез
- нелінійна методологія
- методологія постмодернізму
- модерність і постмодерність

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1 Концептуалізація «глобалізації» як соціального та економічного феномена

Глобалізація стала дедалі впливовішою парадигмою в науках про людину, суспільство, сучасний світ, який є складним і динамічним, що розглядається в контексті модерності і постмодерності. Теоретики постмодерну вбачають в глобалізації перехід від традиції до модерності й постмодерності. Глобальне усуває націю-державу як визначальний чинник соціального життя. Міжнародні соціальні, політичні та культурні організації організовуються між собою й починають заступати своїх національних посередників в контексті реалізації «глобальної економіки без кордонів». Глобалізацію можна розглянути як наслідок універсальної логіки модерності. Перехід від національного до глобального реалізується постіндустріальним та інформаційним порядком, в результаті чого виникає інформатизована світова система. Вже сьогодні можна говорити не тільки про європеїзацію та американізацію, а й про японізацію суспільного економічного простору. Робертсон говорить про присутність глобальних артефактів у локальному контексті, а також про процес інституціоналізації, у ході якого відбувається глобальне творення локальності. В контексті творів Фрідмана й Робертсона глобалізація виступає як цивілізаційний феномен. Протилежністю глобалізації є глокалізація, які взаємно доповнюють і взаємопроникають один в одного. Підхід Робертсона до глобалізації багатовимірний з акцентом на соціокультурні процеси. Гібридизація – це творення глобальної культури, так як процеси глобалізації можна описати як процеси гібридизації. Серед усіх інтерпретацій глобалізації найпоширенішою є та, що світ стає більш уніфікованим і стандартизованим завдяки технологічній, комерційній і культурній синхронізації, яка виходить із Заходу, і що глобалізація примикає до процесів модерності. Глобалізацією називають усі ті процеси, завдяки яким народи світу залучаються до єдиного світового суспільства завдяки процесам економічної інтернаціоналізації і поширення ринкових відносин, в результаті чого формується глобальна економіка як виробництво, що глобалізується завдяки глобальним фінансам. У міждержавних відносинах відбувається зростання соціальної щільності світу, що приводить до «світового суспільства». У культурному контексті увага зосереджена на глобальних комунікаціях і загальносвітовій культурній стандартизації, в історичному контексті – на «глобальній історії», у правовому контексті - інтернаціоналізації стандартів у

сфері прав людини. В результаті глобалізації формується глобалізм як політична теорія поглиблення керування глобалізацією та світосистемою. Теорія глобалізації стає додатком теорії модернізації.

Часові рамки глобалізації

Глобалізацію можна означити як інтенсифікацію всесвітніх суспільних відносин, які сполучають віддалені локальності, інтенсифікацію всесвітніх суспільних відносин, як глобалізацію до всесвітньої історії, уявлення про численні траєкторії модернізації, як час міжцивілізаційних зустрічей (Бенджамін Нельсон), адже всі суспільства творять свою модерність. Глобалізація може підсилювати локалізм або йти разом з ним: «мисли глобально, дій локально». Отже, глобалізація, на думку Робертсона, - це універсализація партикуляризму, зміцнення понаднаціонального регіоналізму, способи організації відносин – транснаціональних, інтернаціональних, макронаціональних, національних, мікронаціональних, мікрорегіональних, локальних. В контексті глобалізації діють корпорації, міжнародні організації, неурядові організації, в результаті діяльності яких відбувається інтернаціоналізація держави. Має місце взаємодія державоцентристського і багатоцентричного світу, розвиваються гібридні простори глобального ландшафту, глобальних процесів та глобальних відносин. Аналіз свідчить, що ці процеси розвиваються нерівномірно, суперечливо, асиметрично. Глобалізація означає стиснення світу й інтенсифікацію усвідомлення світу як цілого. Глобальні процеси відіграють при цьому роль суспільної трансформації великих частин світу.

1.2 Глобалізація: «аргументи на користь є водночас аргументами проти» (Ерік С. Райнерт)

Глобалізація, як її інтерпретують вашингтонські інституції, тобто Світовий банк і МВФ, означає на практиці швидку економічну інтеграцію багатих і бідних країн, зокрема в сфері торгівлі та інвестицій. Є чимало аргументів на користь вільної торгівлі та інтеграції, деякі з аргументів носять культурний характер, що вільна торгівля створює контакти, проте більшість з них мають економічний характер. Якщо тісну економічну інтеграцію здійснюють як слід і в належному темпі, вона потенційно здатна піднести всі країни – і багаті, і бідні – на вищий соціально-економічний рівень. Найпереконливіші аргументи на користь глобалізації й проти неї можна знайти у сфері виробництва. *Перший аргумент* на користь глобалізації полягає в тому, що виробництво товарів і послуг часто відбувається за умов значного збільшеного ефекту масштабу: чим більший ринок і більше вироблених одиниць, тим дешевше виробляти товари й послуги, які ми споживаємо. Тут існує величезний потенціал для підвищення добробуту всіх. *Другий аргумент* схиляється до вільної торгівлі, технологічних змін та інновацій, розвитку продуктів невпинного розвитку нових знань. Витрати, зумовлені інноваціями і технічними змінами, можна розподілити серед більшого числа споживачів, а

інновації і вдосконалення потенційно збагачують кожного окремого громадянина світу швидше і дешевше. Нові проривні технології та інновації вимагають нових знань і створюють їх, породжуючи нові види економічної діяльності, яким притаманні високий рівень знань і високий рівень прибутку. В цих галузях домінують ще Шумпетерова недосконала конкуренція, високі вступні бар'єри, високі ризики і високі винагороди.

Такий стан контрастує з досконалою, або товарною конкуренцією. Ринок, якщо не втручатися в нього, матиме тенденцію збільшувати, а не зменшувати наявні відмінності зарплат між різними країнами. Магія ринку матиме тенденцію збільшувати вже наявну асиметрію між багатими і бідними країнами. Освіту дедалі більшою мірою вважають за ключ до збільшення багатства в «третьому світі». Отже, аргументи за глобалізацію за певних умов стають ще й аргументами проти глобалізації, якщо зважати на те, як вона тепер відбувається. Краще розуміння економічних механізмів, які забезпечують економічний розвиток, допомагає з'ясувати причини, чому цей розвиток розподілений так нерівномірно серед країн та індивідів.

Глобалізація замість того, щоб вирівняти ціни і рівень життя і призводить до поляризації прибутку. Капітал стає двигуном розвитку капіталізму який часто витісняє знання. Разючий економічний розвиток Китаю, Індії та Південної Кореї вважають за приклад глобалізації. За Шумпетером справжніми рушійними чинниками економічного розвитку є винаходи та інновації, які створюють попит на інвестиційний капітал та створюють значні розриви у технологічному розвитку, з'являються нові сфери промисловості з масою нових продуктів, радикально змінюються виробничі процеси, так як інновації і навчання змінюють економічний розвиток. Сабуто Окіта вважав, що бідна країна здатна підняти свою технологію на вищий рівень, перестрибуючи від одного продукту до другого з дедалі вищою насиченістю знаннями.

1.3 Сутність методології складності та методології Agile-менеджменту (Аппело Юрген).

Agile-методологія як теоретична основа розуміння глобалізації та глобального управління. Концепція моделі глобалізації та глобального управління є складною інноваційною проблемою, що потребує використання методології, яка б дала змогу зрозуміти глобальний процес як складний соціальний, економічний і культурний організм та складний динамічний процес. На зміну старим концепціям індустріального і постіндустріального суспільства приходять нові, що відповідають інформаційному та цифровому суспільству. Такою методологією слугує методологія складності як методологія самоорганізації, яка базується на знаннях філософії, менеджменту, теорії організацій, що отримали назву Agile-методології (гнучкої методології), що вписуються в теорію і методологію спіралеподібної динаміки. Agile-методологія – це методологія складних адаптивних систем, гнучкого управління та інноваційної компоненти, в основі якої використання

інформаційно-комп'ютерних технологій та практичного і розумного механізму на основі принципів сталого розвитку. Agile-методологія 3.0 надає дорожню карту провідним гравцям на міжнародній арені для вирішення проблем глобальної політики, так як вона представляє собою управління в умовах невизначеності та стохастичності, асиметрії інформації, являє собою гнучке інноваційне керування та лідерство, що надихає на нові ідеї та слугує досягнення сталого розвитку завдяки упровадженню інформаційно-комп'ютерних технологій в умовах високої конкурентоспроможності та інтеграції країн до міжнародного економічного простору. Agile-методологія як теоретична основа моделі наукових досліджень та інноваційної компоненти у просування гнучких підходів у використанні цифрової компоненти управління та методології адаптивної, гнучкої, креативно-інноваційної еліти нової формації, яка повинна упроваджуватися в усі структури управління та адміністрування на основі принципів сталого розвитку. Agile-методологія – це методологія аналізу складних дисипативних систем управління, що розвиваються у певному екзистенційному просторі бурхливого і швидкозмінного світу, що формується на основі принципів соціальної ентропії, яка є показником як деструктивного, так і конструктивного начала, пов'язана з потребою стабілізації як економічної, так і управлінської сфери, потребує самоорганізації, виходу з хаосу та подолання дисипації (розсіювання) енергії.

Самовідтворення соціального організму управлінської сфери як специфічної складової самоорганізаційних процесів підготовки спеціалістів, яка відбувається на етапі переходу до цифрового суспільства, та потребує аргументів гнучкого менеджменту, гнучкої філософії складності, що формує концепцію управління Agile, яка буде сприяти підвищенню дієвості та ефективності на принципах рівноваги, стабільності, інформації, знання. Agile-методологія допомагає керівникам долати хаос, ентропію, невизначеність, різноманітні точки біфуркації та пошуки того атрактора (точки притягіння) у складному цифровому світі, атрактор якого може бути зафіксований формуванням нової управлінської еліти, підготовка якої здійснюється на принципах самоорганізації, що формує позитивне, креативно-творче, адаптивне управлінське мислення, що формує нові концепції нового програмного цифрового забезпечення, яке виступає як складні адаптивні системи. Свобода комунікацій та цифрові технології, глобалізація 4.0, технологічний розвиток світу 4.0 і нове Просвітництво 2.0 змушують управлінців формувати таку теорію, яка б використовувала методи і принципи програмного забезпечення, що базуються на основах кібернетики та інформатики, заснованих на синтезі рівнів Спиральної динаміки, Інтегрального підходу Уілбера та інших. Управління як складна система повинна адаптуватися до змін у середовищі - системних змін, стохастичності, емерджентності.

Нова цифрова ера - це мислення у категоріях складних систем. Тому слід:

- 1) формувати нову цифрову культуру і нове цифрове мислення, здатне працювати у режимі системної динаміки;
- 2) розвивати мислення у категоріях

складних систем, які можуть адаптуватися до змін у середовищі. Управління як соціальний, економічний і культурний інститут виступає як складна адаптивна система (САС), які повинна використовувати agile-менеджмент (менеджмент 3.0), agile-методологію, так як менеджмент 2.0 і менеджмент 1.0 давно вже не відповідають цифровій ері. Agile-методологія як теоретична основа глобалізації та глобального управління включає такі методи як системний, структурний, структурно-функціональний, аксіологічний, які в своїй сукупності дають змогу радикально переглянути місію, функції, легітимність, інструменти діяльності інституту управління та в своїй основі несуть зміну парадигми управління на інноваційно-цифрову у відповідності до інтеграції до європейського простору та вироблення спільних принципів відкритості, боротьби з корупцією, подолання непередбачуваності, непрогнозованості і неструктурованості, невпорядкованості і хаотичності. Agile-методологія як теоретична основа складності базується на загальній методології систем та системного аналізу і синтезу, в основі якого аутопоезис (самопобудова, способи і принципи, якими системи конструюють самі себе); ідентичність; гомеостаз; проникність, створення й підтримки своєї ідентичності.

1.4 Методи і підходи до аналізу глобалізації в умовах четвертої промислової революції (Industry 4.0)

Методи і підходи до аналізу глобалізації в умовах четвертої промислової революції (Industry 4.0) мають на меті розкрити глибинні зміни у всіх промислових галузях: з'являються нові бізнес-моделі, перебудовуються системи виробництва, руйнуються усталені моделі, перебудовуються системи виробництва, споживання, транспортування і постачання. Глибока невизначеність, яка супроводжує розвиток і засвоєння нових технологій, що ми досі не знаємо, як розгортатимуться трансформації, викликані промисловою революцією. Проте їх складний взаємозв'язок, який може розкритися завдяки синергетичному методу чи підходу, передбачає, що усі зацікавлені сторони світової спільноти - уряди, бізнес, наука, громадянське суспільство, які мають відповідально співпрацювати, щоб краще зрозуміти рух нових тенденцій. Нам необхідне всеосяжне бачення того, як саме технології змінять наше життя та життя майбутніх поколінь і яких зрушень зазнають економічний соціальний та гуманітарний контексти. Метод крос-культурного аналізу направлений на порівняння економічних, політичних, соціальних, культурних та освітянських чинників, а також структурних елементів цих систем в умовах їх трансформації, які свідчать про те, що технологічні зміни є настільки потужними, що роблять нашу добу і найбільш перспективною, і водночас сповненою найсильніших потенційних загроз в історії людства. Метод системного та структурного аналізу дозволяє розглянути г глобалізацію як таку, що розвивається в геометричному, а не лінійному темпі. Це наслідок багатогранності й тісної взаємопов'язаності сучасного світу, а також того, що одні технології породжують нові, ще потужніші, а глобалізація розглядається як складна

дисипативна систему, яка має декілька підсистем, що постійно взаємодіють з навколишнім середовищем. Поєднання синергетичного та системного методів дозволяє пояснити особливості глобалізації в нормальному і катастрофічному режимах і переходу до сталого розвитку. Цей фактор ґрунтується на цифровій революції й численних технологіях, що приводять до нечуваних потужних змін парадигм в економіці, бізнесі, суспільстві і в кожній людині. Економічний підхід визначає глобалізацію як інтеграцію господарювання, в контексті яких відбувається злам економічних національних кордонів і формування світової економіки. Йдеться не лише про те, «що» і «як» ми робимо, але й те, «ким» ми є. Системний метод аналізу глобалізації допомагає розглянути глобалізацію як складну самоорганізаційну систему, що складається з ряду підсистем, що виконують свої функції та характеризуються: цілісністю, структурованістю, взаємодією системи і середовища, автономністю, адаптивністю, ієрархічністю, унікальністю систем, множинності. Кібернетичний підхід до глобалізації означає, що в ній розрізняються структурні компоненти як вхідні параметри, в основу якого входить орган управління, об'єкт і суб'єкт управління, вихідні дані, зворотний зв'язок. Оптимальне керування досягається гомеостатичною рівновагою, яка сприяє досягненню свої мети та ефективності. Довготривалий вплив на системи передбачає цілісні трансформації різних систем як на світовому рівні, так і всередині країни, а також перетворення у компаніях, різних галузях виробництва та суспільстві загалом. Синергетичний метод чи підхід, в основі якого самоорганізація, яка існує тоді, коли система здатна робити свої структури більш складними. В економіці самоорганізація переважно відбувається на ринку завдяки ціновим механізмам, але трапляється в межах громад і домашніх господарств. Усі три загадані царини здатні самоорганізуватися й ефективно задовольняти людські потреби. І держава має їх у цьому підтримуватися. Коли економіка стає більш ефективною, це посилює її гнучкість і здатність пристосовуватися до майбутніх потрясінь.

Метод прогнозування. Завдяки вмінню прогнозування можна уникнути помилок і досягти успіху в усіх сферах нашого життя. Однак мало кому під силу передбачити, у що варто вкладати кошти, який новий продукт здатен здійснювати ринок і яких мін чекати на політичній арені. Навіть провідні експерти часто радше здогадуються про певні речі, ніж аналізують можливості їхньої політики. Утім деякі фахівці здатні робити достовірні передбачення. Ф.Телок і Д.Граднер зібрали низку прогнозів, які справдилися, хоча більшість вважала їх хибними. Вони створили успішну формулу успішних передбачень, які назвали «суперпередбаченнями», яка працює в бізнесі, політиці, міжнародних відносинах і навіть в особистому житті. Методологія виміру якості, яку розробили американські вчені А.Сен і М.Нуссбаум, базується на двох базових поняттях: 1) можливість (capability) і функціонування (functioning). Вектор функціонування - це те, що людині вдається досягти у суспільстві (освіта, доход, здоров'я, види дозвілля), а можливість – це сукупність альтернативних векторів функціонування, з яких індивід може

робити вибір. Останній індикатор відображає свободу вибору, якою володіє людина. Обидва індикатори у сукупності визначають якість життя у країні і можуть слугувати критеріями розвитку соціального ринкового господарства. Вектор можливостей залежить не тільки від матеріального добробуту, але і від інтелектуального і психологічного потенціалу кожної людини, і тут Інтернет може відіграти головну роль при виборі якісного шляху серед можливостей людини.

1.5 Практичні завдання до теми: «Методологічні засади глобалізації в умовах четвертої промислової революції (INDUSTRY 4.0)»

Питання для самоконтролю

1. Чим була обумовлена економічна глобалізація?
2. Глобалізація для країн «третього світу», у чому її суть?
3. Чому вдалося Азії: успіхи і невдачі найдинамічнішого регіону світу.
4. «Більша макроекономічна стабільність не зробила світову економіку стабільнішою», чому?
5. Є точка зору, що «Африка не приречена на відсталість», прокоментуйте?
6. Велика Британія: Брексит чи політика мислення поза Європою?
7. Глобальні економічні тенденції та терміни: глобалізація, глокалізація, модернізація, регіоналізація, гібридизація:
8. Інформаціоналізована світова глобальна система, її суть і функції.
9. Вплив глобалізації на розвиток інноваційних процесів.
10. Які країни слід віднести до успіху глобалізації і чому?

Навчальні завдання

1. Прокоментувати положення про те, що світова економіка перебуває у безладі. Навести приклади.
2. Проаналізувати приклади розвитку передових країн в очікуванні нового «економічного дива» (країна за вибором).
3. Виявити згідно системного аналізу і синтезу, яку економіку вважати зразком для наслідування?
4. З'ясувати, який шанс міжнародних гравців на реальний економічний успіх і чого чекати Україні?
5. Прокоментувати визначальні особливості глобальної економіки головних регіонів світу, оцінюючи можливості різних держав стати новими лідерами.
6. Обґрунтувати індивідуальні особливості країн які визначають наше сьогодення і прийдешнє.
7. Визначити ряд країн, які вважають країнами-невдахами?

8. Дати порівняльний аналіз країн світу, які стануть насправді проривними і зростатимуть найшвидше?
9. Дати аналіз сучасного капіталізму (згідно Ха-юн Чанга). Вибрати за інтересом.
10. Виявити довгострокові тренди Четвертої промислової революції (INDUSRTY 4.0).

Одноваріантні запитання («Так» чи «Ні»)

1. Дві найуспішніші країни – Китай та Індія – досягли великих результатів тільки тому, що не дослухалися поради вашингтонських інституцій?
2. Чи можна експортувати соціал-демократичну державу загального добробуту?
3. Тільки інновації за умов динамічно, але недосконалої конкуренції на промислових ринках дали змогу підняти ставки зарплат у цих країнах і позбутися бідності?
4. Чи вдасться поєднати політичному режиму добру економіку з доброю політикою?
5. Реалізувати державу загального добробуту виявилось можливим тільки в цілком індустріалізованих країнах, так?
6. Стабільне творення цифрового світу базується на людях, людському, капіталі чи знанні?
7. Аргументи «за» глобалізацію позитивні чи негативні?
8. Чи наступив «кінець національної держави» в умовах глобалізації?
9. Як ви вважаєте, неолібералізм усупереч прогнозам економічної теорії створив більшу чи меншу нерівність?
10. Як ви вважаєте, панівний світогляд насправді перейшов від однієї космополітичної ідеї – комунізму – до іншої космополітичної ідеї – неолібералізму?

Тестові завдання для перевірки знань

Завдання 1.

З якої сфери розпочалася глобалізація:

- А) політичної;
- Б) економічної;
- В) сфери нових технологій;
- Г) всі вище перераховані.

Завдання 2.

Поняття «цифрова економіка» - це:

- А) економіка, орієнтована на наукоємні сфери;
- Б) економіка, орієтовна на енергетику;
- В) економіка бурхливо розвинених країн;

Г) всі вище перераховані.

Завдання 3.

Найбільший вплив на світову політику здійснив розвиток:

- А) радіо;
- Б) телебачення;
- В) Інтернет;
- Г) всі вище перераховані.

Завдання 4.

Нерівномірність глобалізації означає:

- А) виперджаючий розвиток комунікаційних та інформаційних технологій у порівнянні з біотехнологіями;
- Б) відмінність у сферах розвитку глобалізаційних процесів, а також у доступі до можливостей, які вона відкриває для різних країн, соціальних груп та окремих людей;
- В) неоднозначність позитивних і негативних сторін глобалізації;
- Г) всі вище перераховані.

Завдання 5.

Протилежним за значенням глобалізації є поняття:

- А) локалізації;
- Б) ізоляціонізм;
- В) глокалізація;
- Г) всі вище перераховані.

Завдання 6.

Три підходи до глобалізації, як:

- А) постійний історичний процес;
- Б) гомогенізація та універсалізація світу;
- В) розмивання національних кордонів, виділив: а) Б.Баді; б) Т. де Монбріаль; в) Р.Най;
- Г) всі вище перераховані.

Завдання 7.

Точки зору на глобалізацію як процес розмивання кордонів дотримуються наступні автори:

- А) Дж.Модельські;
- Б) А.Уткін;
- В) Дж.Най;
- Г) всі вище перераховані.

Завдання 8.

Розуміння глобалізації як сучасного процесу, який представляє собою заключну стадію розвитку капіталізму, що породжує все більшу поляризацію світу за економічним параметром, а як наслідок - політичну нестабільність, є характерною для:

- А) реалістів;
- Б) неомарксистів;

- В) неолібералів;
- Г) всі вище перераховані.

Завдання 9.

Аргументи проти глобалізації як вестернізації пов'язані з тим, що:

- А) західний світ складає меншу частину земної кулі;
- Б) цивілізаційний розвиток йшов зі Сходу на Захід;
- В) далеко не завжди розповсюджувалися саме західні культурні форми;
- Г) всі вище перераховані.

Завдання 10.

Перебіг європейської боргової кризи 2008 року визначили три групи дуже різних зовнішніх втручань:

- А) США намагалися проповідувати й викладати теоретичні економічні причини необхідності більшої координації в Європі;
- Б) Китай намагався безпосередньо вплинути на європейську політику, але його цікавило зміцнення альтернативних полюсів світової системи;
- В) Росія опинилася в більшій ізоляції від Європи;
- Г) всі попередні відповіді є вірними.

Завдання для самостійного виконання

проаналізувати, прокоментувати, обміркувати, зробити власний висновок – історичну рефлексію, економічний аналіз, філософське есе

Завдання 1. Проаналізувати вислів: «Світ побачив разючі відмінності між теоріями економічної гармонії і брутальною економічною реальністю, і з цього досвіду можна чимало навчитися. Ми повинні відійти від теорії, яка постулює економічну гармонію як автоматичний результат божественно або математично наперед продуманої гармонії, і повернутися до теорії, згідно з якою економічна гармонія становить результат свідомої політики» («Як багаті країни збагатіли... і чому бідні країни лишаються бідними», Ерік С. Райнерт, 2018). До якого виду і типу теорії може відноситися така політика?

Завдання 2. Дати власне судження: «Прикметою глобального мислення є те, що країни створюють «найкращий із можливих світів» («Як багаті країни збагатіли... і чому бідні країни лишаються бідними», Ерік С. Райнерт, 2018). До якого типу моделі чи теорії відноситься вислів «найкращий із можливих світів»?

Завдання 3. Прокоментувати вислів: «Прагнення створити загальне теоретичне поле для аналізу процесу глобалізації має бути пов'язане зі спробою визначити структуру будь-якого життєздатного дискурсу щодо форми та значення світу як цілого – це головне питання, тому що більшість сучасних дискусій про глобалізацію проходить під накриттям культурних учень, де не приділяється увага питанню глобального взаємозв'язку й структурним випадкам» («Глобальні модерності / за ред. Майка Фезерстоуна, Скота Леша та Роланда Робертсона», 2013). Долучіться до даталей цього визначення.

Завдання 4. Зробити історичну рефлексію аналізу порівняння «порожнього світу» проти «повного світу: «Люди не можуть успішно керувати космічним кораблем «Земля», опираючись на ідеали розвитку, наукові моделі та системи цінностей, які сформувалися за часів «порожнього світу», коли населення планети було не настільки великим, а поклади природних ресурсів на цій землі здавалися невичерпними, тобто, в період розквіту Просвітництва в Європі. Сьогодні - з середини двадцятого століття – людство живе у «повному світі». Межі стали очевидними та відчутними майже у всіх видах людської діяльності (*«Come On! Капіталізм, недалекоглядність, населення і руйнування планети. Доповідь Римському клубу»*, Ернст Ульріх фон Вайцзекер. Андерс Війкман, 2019). *Що це таке: «порожній світ» і «повний світ», наведіть приклади.*

Завдання 5. Обміркувати вислів і привести приклади: «Фінансизація – це домінування фінансового сектору в глобальній економіці та тенденція спрямування накопичених прибутків (та залученого капіталу) в нерухомість та інші спекулятивні інвестиції. Наприклад, в США заборгованість населення і приватного сектору зросли більше ніж удвічі у порівнянні з ВВП між 1980 і 2007 роками. Те саме відбулося і в країнах ОЕСР» (*«Come On! Капіталізм, недалекоглядність, населення і руйнування планети. Доповідь Римському клубу»*, Ернст Ульріх фон Вайцзекер. Андерс Війкман, 2019). *Приведіть приклади даних процесів в інших країнах.*

Завдання 5. Здійснити історичну рефлексію наступного вислову: «Процеси дезінтеграції досить неспростовані в глокальності. Нація-держава вже безкарно не владарює навіть у реалістичному часі й простір. Нації-держави марно розробляли ядерну зброю, щоб підкреслити нею національний суверенітет, позаяк ця зброя наділяє лідерів націй-держав здатністю майже миттєво знищити життя в географічному просторі й історичному часі, стерши нації термоядерним шляхом. Базову фізичну захищеність від зовнішніх небезпек гарантувати неможливо. Неможливо гарантувати й економічне процвітання» (*«Глобальні модерності» / за ред. Майка Фезерстоуна, Скота Леша та Роланда Робертсона», 2013*). *Долучіться до даталей цього визначення та здійсніть історичну рефлексію.*

Завдання 6. Здійснити економічний аналіз: «Глобальний інститут Маккінзі, один з найкращих аналітичних центрів з дослідження у галузі бізнесу та економіки, прогнозує, що інновації доступні лише в кількох секторах Інтернету речей, до 2015 року спричинять зростання загальної вартості світової економіки мінімум на 6,2 трлн. доларів. IoT зможе зайняти місце майбутніх Google, Facebook або Apple, адже кількість датчиків, споживчих пристроїв та промислових систем управління, підключених до Інтернету, вже перевищила кількість мобільних телефонів» (*«Злочини майбутнього», Гудмен Марк, 2019*). *Які економічні соціальні наслідки цих процесів?*

Завдання 7. Написати філософське есе на тему: «Біологія – це інформаційні технології»: «Настав час прощатись зі століттям фізики, в якому

ми розщеплювали атом і перетворювали кремній на обчислювальні потужності». Настав час вітати століття біотехнології (Волтер Айзексон, американський журналіст і письменник). (*«Злочини майбутнього», Гудмен Марк, 2019*).

Завдання 8. Проаналізувати вислів: «Ще раз повторюю – все взаємопов’язане і кожен уразливий. Проте ще не все втрачено, і ми можемо багато чого зробити, щоб змінити ситуацію. Але, якщо не зможемо вирішити проблему та надалі будемо ховати голову в пісок, проблема не зникне, а тільки поглибитися. Виклики, що постають перед нами, постійно зростають в обсязі. Адже це стосується не тільки заламаних банківських рахунків або викрадених особистих фотографій. Мова не лише про захист і збереження контролю над безліччю пристроїв, що ми ним и користуємося в повсякденні. Йдеться про захист нашого технологічного майбутнього та усвідомлення того, що чекає на нас далі. Як влучно зауважив Маршалл Маклуен: «Це структура, яка змінюється з кожною новою технологією, а не просто картина у рамці». (*«Злочини майбутнього», Гудмен Марк, 2019*).

Завдання 9. Зробити власний висновок: «Інша царина сучасної науки, що має потенціал для величезних перетворень у галузі обчислень – це квантова фізика. Хоча знадобиться ще багато наполегливої роботи, перш ніж квантові обчислення стануть широко вживаними, більшість тестів вже існуючих систем свідчить, що квантові обчислення обіцяють таку швидкість виконання операцій, яка залишає сьогоднішні комп’ютери далеко позаду. Зокрема, в одному з тестів, проведених компанією Google і NASA, експериментальний квантовий комп’ютер обробив кілька алгоритмів на швидкості у 35 тисяч разів більший за традиційні обчислювальні методи, що використовуються комерційними серверами. Такі обчислювальні потужності з часом допоможуть знайти рішення деяких найскладніших проблем у світі.....». Які це проблеми? (*«Злочини майбутнього», Гудмен Марк, 2019*).

Завдання 10. Проаналізувати вислів: «Систематичне залучення поняття глокалізації в нинішні дебати про глобалізацію допоможе знайти підхід до проблеми того, що я назвав формою. Під формою глобалізації мається на увазі конкретний спосіб, у який відбувається структурування (у найширшому сенсі) процесу стиснення світу. Це означає, що проблема форми глобалізації пов’язана з ідеологічно забарвленим поняттям світопорядку». Як ви розумієте процеси глокалізації? (*«Глобальні модерності / за ред. Майка Фезерстоуна, Скота Леша та Роланда Робертсона», 2013*).

ТЕМА 2. ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ЕКОНОМІЧНУ МОДЕРНІЗАЦІЮ ТА ЦИФРОВИЙ РОЗВИТОК СВІТУ В УМОВАХ ЧЕТВЕРТОЇ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (INDUSTRY 4.0)

*«Можливо, це занадто далекоглядна надія,
проте ефективне глобальне управління буде більш потрібно
протягом майбутніх десятиліть»
(Грем Макстон, Йорген Рандерс)*

- 2.1 Вплив глобалізації на економічну модернізацію.
- 2.2 Формування концепції цифрової економіки і цифрового менеджменту в умовах нових технологічних проривів.
- 2.3 Вплив глобалізації на цифровий розвиток світу.
- 2.4 Практичні виміри впливу глобалізації на цифровізацію суспільства.
- 2.5 Практичні завдання до теми: «Вплив глобалізації на економічну модернізацію та цифровий розвиток світу в умовах четвертої промислової революції (INDUSTRY 4.0)

Цілі:

✓ розглянути вплив глобалізації на економічну модернізацію;

✓ продемонструвати формування концепції цифрової економіки і цифрового менеджменту в умовах нових технологічних проривів;

✓ з'ясувати вплив глобалізації на цифровий розвиток світу;

✓ оцінити практичні виміри впливу глобалізації на цифровізацію суспільства;

✓ розробити практичні завдання до теми: «Вплив глобалізації на економічну модернізацію та цифровий розвиток світу в умовах четвертої промислової революції (INDUSTRY 4.0)

-

Мета вивчення теми полягає:

✓ у засвоєнні знань про сутність впливу глобалізації на економічну модернізацію та цифровий розвиток світу в умовах четвертої промислової революції (Industry 4.0);

✓ у набутті умінь і навичок аналізу практичних вимірів впливу глобалізації на цифровізацію суспільства;

✓ у набутті компетентностей оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями для прогнозування бізнес-процесів та основних статистичних методів вирішення типових організаційно-управлінських завдань.

КЛЮЧОВІ СЛОВА ТА ТЕРМІНИ

- глобалізація
- економічна глобалізація
- модернізація
- оцифрування
- цифровий світ
- цифрова економіка
- цифровий менеджмент
- Діджитал технології
- інформація
- цифрові проривні технології
- цифрове глобальне суспільство
- регіоналізація
- гібридизація
- нове управлінське мислення
- глобальне мислення
- глобалізм
- Інтернет-економіка

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

2.1 Вплив глобалізації на економічну модернізацію

Вплив глобалізації на економічну модернізацію являє собою діалектично внутрішнє неоднорідне явище, що базується на розповсюдженні ІКТ і багатоманітності форм просторово-часових відносин у планетарному масштабі. Передумовами глобалізації виступає НТП, що створює матеріальну основу міжнародних економічних відносин і глобального управління. Одним із напрямів складного і суперечливого процесу глобалізації є формування умов для швидкого і якісного технологічного оновлення національної економіки, масштабної модернізації виробничо-технічної бази національних підприємств, формування нового технологічного укладу. Концепція глобалізації базується на принципах сталого розвитку. В економічній та управлінській літературі отримав розповсюдження підхід, що розглядає взаємозв'язок і взаємовплив глобалізації і модернізації. Процес модернізації розглядається як удосконалення, оновлення об'єкта, приведення його у відповідність з новими вимогами і нормами, технологічними умовами, показниками якості, що приводять до корінних змін у всіх сферах діяльності. Наздогінна модернізація означає залучення іноземних інвестицій та технологій, норм менеджменту, використання спеціалістів. Модернізація – це мобілізаційний процес, в основі якого внутрішня модернізація країни, яка забезпечує саморозвиток держави. Індивідуальна модернізація свідчить, що можна догнати і перегнати лідерів, як Німеччина, Великобританія, США, Японія. Глобалізація долає внутрішні перепони для розповсюдження інформації, сприяє оновленню правового та інформаційного поля. Глобалізація пов'язана з розповсюдженням

технологічного розвитку. Вплив глобалізації сприяє як прогресу, такі регресу їх економік. Україна повинна не відкривати двері для вільної торгівлі, поки немає міцної національно промислової основи. Симетрична економічна інтеграція – між рівними – добра для обох сторін. Асиметрична інтеграція має тенденцію робити бідних партнерів ще біднішими.

2.2 Формування концепції цифрової економіки і цифрового менеджменту в умовах нових технологічних проривів

Технологічна революція 4.0, яка розвивається з неймовірною швидкістю, сформувала новий цифровий світ, який приніс автоматизацію, роботизацію, розвиток штучного інтелекту, розвиток нових проривних технологій, які прийнято називати нанотехнологіями, біотехнологіями, соціогуманітарними технологіями. Умови інформатизації та цифровізації націлені на становлення і розвиток цифрового суспільства, побудовані на Діджитал технологіях, які прийнято називати цифровими, які формують цифрову культуру. Цифрова компонента у сукупності складає «Діджитал інтелект», який формується інтелектуальною частиною суспільства, який складає пріоритет у розвитку технологічної галузі. Ми намагаємося виявити умови формування концепції цифрової економіки і цифрового менеджменту в умовах нових технологічних проривів, в основі якої створення цифрового суспільства, в якому панує асиметричність інформації, та розкрити нову місію цифрової економіки та цифрового менеджменту, завдяки яким має відбутися зміна домінанти соціальної філософії, в основі якої велика роль науково-технічних досягнень, що трансформують нашу реальність. В сучасних умовах інформаційного суспільства формуються нові види цифрової економіки (неоекономіка, інформаційна економіка, Інтернет-економіка, інноваційна економіка, економіка «суспільства знань»), що потребують відповідного цифрового менеджменту та підготовки управлінської еліти як креативного класу, що формується на основі інформації, знань, інтелекту, досвіду. Цифрове суспільство складається з великої сукупності алгоритмів, які управляються інформаційно-комунікаційними та комп'ютерними технологіями, що проникають у цифровий менеджмент, і формують економіку інформаційно-орієнтованого типу, що базується на інтелектуально-креативній компоненті, представленою людськими (інтелектуальними) ресурсами. Один із засадничих принципів сучасної неоекономіки полягає у тому, що нові технологічні зміни є передумовою тривалого економічного зростання. Саме за цю ідею Роберт Мертона Солоу отримав Нобелівську премію у 1987 р. «За фундаментальні дослідження в області теорії економічного росту». Пряме управління за допомогою цифрових технологій робить хорошого менеджера ще кращим. Цифрова економіка включає оцифрування все більшої кількості інформації, товарів і послуг, у результаті чого відбуваються величезні покращення у сфері телекомунікацій, збільшення ролі мереж і стандартів. Всупереч значному масиву економічної теорії жодна країна ніколи не піднялася з бідності без інноваційної системи.

Україна повинна працювати на розбудову міцної національної інноваційної системи.

2.3 Вплив глобалізації на цифровий розвиток світу

Глобалізація впливає на цифровий розвиток світу. Цифрові товари мають відчутно нижчі граничні витрати на виробництво, ніж фізичні; біти дешевші за атоми, не кажучи вже про людську робочу силу. Один виробник з веб-сайтом теоретично може задовольнити потребу мільйонів клієнтів. Завдяки технологіям створюється цифровий світ, в якому виробляється більше продукції за меншого використання кількості таких ресурсів, як сировина, капітал і робоча сила. Всі прояви технічного чи технологічного прогресу спираються на цифрові технології, що є потужним двигуном росту і добробуту (сьогодні з'явилося таке поняття, як комп'ютерний достаток). Ми намагаємося довести, що середній працівник сьогодні заможніший, ніж його колега у попередніх поколіннях саме через достаток, принесений інноваціями й технологіями. Багато американців вважають, що досі живуть у країні можливостей, яка пропонує найбільший шанс економічного розвитку. Проте високий рівень нерівності може мотивувати людей працювати більше і підвищуючи загальне економічне зростання. Процвітання країни залежить від інновацій і не треба марно витрачати інноваційний потенціал, який у перспективі принесе добробут. Сьогодні ми живемо у світі, коли машини замінюють людей, розвиваються роботи і штучний інтелект, а прищестя роботів та розвиток робототехніки може привести до загрози майбутнього безробіття. Автоматизація становить загрозу для робітників із низьким рівнем освіти і низькою кваліфікацією. Аналіз засвідчує, що триває процес поширення великого обсягу даних (BIG DATA), якими володіють організації; з'явилася велика кількість нових професій; робототехніка. Хто знає, яким може бути наше майбутнє, проте на світ майбутнього вже сьогодні слід дивитися іншими очима, так як це світ інноваторів, проривних технологічних ідей.

2.4 Вплив глобалізації на цифровізацію суспільства.

В умовах цифрової ери нові інструменти, які прискорюють потік бітів і копій. Якщо перша глобальна цифрова революція - це постійне копіювання продуктів таку, щоб товар став товаром широкого споживання. Друга глобальна цифрова революція - це розподіл продукту на частини, продукт перетворюється на потік сервісів, які передаються із загальної павутини. Він стає платформою для збагачення та інновації. Третя глобальна цифрова революція стала можливо завдяки першим двом, так як потоки потужних сервісів і готових елементів, доступних за невисоку ціну, що дають можливість створювати нові продукти і абсолютно нові категорії продуктів. Стабільна тенденція до дематеріалізації і децентралізації означає, що потоки стають неминучим. З часом в умовах інформаційного суспільства масові тиражі книжок змінили спосіб мислення людей, друковані станки стали друкувати

масово тиражі книжок і змінили спосіб мислення людей, друковані станки друкували книжки швидко, культурну силу книжок стали розповсюджувати репродукційні машини. Люди з екрану стали ігнорувати класичну логіку книжок і з'явилося благоговіння перед недорогими копіями книжок. Книжки переходять у недорогий цифровий формат і можуть з'являтися на будь-якому екрані і в будь-який час. Книжка перетворилася із артефакту на потік, який пливе на екрані і перетворюється на процес бути книгою. Вікіпедія - це перша книга - мережа, павутина зв'язків, створена колективним інтелектом». Якщо книги допомагали розвивати світоглядне мисленням, то екрани стимулюють утилітарне мислення, зчитуючи з екрану блискавично і мислячи у реальному часі. Володіння втратило свою минулу цінність, а на його місце прийшов доступ до інформації. Цифрові технології прискорили всі і процеси і стали симулювати перехід від продуктів до послуг. Програмне забезпечення стає першим продуктом, який перетворюється на послугу. Не так давно виникла ще одна форма організації праці - платформа. Платформа - це основа, створена фірмою, яка дозволяє іншим фірмам будувати на її основі власні послуги і продукту. Пізніше з'явилося нове покоління платформ, що мало багато рис, властивих ринкам, які, по суті, і були частково ринками, а частково платформами. Одним з таких прикладів є iTunes для айфонів. Фірма Apple володіє такою платформою, яка також стала ринком для мобільних додатків. Покоління платформ ще більше розширило владу ринку. Екосистема платформи стає багатостороннім ринком, яскравим прикладом якого є Facebook. Еко системами керує коеволюція - біологічна залежність, у якій конкуренція поєднується з кооперацією. Дематеріалізація, децентралізація, масові комунікації сприяють виникненню великої кількості платформ як «фабрика послуг». Фільми, книги та ігри, до яких ми маємо доступ, живуть у хмарі, а хмара - це колонія з мільярдів комп'ютерів, які переплетені між собою як одне єдине ціле і діють як великий комп'ютер. Ці хмари, хоч і невидимі, але керують нашим цифровим життям. Освоєна причина розміщати щось у хмарах - це глибокий обмін даними. Єдиної архітектури для них не існує, тому всі її характеристики постійно розвиваються. Сьогодні весь бізнес і велика частина суспільства залежать від комп'ютерів, а хмарні обчислення полегшують можливість обґрунтувати технологічну революцію. Можливість користуватися кращою інфраструктурою у зв'язку з доступом до хмари головна причина того, чому у Кремнієвій долині за останні 10 років з'явилося так багато нових цифрових компаній. На протязі найближчих 30 років тенденція до дематеріалізації, децентралізації, використання платформ і хмар будуть продовжуватися. У результаті технологічних проривів, пов'язаних з розвитком Інтернет, відбулася комерціалізація Інтернет, розповсюдження відкритого програмного забезпечення, відродження всесвітньої павутини і застосування сервісів. Технологічні інновації вриваються у наше життя як чинник розвитку сервісів згідно запитів. Мережі, платформи і штучний інтелект змінюють бізнес, освіту, державне управління, фінансові ринки та економіку. Всесвітні

цифрові технології, якими керують алгоритми, трансформують наше життя і суспільство. Всесвітня мережа стає окремим світом, а при умові розумного відображення і обробки даних, відкриваються великі можливості і перспективи подальшого розвитку. Під егідою Apple відбулася зміна поколінь: від персонального комп'ютера до смартфона і від web - до мобільних, де iPhone представляє платформу, в якій вперше запускаються передові програми. Інноваційно-інформаційна діяльність після смерті Стіва Джобса Apple поступово уповільнилася, проте компанія продовжує залишатися головним гравцем на ринку мобільних телефонів, а її оригінальні дизайн-рішення і подальше будуть нас змушувати «думати по-іншому» про можливості нового технологічного майбутнього. Мережеві платформи - могутнє знаряддя того, щоб сформувати економіку наступного покоління, у якій технології створюють нові види робіт, побудованих на креативності, творчості, інноваціях.

2.5 Практичні завдання до теми: «Вплив глобалізації на економічну модернізацію та цифровий розвиток світу в умовах четвертої промислової революції (INDUSTRY 4.0)»

Питання для самоконтролю

1. Машина, платформа, натовп: як приборкати наше цифрове майбутнє і чи взагалі це можливо?
2. 12 технологій, що формують глобальне цифрове майбутнє, що це за технології (згідно Кевіна Келлі).
3. Дивовижні технології та їх роль у цифровій економіці. Чому їх називають «дивовижними»?
4. Криптовалюти, блокчейн, смарт-контракти.
5. Фінтех: революція в фінансах.
6. Іншуртех: цифрова трансформація страхового ринку.
7. BIG DATA: великі дані, в чому їх сутність.
8. Штучний інтелект, в чому його суть.
9. Ризики, які можуть спричинити технології майбутнього.
10. Технології наступного покоління, в чому їх суть?

Навчальні завдання:

1. Прокоментувати, яку роль відіграють великі дані (Big Data) в інформаційному суспільстві.
2. Визначити, які переваги має Україна у розвитку інформаційних технологій, які треба наслідувати?
3. Привести приклади економічного регресу, названого примітивізацією, і в чому його суть?
4. Виявити умови, при яких національна держава приречена на зникнення чи поглинання внаслідок формування більш глобальної економіки?

5. Привести приклади феноменів організованої злочинності в інформаційному світі у США і прокоментувати їх.

6. Прокоментувати феномен тембілдингу – комплексу дій, спрямованих на створення і підвищення ефективності командної роботи.

7. Визначити сутність Четвертої промислової революції (Industry 4.0) як поєднання фізичного, цифрового і біологічного світів .

8. Проаналізувати ключові ознаки нової технологічної революції.

9. Створити модель інклюзивного і справедливого суспільства, що формується завдяки ІКТ?

10. Обґрунтувати шляхи і напрями ефективного глобального правління в умовах Четвертої промислової революції (Industry 4.0).

Одноваріантні запитання («Так» чи «Ні»)

1. Чи можна управляти, не керуючи?

2. Чи можливий менеджмент з відчиненими дверима?

3. Чи може бути менеджмент інтелектуальним?

4. Чи вдасться поєднати політичному режиму добру економіку з доброю політикою?

5. Чи можливе майбутнє економічне (цифрове) зростання в багатошвидкісному світі?

6. Стабільне творення цифрового світу базується на людях, людському, капіталі чи знанні?

7. Справжній тренд – це унікальне досліджуване спостереження, виокремлене з мінливого середовища, так чи ні?

8. Коли система потрапляє в певне середовище, це викликає зміни безпосередньо у цьому середовищі?

9. Чи швидко можна адаптуватися до змін?

10. Набір усіх траєкторій, що приводять до даного атрактора, називається «басейном тяжіння атрактора», так чи ні?

Тестові завдання для перевірки знань

Завдання 1.

Попит на вміння та навички у 2020 році:

А) когнітивні;

Б) технічні;

В) навички з обробки даних;

Г) всі вище перераховані.

Завдання 2.

Джерела дестабілізації:

А) перехід на цифрові технології;

Б) спритні прогресивні конкуренти;

В) економіка бурхливо розвинених країн;

Г) величезні зміни на стороні попиту.

Завдання 3.

Принципи гнучкого урядування у добу революційних зрушень:

- А) ринок праці;
- Б) доступність надійної інтернет-інфраструктури;
- В) асиметрія влади;
- Г) накопичення великих масивів даних.

Завдання 4.

Кібернетична війна:

- А) конфлікти між технологічно розвиненими суб'єктами;
- Б) злочинні дії хакерів, терористів, інших зловмисників;
- В) контроль транскордонних операцій в комп'ютерних мережах;
- Г) виперджаючий розвиток комунікаційних та інформаційних технологій у порівнянні з біотехнологіями.

Завдання 5.

Нові віхи у глобальній безпеці:

- А) справжній потенціал нових технологій;
- Б) комп'ютерні технології, під'єднані до тканин головного мозку;
- В) новітні прилади для знищення – від зброї, створеної за допомогою 3D-друку, до генної інженерії у домашніх лабораторіях»
- Г) глокалізація.

Завдання 6.

Імплантовані технології:

- А) кардіостимулятори та кохлеарні імплантанти;
- Б) цифрові татування («розумні» тату) та інші унікальні чіпи;
- В) зір як «безпосередній інтерфейс»;
- Г) все вище перерахован;

Завдання 7.

Майбутні блага та виклики Четвертої промислової революції (INDUSTRY 4.0):

- А) забезпечення справедливого розподілу благ;
- Б) контроль негативних наслідків та ризиків Четвертої промислової революції;
- В) орієнтація на людину, людські цінності;
- Г) все вище перераховане.

Завдання 8.

Політика технологій:

- А) технології зумовлюють майбутнє;
- Б) технології є ціннісно нейтральними;
- В) пріоритет суспільних цінностей;
- Г) свобода розширення меж.

Завдання 9.

Розширення цифрових технологій:

- А) обчислювальні технології, розробка програмного забезпечення, персональні комп'ютери;
- Б) блокчейн і технології розподіленого реєстру;
- В) Інтернет-речей;
- Г) мистецтво, культура.

Завдання 10.

Розширення демократичного впливу закону Мура:

- А) експонентне зростання інформації;
- Б) зниження вартості та зростання продуктивності;
- В) квантові обчислення;
- Г) переваги у швидкості, вартості та енергоефективності.

Завдання для самостійного виконання:

проаналізувати, прокоментувати, зробити власний висновок – історичну рефлексію, економічний аналіз, філософське есе

Завдання 1. Проаналізувати вислів: «Поміркуйте над визначенням: «Ці паралелі такі близькі й приголомшливі, що можна майже напевно сказати: як і з попередніми промисловими революціями, основні наслідки інформаційної революції для нового суспільства все ще попереду» (Пітер Друкер, 2001 рік).

Завдання 3. Проаналізувати вислів: «Звіт Всесвітнього економічного форуму 2015 року визначає 21 точку докорінних змін у житті суспільства. Йдеться про конкретні технологічні потрясіння, що позначаються на житті основної частини населення. Вони сформуєть наш майбутній цифровий гіперз'єднаний світ» (Клаус Шваб. *«Четверта промислова революція, Формуючи четверту промислову революцію», 2019*). *Що це за технологічні потрясіння?*

Завдання 4. Прокоментувати вислів: «Хоча переваги онлайн-світу засвідчені і через це часто висуваються на перший план в індустрії високих технологій, існує і зворотна сторона цієї взаємної пов'язаності» (*«Злочини майбутнього. Марк Гудмен, 2019*). *Усе взаємопов'язане, усі вразливі і що ми можемо з цим зробити?*

Завдання 5. Прокоментувати вислів: «Усі мережі - це системи комунікації, які підживлює інформація. Сама еволюція – це безперервний обмін інформацією між організаціями всередині їхніх мереж. Інформація має величезну мережеву потужність, оскільки її рух поєднує ланки та вузли, які творять мережу та зумовлюють її роботу» (*«Суперхаби: Як фінансові еліти та їхні мережі керують світом», Сандра Навіді, 2019*). *В чому проявляється сила мережі та нового управлінського мислення?*

Завдання 6. Обговорити вислів: «Спільною рисою комунізму і неолібералізму є нехтування національної держави, заперечення потреби в ній. Нині потреба знову утвердити національну державу стає дедалі очевидніша, але

як це зробити?» («Як багаті країни збагатили... і чому бідні країни лишаються бідними», Ерік С. Райнерт, 2018).

Завдання 7. Проаналізувати вислів: «Економічний розвиток зумовлює глибокі якісні зміни, і не тільки економіки, а й суспільства. Зведення економічного розвитку до наряд чи чогось більшого за нагромадження капіталу та ефективний розподіл ресурсів стало формулою увічнення економічної відсталості багатьох бідних країн» («Як багаті країни збагатили... і чому бідні країни лишаються бідними», Ерік С. Райнерт, 2018). Чи насправді це так?

Завдання 8. Прокоментувати вислів: «Справжня свобода та успіх залежать від створення світу, де всі процвітають. Інститути найкраще служать людству, коли визнають нашу індивідуальну гідність та посилюють наші взаємозв'язки. Аби процвітати, компаніям та суспільству необхідно обернутися на 180 градусів та почати рухатися до повної мети: спільного благополуччя на здоровій планеті» («Come On! Капіталізм, недалекоглядність, населення і руйнування планети. Доповідь Римському клубу», Ернст Ульріх фон Вайцзекер. Андерс Війкман, 2019). За рахунок якого виду менеджменту це можливо зробити?

Завдання 9. Зробити власний висновок: «Чому євро, це визначне монетарне починання Європи, опинилося у скруті? Низка економічних проблем у Греції, Ірландії, Іспанії, Італії, Великобританії та інших країнах єврозони змусила аналітиків замислитися про можливість виживання валютного союзу. Ключова проблема із євро полягає у філософських відмінностях між країнами – засновницями єврозони, зокрема Німеччиною і Францією. Як можна примирити ці несумісні відмінні підходи, щоб забезпечити виживання Європи (М. Бруннрмаєр «Євро та боротьба ідей», 2019).

Завдання 10. Зробити власний висновок: «Опинившись між двох регіональних силових блоків, Україна тепер постала перед важкими варіантами вибору. Приєднавшись до ЄС, Україна вочевидь ризикує тим, що її спіткає та сама доля, що й Латвію, коли головним експортним продуктом країни стануть люди, як-от у деяких латиноамериканських країнах і у сусідній Молдові, а грошові перекази мігрантів будуть головним джерелом іноземної валюти. Це становитиме не економічний прогрес, а економічний регрес, названий у цій книжці примітивізацією» («Як багаті країни збагатили... і чому бідні країни лишаються бідними», Ерік С. Райнерт, 2018).

ТЕМА 3. ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ «ГЛОБАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ» В КОНТЕКСТІ ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ СВІТУ 4.0

*Ці паралелі такі близькі й приголомшливі,
що можна майже напевно казати:
як із попередніми промисловими революціями,
основні наслідки інформаційної революції
для нового суспільства все ще попереду»
(Пітер Друкер)*

План

3.1 Сутність предмета і об'єкта дисципліни «Глобальне управління».

3.2 Понятійно-категоріальний апарат дисципліни «Глобальне управління»
в контексті системного мислення

3.3 Функції глобального менеджера як чинник розвитку глобального
системного мислення

3.4 Вплив глобалізації на цифровізацію глобального управління в
контексті технологічного розвитку світу 4.0

3.5 Практичні завдання до теми: «Предмет дисципліни «Глобальне
управління» в контексті технологічного розвитку світу 4.0»

Цілі:

✓розглянути сутність предмета і об'єкта дисципліни «Глобальне
управління»;

✓проаналізувати поняттєво-категоріальний апарат дисципліни
«Глобальне управління» в контексті системного мислення;

✓дати аналіз функцій глобального менеджера як чинника розвитку
глобального системного мислення

✓оцінити впливу глобалізації на цифровізацію глобального управління в
контексті технологічного розвитку світу 4.0;

✓розробити практичні завдання до теми: «Предмет дисципліни
«Глобальне управління» в контексті технологічного розвитку світу 4.0»

Мета вивчення теми полягає:

✓у засвоєнні знань про предмет дисципліни «Глобальне управління» у
контексті технологічного розвитку світу 4.0;

✓ у **набутті умінь і навичок** аналізу практичних вимірів впливу глобалізації на цифровізацію глобального управління в контексті технологічного розвитку світу 4.0;

✓ у **набутті компетентностей** здійснення інформаційно-аналітичного забезпечення економічних та управлінських процесів глобалізації із використанням сучасних методів аналізу.

КЛЮЧОВІ СЛОВА ТА ТЕРМІНИ

- об'єкт глобального управління
- предмет глобального управління
- поняття глобального управління
- вплив глобалізації на глобальне управління
- глобальне мислення
- глобальне системне мислення
- глобальний менеджер
- функції глобального менеджера
- технологічний розвитком світу 4.0
- глобальна цивілізація
- глобальний життєвий цикл
- принципи глобального управління
- теорія складних систем
- глобальне управління

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

3.1 Сутність предмета і об'єкта дисципліни «Глобальне управління».

Глобальне управління (англ. *Global Governance*) - система інституцій, принципів, політичних і правових норм, поведінкових стандартів, якими визначається регулювання проблем транснаціонального і глобального характеру у природних і соціальних просторах. Таке регулювання здійснюється взаємодією держав (перш за все завдяки сформованим чи багатостороннім структур і механізмів, а також недержавних суб'єктів глобального простору.

Предметом глобального управління виступає управління глобальною активністю у різних формах через посередництво комунікації і співпраці із зарубіжними діловими партнерами.

Об'єктом глобального управління є управлінська діяльність щодо здійснення ділової активності з метою вирішення стратегічних завдань:

- 1) освоєння зарубіжних ринків;

- 2) пошук і використання ресурсів та інвестицій;
- 3) досягнення конкурентних переваг;
- 4) досягнення безпеки у громадському просторі, неурядових секторах.

Суб'єктами глобального управління є самі менеджери компаній та їх взаємодія із зарубіжними партнерами.

Поняття «глобального управління» сформувалось у ХХ столітті в контексті нового глобального світового порядку та адекватної йому системи глобального управління. Г. Перлмуттер засвідчив про становлення глобальної цивілізації та формування нового глобального управління. В контексті його творів виокремлюються три аспекти формування компаніями: 1) упровадження менталітету глобальної цивілізації; компетентність у глобальному бізнесу; 3) глобальна міжкультурна компетентність.

Перші концепції глобального менеджменту були сформовані:

- 1) концепція «human governance» і «human governance» Р. Фолка;
- 2) концепція безальтернативності глобального управління С. Медовиця;
- 3) базові концепції глобального управління:
 - концепція абсолютних переваг (А. Сміт);
 - концепція порівняльних переваг (Д. Рікардо);
 - концепція глобального життєвого циклу (Вернон)

4) концепція, що базується на досягненнях всіх шкіл і напрямів, починаючи зі школи наукового управління Ф. Тейлора і закінчуючи школою Д. Форрестера, Р. Акоффа).

До сучасних концепцій глобального управління слід віднести наступні: синонімічна, планетарна, національна і цивілізаційна.

Відмінності принципів глобального управління та їх національних моделей зводяться до наступного:

- 1) базова відмінність – зміст, роль і специфіка зовнішнього середовища бізнесу;
- 2) особливе врахування національно-культурної специфіки комунікацій;
- 3) нові критерії успіху у глобальному бізнесі;
- 4) нова роль системи управління знаннями.

Для формування предмета глобального управління велику роль відіграє ключове значення трьох нематеріальних активів:

- 1) концепції;
- 2) компетентності;
- 3) зв'язки;
- 4) вибір стратегії глобального управління (модель Дж. Коллінза);

5) комунікація як управлінська функція, яка відноситься до процесів і є найважливішою у системі глобального управління.

3.2 Понятійно-категоріальний апарат дисципліни «Глобальне управління» в контексті теорії складних систем

Серед усіх інтерпретацій глобального управління найпоширеніша та, світ стає більш уніфікованим і стандартизованим через технологічну, комерційну та культурну синхронізацію, яка виходить із Заходу. За означенням Елборова, глобальним управлінням називають усі процеси, у результаті яких народи світу залучаються до єдиного світового суспільства, названого глобальним. В економічній науці глобальним управлінням називають економічну інтернаціоналізацію та поширення капіталістичних виробничих відносин. Глобальна економіка – це система, породжена виробництвом, що глобалізується, і глобальними фінансами. У міжнародних відносинах фокус переміщений на зростання щільності міждержавних відносин і розвиток глобального політичного життя. У культурних студіях увага зосереджена на глобальних комунікаціях і загальносвітовій культурній стандартизації. Глобальне управління можна вивчати у категоріях відкритого синтезу кількох дисциплін і підходів. Історично вони варіюються від крос-культурної торгівлі до сучасних мультинаціональних корпорацій, транснаціональних банків, міжнародних установ, технологічного обміну та транснаціональної мережі суспільних рухів. Глобалізм – політична доктрина поглиблення або керування конкретним способом глобального управління, що поглиблює економічну інтернаціоналізацію або корпоративний глобалізм транснаціональних підприємств.

Модерність задає тон у розмірковуваннях про поняттєво-категоріальний апарат глобального управління. Поєднуючись із глобалізацією, модерність задає структуру та періодизацію про витоки глобального управління. Всесвітня рада майбутнього вже кілька років працює над розробкою Глобального плану дій у сфері управління (GPACT), в основі якого лежать принципи справедливості. Порядок денний ООН 2030, який містить 17 Цілей сталого розвитку, в контексті якої політика сталості є насамперед політикою національною

Поняттєво-категоріальний апарат дисципліни «Глобальне управління» розгортається в контексті теорії складності, що виникла в 1950-х років, розроблялася як інструмент, що мав допомагати менеджерам краще розуміти й вдосконалювати виробничі процеси. Вона була одним із перших методів, які продемонстрували, що навіть організації, які здаються простими, можуть демонструвати несподівано нелінійну поведінку. Поняттєво-категоріальний апарат дисципліни «Глобальне управління» формується в контексті системної динаміки, яка допомогла менеджерам поліпшити розуміння бізнес-процесів та всієї управлінської діяльності. Системне мислення фокусується на циклічних взаєминах між компонентами системи та нелінійних причинно-наслідкових зв'язках усередині неї. Системне мислення схоже на системну динаміку, воно більш суб'єктивне в оцінці складних структур, основна його цінність у тому, що воно дозволяє зосередитися на проблемах

систем, а не людей. Системна динаміка й системне мислення не заперечують існування нелінійних процесів - *глобалізація, глокалізація, модернізація, регіоналізація, гібридизація, демонструючи практичні виміри цих процесів.* Управління організаціями за допомогою негнучких моделей або жорстких планів – неефективне. Продуктивність – це поступово виникаюча властивість, що з'являється завдяки самоорганізації та еволюції команд. Менеджмент 3.0 допомагає таким командам зростати, самоорганізовуватися й адаптуватися до змін у середовищі. Теорія складних систем, в контексті якої аналізується поняттєво-категоріальний апарат дисципліни «Глобальне управління», розвивається в контексті загальної теорії систем, кібернетики, теорії динамічних систем, теорії ігор, еволюційної теорії.

3.3 Функції глобального менеджера як чинник розвитку глобального системного мислення

Глобальний менеджер може володіти наступними компетентностями:

- здатність розвивати і використовувати стратегічні навички;
- здатність управляти змінами;
- здатність управляти культурними відмінностями;
- здатність створювати гнучкі організаційні структури та в них функціонувати;
- здатність працювати в команді;
- здатність спілкуватися;
- здатність вчитися і передавати знання організації;
- толерантність до невизначеності;
- максимальна стресостійкість;
- нові рівні компетентностей до творчості і винахідливості;
- здатність своєчасно розпізнавати різні виробничі та маркетингові проблеми.

Нова глобальна цифрова економіка вимагає від глобальних менеджерів і володіти глобальними обов'язками, щоб використати переваги міжнародної розподілу праці і формувати глобальне системне мислення. Самоорганізовані системи здатні створювати власні правила. Усе, що потрібно для того, аби така система запрацювала, - низка простих обмежень. Для глобальних менеджерів важливо правильно налаштувати ці обмеження. Для глобальних менеджерів важливо правильно налаштувати ці обмеження, а не намагатися власноруч сконструювати всі до одного правила, за якими буде працювати система. Це означає, що роль глобального управління полягає в управлінні системами, а не людьми, які утворюють ці системи. Лідерство та управління – це два боки однієї медалі, тому обидві ролі є частиною роботи глобального менеджера. Самоорганізована команда може мати призначення трьох типів: 1) внутрішні, які від початку має ця команда; 2) зовнішні – що їх ставить менеджер; 3) автономні – їх команда ставить собі самостійно. Практичні виміри впливу глобалізації на цифровізацію глобального управління у контексті

технологічного розвитку світу 4.0 мають на меті: 1) підвищити загальний рівень обізнаності про стрімкість технологічної революції та її багатогранний вплив; 2) створити уявлення про технологічну революцію, у межах якої окреслено базові проблеми й запропоновано шляхи подолання; створити платформу, що надихне громадський і державний сектори до співпраці й партнерства.

3.4 Практичні виміри впливу глобалізації на цифровізацію глобального управління

Практичні виміри впливу глобалізації на цифровізацію глобального управління в контексті технологічного розвитку світу 4.0 мають привернути особливу увагу до способу співіснування технологій і суспільства. Головна мета показати, що фундаментальна і глобальна природа цієї революції невіддільна від усіх країн, економік, секторів і людей, що дозволить краще пристосуватися до потужної технологічної трансформації, скерувати та підкорити її потенціал. До практичних вимірів впливу глобалізації на цифровізацію глобального управління в контексті технологічного розвитку світу 4.0 ми можемо віднести: 1) імплантовані технології; 2) нашу цифрову присутність; 3) зорове сприймання як нову зону взаємодії (інтерфейс); 5) натільний портативний Інтернет; 6) суцільну комп'ютеризацію; 7) суперкомп'ютер у вашій кишені; 8) сховище для всіх; 9) інтернет–речей і для речей; 9) під'єднаний дім; 10) «розумні» міста; 11) «великі дані» для ухвалення рішень; 12) безпілотні автомобілі; 13) штучний інтелект та ухвалення рішень; 14) штучний інтелект та робота для «білих комірців»; 15) робототехніка; 16) біткойн та блокчейн; 16) 3D–друк та 3D–виробництво; 17) нейротехнології та інше.

3.5 Практичні завдання до теми: «Предмет дисципліни «Глобальне управління» в контексті технологічного розвитку світу 4.0»

Питання для самоконтролю

1. Як впливає глобалізація на глобальне управління?
2. Які конститутивні ознаки сучасної глобалізації?
3. В чому суть цифровізації глобального управління?
4. Як відбувається структурування глобалізації та її вплив на глобальне управління?
5. В чому суть антагоністичних тенденцій гомогенізації і гетерогенізації?
6. В чому суть тенденцій глокалізації?
7. Зміна концепцій часу і простору в концепціях глобалізації, коли час руйнує історію, а простір – реальність.
8. Місце і роль технорегіонів глобальних світів.
9. Поняття «постмодерної світосистеми». Модерні і постмодерні цінності.

10. Проблематики глобального управління там шляхи її вирішення.

Навчальні завдання:

1. Розкрити глобальне управління, його об'єкт і предмет.
2. Дати визначення поняття «глобального управління».
3. Дати аналіз місця і ролі України в контексті транснаціональних, інтернаціональних і макронаціональних процесів.
4. Обґрунтувати теоретично трансформацію глобального системного мислення у глобальне управління.
5. Визначити функції глобального менеджера та його місця в глобальній економіці.
6. Розкрити місце і роль глобалізації 4.0 у контексті технологічного розвитку світу (на конкретних прикладах).
7. З'ясувати роль технорегіонів та способів їх організації.
8. Розкрити сутність теорії вестернізації у контексті глобалізаційних процесів.
9. Порівняти модерність і постмодерність у контексті глобалізації.
10. Привести приклади плюралізму у визначеннях глобалізації та надати різні точки зору і підходи.

Одноваріантні запитання («Так» чи «Ні»)

1. Глобалізацією називають усі процеси, у результаті яких народи світу залучаються до єдиного світового суспільства.
2. У науках про суспільство стільки концептуалізацій глобалізації, стільки самих дисциплін.
3. «Макдональдизація» - це вестернізація чи глобалізація?
4. Світ стає більш уніформованим і стандартизованим через технологічну, комерційну та культурну синхронізацію?
5. Глобалізація розглядається як політична платформа та проект?
6. Глобальні артефакти присутні у локальному контексті?
7. Глобалізація – це нова стадія історичного розвитку?
8. Глобалізація є спадкоємцем дебатів про модерність і постмодерність.
9. Україна залучилася до процесів глобалізації більше у контексті технологічному чи політичному чи в обох разом?
10. Процеси глобалізації впливають на Україну через досить важливе геополітичне розташування в світовому просторі та власну культурну автентичність?

Тестові завдання для перевірки знань

Завдання 1.

Що означає глобалізація в глобальних системах:

- А) колоніальні адміністрації;
- Б) транснаціональні корпорації;
- В) світову банківську систему;
- Г) профспілкові організації.

Завдання 2.

В чому масштаби й розмах суспільних змін:

- А) брак стабільності;
- Б) перехід на цифрові технології;
- В) поява «інформаційних товарів»;
- Г) все вище перераховане.

Завдання 3.

В чому головні рушійні сили цивілізації:

- А) потужні можливості цифрових технологій;
- Б) аналітична обробка великих даних BIG DATA;
- В) фізичний, цифровий і біологічний світи;
- Г) міжнародні організації.

Завдання 4.

Продуктивність як найважливіша детермінанта довгострокового зростання і підвищення стандартів життя:

- А) експонентний и поступ технологій та інновацій;
- Б) зростання ВВП;
- В) новітні товари та послуги;
- Г) підвищення рентабельності.

Завдання 5.

Професії найбільше придатні для автоматизації:

- А) хореографи;
- Б) психологи;
- В) менеджер з продажів;
- Г) секретарі та асистенти з адміністративної роботи.

Завдання 6.

Новітні технології, що перероджують систему міжнародної безпеки:

- А) мілітаризація космічного простору;
- Б) адитивне виробництво (технологія пошарового синтезу, 3D-друк);
- В) нанотехнології;
- Г) все вище перераховане.

Завдання 7.

Що слід вважати цифровою присутністю в умовах глобалізації:

- А) цифрова взаємодія на багатьох інтернет-платформах та у суцільних мережах;
- Б) можливість знаходити й поширювати інформацію, вільно висловлювати ідеї;
- В) розвивати й підтримувати спілкування практично в усіх куточках світу;
- Г) все вище перераховане.

Завдання 8.

Інформаційне суспільство означає:

- А) суспільний економічний устрій, у якому виробництво інформаційних продуктів і надання інформаційних послуг переважають на усіма видами соціально-економічної активності людей;
- Б) домінування процесів, пов'язаних із збиранням, обробленням, обміном і виробництвом нової інформації;
- В) знання кожного індивіда та інформаційні ресурси;
- Г) все вище перераховане.

Завдання 9.

Глобальне лідерство означає:

- А) вироблення та використання стандартів, появу соціальних норм, здатних обмежувати чи підтримувати використання;
- Б) схему приватних стимулів, сертифікацію чи нагляд з боку професійних органів;
- В) прискорення інновацій у виробництво для малих і середніх підприємств;
- Г) вироблення гнучких управлінських структур для суспільства.

Завдання 10.

Запровадження гнучких управлінських підходів означає:

- А) надання простору новим підходам до управління технологіями;
- Б) постійний моніторинг та частіше «оновлення» політики;
- В) моделі управління, адаптовані до Четвертої промислової революції;
- Г) заклик до гнучких принципів управління.

Завдання для самостійного виконання:

проаналізувати, прокоментувати, зробити власний висновок – історичну рефлексію, економічний аналіз, філософське ессе

Завдання 1. Проаналізувати вислів: «Поміркуйте над визначенням: «Ми маємо зрозуміти, що більшість мікросоціальних процесів можна зрозуміти, тільки враховуючи глобальний аспект. І ті соціальні явища чи події, які відбуваються на українському просторі, також можуть розглядатися й

аналізуватися крізь призму глобалізації» (*«Глобальні модерності / за ред. Майка Фезерстоуна, Скота Леша та Роланда Робертсона», 2013*).

Завдання 2. Намалювати портрет XXI століття: «Наш автопортрет визначає те, хто ми такі. Ось чому економісти повинні знову намалювати портрет людства. Краще усвідомивши власну складність, ми зможемо виховувати свою природу й дістанемо шанс створити економіку, що вписуватиметься в безпечну зону «пончика» (*Кейт Реворт «Економіка пончика: Як економісти XXI століття бачать світ», Київ, 2019*).

Завдання 3. Зробити власний висновок: «Сьогодні Китай завеликий для вибухового зростання. Маючи показники доходів на душу населення майже 5 тисяч доларів на рік, країна побудувала переважну частину шляхової інфраструктури, дала робочі місця до того тільки частково зайнятим селянам у містах і наближається до кінця відрізка легкого зростання. Вона може продовжувати зростання, платячи за будівництво залізниць в нікуди (так само, як Японія у 1980-х роках будувала мости в нікуди – з катастрофічними наслідками),- аби змінити модель зростання. У Китаї вже відбувся процес переосмислення (*Шарма Ручіро. Передові країни. В очікуванні нового «економічного дива» 2018*).

Завдання 4. Проаналізувати наступний вислів: «Мені вдалося визначити, що в управлінні існують чотири обов'язкові функції: виконавча, адміністративна, підприємницька та об'єднувальна. Кожна з цих функцій – необхідна, і хороше управління необхідне лише за наявності усіх чотирьох. Говорячи «необхідна», я маю на увазі, що відсутність хоча б однієї з них призводить до проблем управління певного типу. Також я дійшов висновку, що самотужки жодна людина не здатна виконувати всі чотири функції. Дієве управління організацією, що розвивається, - надто складне завдання, щоб із ним могла впоратися одна особа. Для хорошого управління необхідна команда людей, а отже, необхідно прийняти те, що стилі та погляди різнитимуться, а також те, що конфлікт – це не тільки невід'ємна, а й бажана частина процесу правління» (*Адізес Іцхак. Як подолати кризу управління, 2019*).

Завдання 5. Прокоментувати вислів: «Нам здається очевидним, що якщо у державному секторі будуть розумні, компетентні, соціально амбітні люди з високою зарплатою, вони швидше за все прийматимуть хороші, суспільно вигідні рішення» (*Макстон Грем, Рандерс Йорген. У пошуках добробуту. Керування економічним розвитком для зменшення безробіття, нерівності та змін клімату. Доповідь Римському клубу. 2017*).

Завдання 6. Зробити власний висновок: «Яким и б складними не буди технології чи Інтернет–сервіси, злочинці вже наготові, щоб на власний розсуд використати новомодні засоби. Щоб зрозуміти витoki могутності і професіоналізму сучасної злочинної корпорації, треба перш за все проаналізувати їх структурну схему» (*Гудмен Марк. Злочини майбутнього, 2019*).

Зв'язання.7 Пояснити, як реалізується глобалізація на міжнародному рівні: «Глобальні системи розвивають внутрішні організації трансдержавного характеру, котрі часто мають політичну природу. До них належать організації-альянси (політичні або військові), культурні організації, медіа, дипломатичні та допомогові організації, глобальні механізми інвестування та спекуляції» (*«Глобальні модерності / за ред. Майка Фезерстоуна, Скота Леша та Роланда Робертсона», 2013*). Долучіться до деталей цього визначення.

Завдання 8. Порівняти лексику й конотації глобалізації як гомогенізації: «культурний імперіалізм, культурна залежність, культурна гегемонія, автономія, модернізація, вестернізація, культурна синхронізація, світова цивілізація» (*«Глобальні модерності / за ред. Майка Фезерстоуна, Скота Леша та Роланда Робертсона», 2013*). Долучіться до деталей цього визначення.

Завдання 9. Порівняти лексику й конотації глобалізації як диверсифікації «культурна планетаризація, культурна взаємозалежність, культурне взаємопроникнення, синкретизм, синтез, гібридність, модернізації, глобальна мішаниця, креолізація, схрещення, глобальна ойкумена» (*«Глобальні модерності / за ред. Майка Фезерстоуна, Скота Леша та Роланда Робертсона», 2013*). Долучіться до деталей цього визначення.

Завдання 10. Пояснити метод Адізеса: «Метод Адізеса – це не просто система залучення багатьох учасників і не психотерапевтичний метод, спрямований на пробудження людської свідомості. Це високоструктурований спосіб відповісти на запитання «що?», «коли?», «як?» і «чому?» за умов колективного ухвалення суттєвих для управління рішень» » (*Адізес Іцхак. Як подолати кризу управління, 2019*).

ТЕМА 4. ЗМІНА ПАРАДИГМ УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ЕВОЛЮЦІЇ ВІД ОРГАНІЗАЦІЇ КЛАСИЧНОГО ТИПУ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ МЕРЕЖЕВОЇ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

*«Сьогодні є надзвичайно багато глобальних змін в свідомості, культурі й соціальних системах, які ми спостерігаємо наразі в дедалі більшій кількості на даному етапі людської (по суті, космічної еволюції)»
(Фредерік Лалу, 2017)*

4.1 Еволюція організацій в умовах глобального управління

4.2 Поява нової організаційної моделі в умовах Інтернету

4.3 Проектування мережових організацій в умовах розвитку інформаційного суспільства

4.4 Практичні виміри зміни парадигми організації як об'єкта інформаційного суспільства.

4.5 Практичні завдання до теми: «Зміна парадигм управління в контексті еволюції від організації класичного типу до організації мережової в умовах інформаційного суспільства»

Цілі:

✓ *проаналізувати еволюцію організацій в умовах глобального управління;*

✓ *проаналізувати появу нової організаційної моделі в умовах Інтернету;*

✓ *визначити проектування мережових організацій в умовах розвитку інформаційного суспільства;*

✓ *продемонструвати практичні виміри зміни парадигми організації як об'єкта глобального управління;*

✓ *розробити практичні завдання до теми: «Зміна парадигм управління в контексті еволюції від організації класичного типу до організації мережової в умовах інформаційного суспільства»*

Мета вивчення теми полягає:

✓ **у засвоєнні знань** зміни парадигм управління у контексті еволюції від організації класичного типу до організації мережової в умовах інформаційного суспільства;

✓ у **набутті умінь і навичок** аналізу практичних вимірів зміни парадигм організації як об'єкта інформаційного суспільства;

✓ у **набутті компетентностей** оволодіння методикою побудови організаційно-управлінських моделей організацій та основні вирішення проблем глобального управління.

КЛЮЧОВІ СЛОВА ТА ТЕРМІНИ

- організації
- глобальне управління
- нова організаційна модель
- Інтернет
- мережева організація
- проектування організацій
- зміна парадигми організації
- інформаційне суспільство
- зміна парадигми
- організаційна перебудова
- організації «нового покоління»
- культура інтегральний організацій
- кольорова гама організацій
- глобальні організації
- мегасуспільство глобалізації

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

4.1 Еволюція організацій в умовах глобального управління

Останнім часом відбулися зміни в організації, пов'язані з перетвореннями свідомості не тільки в організаціях, але і в суспільстві, що базуються на теорії розвитку. З'явилися нові підходи до аналізу організацій в контексті взаємодії плюралістичного та інтегрального, індивідуального та автономного, організацій 4.5 порядку і 5.0. Кожна із цих парадигм організацій має свій набір цінностей, потреб, мотивацій, моральних установок, світоглядів, структур «єго», соціетальних типів, культурних матриць та інших законодавчих ініціатив. Аналіз організацій відбувається з інтегральної позиції ґрунтується на складному розумінні нової теорії еволюції та розвитку. Якщо «стара парадигма» означена як «аналітико-роздільна» «ньютонівсько-картезіанська», «абстрактно-інтелектуальна», то «нова парадигма» є «органічною», «цілісною», «системною», «всєбічною». Організації «нового покоління» побудовані за характеристиками інтегрального рівня, зі своїми індивідуальними світоглядами, культурними цінностями, індивідуальною й колективною поведінкою,

соціальними структурами, процесами та практиками, потребами когнітивного та морального розвитку. В організаціях «нового покоління» переплітається світогляд, культура, поведінка, системи, в контексті яких зміна в одному вимірі зачіпає усю решту. Наприклад, еволюція організацій в історичній перспективі свідчить, що культура інтегральних організацій (компаній) формується завдяки інтегральному моделюванню ролей тих, хто має моральний авторитет. Глобальні організації побудовані за індивідуальними світоглядами, культурними цінностями, індивідуальною й колективною поведінкою, соціальними структурами, процесами й практиками. Практично всі важливі рішення у цих організаціях ухвалюють члени команди, в тому числі питання щодо продажів, маркетингу, набору кадрів, стосовно заробітної плати, звільнення, функції управління персоналом, закупівлі обладнання, стосунків у колективі. Це робить кожен команду і людину в команді більш інтегрованою. Таким чином, відбулася еволюція організацій від класичного до сучасного типу, які уособлюють собою нову парадигму управління

4.2 Поява нової організаційної моделі в умовах Інтернет

Доба Інтернету прискорила формування нового світогляду, де замість вертикальної ієрархії з'являється розподілене управління, в основі якого синергія і співробітництво. Густа мережа організацій – дослідницьких центрів, компаній, навчальних закладів, страхових організацій – переплелись у дуже складну систему, яка була б немислимою ще століття тому. Сучасні організації спричинилися до сенсаційного прогресу людства менш аніж за два століття, проте за цей час нинішній метод управління компаніями вже досягнув своєї межі, тому що вони перетворилися на бюрократичні установи. Це свідчить про те, що класичний менеджмент у ХХІ столітті вже застарів, його традиції та усталена партика вже не відповідає сучасності. Кожен перехід на новий щабель свідомості відкривав нову еру в історії людства, проте з кожним новим етапом у розвитку людської свідомості відбувався прорив у нашій здатності до співпраці, а наслідком якої ставала поява нової організаційної моделі. Самоврядування процвітає за умов повної прозорості інформації. Самоврядування передбачає, що команди контролюватимуть свою роботу самі. Організаційні зміни впроваджують для того, щоб зупинити «процес старіння організацій». Часто необхідно переформатувати організацію, щоб уникнути проблем з новонародженою організацією, так як за нею необхідно постійно і пильно наглядати. Новонароджена організація має усвідомити, яким чином вона може зростати надалі. Терапевту новонародженої організації доводиться «вести її за руку», тобто допомагати їй переживати кожен кризову ситуацію. Необхідно стежити постійно за новими завданнями, які ставить собі організація, та давати їй усвідомити, що ці завдання суперечать (або не суперечать) поставленим пріоритетам і, що важливо, допомагати їй усвідомити, чого робити не слід. Слід позбавлятися безладу, необґрунтованих проєктів, беззмістовної діяльності, зберігати терпіння між гнучкістю та

систематизацією, вмiти розв'язати проблеми «шизофренiї» юної організації, а для цього зосередитися на процесі, призначаючи коротко часові, реальні завдання. Із новою організацією важко діяти терапевту, щоб не стати жертвою їхньої несумісності. Найпершою потребою організації в розквіті сил є децентралізація, адже без цього темпи зростання неможливо утримати на високому рівні. Головне завдання терапевта такої організації – сприяти децентралізації, можливо, слід встановити і новий стиль керівництва, створити групу людей з різними стилями поведінки, що доповнюватимуть одне одного; створити середовище для взаємного розвитку. Формування мегасуспільства глобалізації 4.0, формування взаємопов'язаного світу ставить людство перед гострою проблемою управління глобальним розвитком. Сучасна світова цивілізація покликана вирішити найважливішу задачу – забезпечити управління у нових масштабах - у ширину – на всьому просторі планети, в глибину – на всіх рівнях організації – від локальної до всесвітньої. Створюючи нову, наднаціональну реальність Інтернету глобалізація 4.0 змінює соціальний імідж різних суспільств. Вона не тільки виділяє ядро активних учасників процесу, але й сильно впливає на останніх. Глобалізація надає процесу розвитку соціальної структури сучасних суспільств наднаціональний вимір. Вона породжує суспільство другого порядку, яке, зберігаючи традиційні форми національних держав, створює наднаціональні, глобальні системи зав'язків і відносин, нових потреб і ролей, нові механізми соціалізації, нові можливості самореалізації особистості. Відповідно, Інтернет, як глобальна тенденція розвитку інформаціоналізму і мережевого суспільства, представляє собою глобальну комп'ютерну мережу, яка, як правило, об'єднує велику кількість локальних мереж, – мільйони комп'ютерів на планеті з метою обміну даними і доступу до спільних інформаційних ресурсів. Принципи Інтернету застосовують у локальних мережах, які називаються Інтранет. Інтернет – всесвітня інформаційна система загального доступу, яка логічно зв'язана глобальним адресним простором та базується на Інтернет-протоколі, визначеному міжнародними стандартами.

4.3 Проектування мережевих організацій в умовах розвитку інформаційного суспільства

Інтернет як глобальна тенденція розвитку інформаційного суспільства та глобалізації 4.0 володіє єдиним адресним простором і складається з багатьох взаємопов'язаних комп'ютерних мереж, у рамках яких здійснюється формування мережевих організацій. Процеси глобалізації 4.0 базуються на широкому упровадженні нових інформаційних технологій, що реалізуються через Інтернет. У 1969 р. у рамках Міністерства оборони США було створено бюро передових досліджень (Advanced Research Projects Agency – ARPA), перед яким була поставлена задача розробити комунікаційну мережу, яка залишалася б мобільною в умовах бойових дій. Головна мета, яка була поставлена при створенні даної мережі, - збереження повідомлень навіть у

випадку руйнування частини мережі. Проектування мережевих організацій в умовах розвитку інформаційного суспільства сприяло тому, що на початку 1970-х рр. ARPAnet розрослася до 23 хостів (мережевих комп'ютерів), так як виникла гостра проблема у швидкому обміні даних між вузлами мережі. Інженер Р.Томлінсон вирішив цю проблему, написавши першу у світі програму для електронної пошти вже через рік, три четверті даних, що пересилалися через ARPAnet, складала електронні листи. Завдяки електронній пошті мережа стала надзвичайно зручною не тільки для вчених і спеціалістів комп'ютерщиків, але й для людей, що працюють поза межами університетських програм. ARPAnet перетворилася у самий швидкісний засіб передачі комунікаційних даних в комп'ютерних мережах, що включають також телефонні мережі, мережі стільникового зв'язку, мережі кабельного телебачення. До середини 2000 р. число користувачів Інтернету досягло 304 млн. Щільність електронної мережі, що об'єднала весь світ, нерівномірна по країнам і континентам. Можемо узагальнити, що у кінці 1990-х рр. 88% користувачів Інтернет проживали у розвинених країнах, на частку яких приходилося біля 15% світового населення. У той же час статистичні дані свідчать, що у США та Канаді, де проживає менше, чим 5% жителів планети, було зосереджено більш 50% користувачів Інтернет. Проектування мережевих організацій в умовах розвитку інформаційного суспільства сприяло підключенню 1 млн. жителів Африки і 5,3 млн. жителів Південної Африки. Інтернет у його сучасному вигляді, як він розвивається сьогодні, може слугувати своєрідною інформаційною моделлю глобалізації. У серпні 2001 р. загальна кількість користувачів Інтернет виросла до 459 млн. людей, а частка громадян США та Канади понизилася до 40%. Згідно з прогнозами, у найближчі часи місце і роль Інтернет у розвитку сучасного українського суспільства буде зростати, а його соціальний облік, безперервно, перетерпить глибоку трансформацію. В умовах глобалізації 4.0 національна держава перестає виступати у якості єдиного суб'єкта, що монополює інтегрує інтереси великих спільнот і представляє їх на міжнародній арені. Проектування мережевих організацій в умовах розвитку інформаційного суспільства (транснаціональні корпорації з їх політехнічним населенням, міжнародні профспілкові товариства, неурядові організації, неформальні групи по різноманітним інтересам, що виникають на основі Всесвітньої павутини – Інтернет) відіграють все зростаючу роль у глобалізації. Паралельно, крім ARPAnet, винили комп'ютерні мережі в інших країнах, але так як вони використовували різні стандарти, програмні мови і комп'ютери, особливо гострою стала проблема їх сумісності. Об'єднати розрізнені мережеві організації у єдине ціле вдалося американцям Р.Кану і В.Серфу, які запропонували підключити до мереж загальний комп'ютер, який би слугував відправником, отримувачем і інтерпретатором даних. Стандартом програмного забезпечення для міжмережевого зв'язку став протокол TCP, а пізніше – TCP/IP Transmissior Control Protocol/Internet Protocol (Протокол управління

передачею чи Міжмережевий протокол). Проблема об'єднання всіх джерел інформації у мережеві організації була вирішена із створенням нової системи, що була названа WorldWideWeb (Всесвітня павутина). У розвитку Інтернет на початку XXI ст. спостерігаються наступні тенденції: 1) широке розгортання розподілених систем; 2) інтеграція із мобільними (сотовими) і супутниковими системами зв'язку, що привела до виникнення IP- телефонії; 3) інтеграція глобальної мережі і засобів масової інформації – розвиток інтерактивного телебачення, електронних видань; упровадження прогностичних самонавчаючих комплексів на основі методів нечіткої логіки, нейронних мереж, генетичних алгоритмів (четверте покоління систем штучного інтелекту).

4.4 Практичні виміри зміни парадигми організації на мережеву як об'єкта глобального управління.

Найбільш відчутним результатом цього розвитку і практичним виміром зміни парадигми організації як об'єкта глобального управління виявилось створення глобальної комп'ютерної мережі Інтернет. Остання перетворився із простого засобу зв'язку між військовими, урядовими, науковими і освітніми установами США (проект DARPA) у принципово нову мас-медіа, яка нараховувала мільйони користувачів, породжену комунікативним середовищем. Нова парадигма мережевої організації як об'єкта глобального управління дозволяє кожному жителю планети звести до мінімуму затрати будь-яких інформаційних трансакцій, майже моментально встановити контакт з будь-яким іншим користувачем мережі і підключеної до неї бази даних. Також ми нещодавно побачили суттєвий поступ в обробці природної мови, машинного навчання (здатності комп'ютера до автоматичного налагодження своїх методів та вдосконалення результатів по мірі надходження більшої кількості даних, комп'ютерного бачення одночасного місцезнаходження транспорту на дорогах та складання мап і вирішення багатьох інших фундаментальних проблем. Нова парадигма організації (Інтернет-компанії) - це нова форма ведення бізнесу, за допомогою Інтернету, через Інтернет і в Інтернеті. Інтернет - економіка поступово трансформує стару економіку в нову, яка охоплює цілу планету. Нова форма ведення бізнесу через Інтернет потребує ще більшої персональної відповідальності бізнес-планів, через які можна заробити багато грошей. Ця форма бізнесу базується на новій інформаційній культурі, а це культура інновацій, ризику, очікувань, втілення надії в майбутньому. Таким чином, слід зробити висновок, що головними детермінантами нової парадигми мережевої організації умовах інформаційного суспільства та глобалізації 4.0 є: 1) кількість користувачів Інтернету; 2) середній рівень доходів на душу населення; 3) збільшення кількості користувачів Інтернету. Проникнення сучасних телекомунікаційних мереж у широкі верстви населення розвиненого світу, так і в країнах, що розвиваються, стимулює унікальні процеси спільного виробництва товарів і послуг, а також підвищує рівень економічної та соціальної свободи мільйонів людей. Сьогодні закладаються основи

формування єдиного світового інформаційного простору, що об'єднує все людство в інформаційну спільноту людей. Це означає, що в майбутньому всі суспільства приречені в тій чи іншій мірі будуть вдаватися до послуг інформаційного суспільства та мережевих організацій, які є глобальною тенденцією розвитку сучасного світу. Інновації сприятимуть вирішенню актуальних проблем зміни парадигми організації на мережеву як об'єкта глобального управління та сприятимуть поліпшенню якості нашого життя в умовах інформаційного суспільства та глобалізації 4.0.

4.5 Практичні завдання до теми: «Зміна парадигм управління в контексті еволюції від організації класичного типу до організації мережевої в умовах інформаційного суспільства»

Питання для самоконтролю

1. В чому суть магічної ієрархічної піраміди?
2. Як приймати слід рішення ?
3. Чи можемо ми створити організації (компанії), вільні від патологій?
4. Які моделі організацій існували в минулому і які існують зараз, який вигляд можуть мати наступні?
5. В чому суть інтегрованих теорій організацій?
6. В чому суть реактивної, або інфрачервоної парадигми організацій (Ф.Лалу).
7. В чому суть магічної, або малинової парадигми організацій (Ф.Лалу).
8. В чому суть імпульсивної, або Червоної парадигми організацій (Ф.Лалу).
9. В чому суть комформістської, або Жовтої парадигми організацій (Ф.Лалу).
10. В чому суть плюралістичної, або Зеленої парадигма організацій (Ф.Лалу).

Навчальні завдання:

1. Дати характеристику етапів та кольорової гами організацій.
2. Розглянути стадії розвитку організацій у контексті їх «життєвого циклу».
3. Визначити сильні сторони організацій та розкрити їх сутність.
4. Прокоментувати визначення, того що «компанії керуються або страхами его, або любов'ю душі» (Річард Барретт).
5. Розкрити функції самоврядних команд та їх роль у структуруванні та розвитку організацій.
6. Виявити кращі правила, завдяки яким можна допомогти команді у пошуку найкращих рішень.
7. Обґрунтувати корпоративний кодекс культури організації?

8. Визначити, «з ким ви себе порівнюєте і кого обираєте взірцем для наслідування в управлінні»?

9. Зробити самопрезентацію своєї особистості як майбутнього керівника.

10. Обрати та прокоментувати синоніми до слова «керувати» та новаторських методів у галузі управління.

Одноваріантні запитання («Так» чи «Ні»)

1. Чи підтримуєте ви кольорову гаму організацій та їх організаційної культури?

2. Нам потрібне не просто велике бачення нового типу організації, але конкретні відповіді на десятки практичних запитань.

3. Економічна модель організації, побудована на дедалі більшому зростанні з обмеженими ресурсами, неминуче зайшла в глухий кут, так чи ні?

4. Проблеми не можуть бути розв'язані на тому самому рівні свідомості, на якому були створені, так?

5. Чи правда, що коли людство просувалося на новий щабель, воно винаходило нову організаційну модель.

6. А. Маслоу висловив думку, про еволюцію потреб від фізіологічних до потреб у самореалізації, чи ви її підтримуєте?

7. Як ви відносите до кольорової гами, згідно з якою різняться організації?

8. Чи можна досягти цілісності в організаційній моделі компаній чи організацій?

9. Чи відчуваєте ви самотність на вершині, тягар відповідальності, потребу в оновленні, тіньові сторони перебуваючи на керівній посаді?

10. Які з усіх процесів та методів роботи, що відрізняють вашу компанію від інших, найбільш важливо підтримувати?

Тестові завдання для перевірки знань

Завдання 1.

До внутрішніх елементів організації відносять:

- А) персонал і виробничі потужності;
- Б) цілі, структуру і засоби управління;
- В) конкурентів і споживачів;
- Г) керівний апарат фірми;
- Д) Цілі, структуру, завдання, технологію, персонал.

Завдання 2.

До чинників зовнішнього впливу на організацію відносять:

- А) цілі, структуру, завдання, технологію, персонал;
- Б) конкурентів, персонал і споживачів;

В) розвиток законодавства і економіки в країні, податкову базу і стимулювання бізнесу, постачальників і конкурентів, рівень НТП, культуру, імідж організації;

Г) трудові ресурси, виробничі потужності та ринок енергоносіїв, пристосування до яких слід проводити з найвищими вимогами щодо продуктивності;

Д) рівень безробіття й оплати праці в регіоні, наявність сировинної бази, економічні зв'язки, вартість землі, наявні на підприємстві технології.

Завдання 3.

До економічних чинників впливу на організацію відносять:

А) загальну макроекономічну стабільність у державі, стан економіки країни, рівень інфляції, стан грошового обігу й надійність грошової одиниці;

Б) систему фінансування, кредитування, оподаткування, види державної та спонсорської фінансової підтримки;

В) правову базу, способи залучення податкового капіталу, систему доступу до матеріально-технічних ресурсів, способи отримання виробничих площ, правові гарантії;

Г) розвиток банківської системи та процедур створення підприємства;

Д) розвиток законодавства й економіки в країні, податкову базу й стимулювання бізнесу, постачальників, конкурентів, рівень НТП, культуру, імідж організації.

Завдання 4.

До ресурсних чинників впливу на організацію відносять:

А) розвиток законодавства й економіки в країні, податкову базу й стимулювання бізнесу, постачальників і конкурентів, рівень НТП, культуру, імідж організації;

Б) правову базу здійснення діяльності, наявність правових гарантій насильницького відчуження власності, систему нормативних документів та їх стабільність;

В) систему фінансування, кредитування, оподаткування, види державної та спонсорської фінансової підтримки;

Г) способи залучення початкового капіталу, систему доступу до матеріально-технічних ресурсів, способи отримання виробничих площ, правові гарантії;

Д) систему доступу до земельних і природних ресурсів.

Завдання 5.

Основними елементами організаційної структури є:

А) стійкість зв'язків;

Б) досконалість організації праці;

В) кількість заступників найвищого керівництва;

Г) норма керованості;

Д) вертикальний та горизонтальний поділ, делегування повноважень і відповідальності.

Завдання 6.**Ланка управління організації - це:**

- А) сукупність елементів на певному щаблі управління;
- Б) адаптивність;
- В) відокремлений орган, наділений функціями управління, правами для їх реалізації, визначеною відповідальністю за виконання функцій та використання прав;
- Г) конструкція організації, на основі якої здійснюється управління організацією;
- Д) будова та внутрішня форма системи із відносно стійкими зв'язками між елементами організації.

Завдання 7.**Рівень управління організації – це:**

- А) сукупність ланок управління на певному щабелі ієрархії;
- Б) будова та внутрішня форма системи з відносно стійкими зв'язками між елементами організації;
- В) відокремлений орган, наділений функціями управління, правами для їх реалізації, визначеною відповідальністю за виконання функцій та використання прав;
- Г) конструкція організації, на основі якої здійснюється управління організацією;
- Д) організованість і впорядкування в організації.

Завдання 8.**До основних елементів організаційної структури не відносять:**

- А) склад та структуру функцій управління;
- Б) кількість працівників для реалізації кожної функції та їх профільно-кваліфікаційний склад;
- В) склад самостійних структурних підрозділів;
- Г) кількість рівнів управління та розподіл працівників між ними;
- Д) Рівень автоматизації та механізації в організації.

Завдання 9.**До чинників, що не мають прямого впливу на побудову організаційної структури, відносять:**

- А) виробничий профіль організації;
- Б) характер продукції і технологічних процесів її виготовлення;
- В) рівень ремонтпридатності технологічного обладнання та оснащення;
- Г) наявність закордонних філій та інтересів;
- Д) характер об'єднання та юридичний статус.

Завдання 10.**До типів організаційних структур не відносять:**

- А) лінійний тип організаційної структури;
- Б) фінансовий тип організаційної структури;
- В) функціональний тип організаційної структури;

Г) лінійно-функціональний тип організаційної структури;

Д) матричний тип організаційної структури.

 Завдання для самостійного виконання:

проаналізувати, прокоментувати, зробити власний висновок – історичну рефлексію, економічний аналіз, філософське ессе

Завдання 1. Проаналізувати вислів: «Деякі автори вважають, що нинішня парадигма управління є глибоко обмежена, і прагнуть принести якомога більше усвідомлення у процес створення компаній, але запитують себе, чи можливо це і як це зробити» (*Фредерік Лалу. «Компанії майбутнього», 2017*).

Завдання 2. Прокоментувати вислів: «Вичерпний, дуже практичний опис сформованого бізнесового світогляду. Це все, що нам треба знати про створення нової організаційної парадигми» » (*Фредерік Лалу. «Компанії майбутнього», 2017*).

Завдання 3. Прокоментувати сутність бірюзової організації: «Бірюзова компанія» Фредеріка Лалу є аж надто близька до моделі, що я називаю «відомою компанією» - такою організацією, котра не лише процвітає у парадигмі колективної думки, що склалася, а й допомагає у її розгортанні (*Джон Ренеш, футуролог, засновник компанії «Творців майбутнього»*).

Завдання 4. Поміркувати над висловом: «Іноді мене питають: «Якого кольору організація?». Я завжди спочатку обережно пояснюю, що я маю на увазі, коли говорю про компанії, які працюють на певній стадії, наприклад, Жовті, Помаранчеві чи Зелені: Я маю на увазі системи і культуру, а не людей». Як ви до цього відноситесь? (*Фредерік Лалу. «Компанії майбутнього», 2017*).

Завдання 5. Поміркувати над висловом: «У Помаранчевих компаніях керівництво може обирати цінності, але коли доходять до справи і лідерам треба обирати між прибутками і цінностями, вони очікувано виберуть перше. Вони не можуть підтримувати методи й культуру) в цьому випадку, ціннісно-орієнтовану), що пов'язані з більш пізньою стадією розвитку». Дайте характеристику Помаранчевих компаній чи організацій (*Фредерік Лалу. «Компанії майбутнього», 2017*).

Завдання 6. Здійснити аналіз наступного вислову: «За успіхом, як і за щастям, не можна гнатися; він має настати й настає лише як ненавмисний побічний ефект чиеїсь особистої відданості своїй справі більше, ніж самому собі. Ця ідея створює ще один великий парадокс: якщо ми зосереджуємо свою увагу на меті, а не на прибутку, то прибуток, як правило, зростає» (*Фредерік Лалу. «Компанії майбутнього», 2017*).

Завдання 7. Зробити власний висновок: «Вілбер, засновник інтегральної теорії, розкрив глибоку істину про природу реальності: будь-яке явище має чотири грані і його можна розглядати з чотирьох боків, Щоб добре його зрозуміти, ми мусимо об'єктивно розглянути його ззовні (матеріальне, вимірюване, зовнішній вимір) і маємо відчутти його зсередини (нематеріальний

вимір думок, почуттів та відчуттів). Також маємо подивитись на подію у відриві від інших (індивідуальний вимір) і розглянути її у ширшому контексті (колективний вимір). Тільки розглянувши явище в усіх чотирьох аспектах, ми дістанемо те, що Вілбер називає інтегральним розумінням реальності». Що це означає і які складові інтегрального підходу? (Фредерік Лалу. *«Компанії майбутнього»*, 2017).

Завдання 8. Прокоментувати вислів: «Досі мало уваги приділялося одному з аспектів: із кожним новим етапом розвитку людської свідомості відбувався прорив у нашій здатності до співпраці, наслідком чого стала поява нової організаційної моделі. Тож які моделі існували в минулому і які існують зараз, а також який вигляд можуть мати наступні? Як ви відноситеся до кольорової гами типів організацій? (Фредерік Лалу. *«Компанії майбутнього»*, 2017).

Завдання 9. Зробити власний висновок: «Коли повноваження між командами розподілено горизонтально, ми маємо справу з гібридною організацією. Якщо така організація має переважно мережеву структуру, складену з (необов'язково) множинних ієрархій, що перекривають одна одну, її можна назвати мережею створення цінності. Що таке гібридна (мережева) організація? (Аппело Юрген. *Менеджмент 3.0. Agile-менеджмент. Лідерство та управління командами*», 2019).

Завдання 10. Написати філософське есе на тему: «Поява нової організаційної моделі, в чому її суть і значення, переваги і пріоритети?». (Фредерік Лалу. *«Компанії майбутнього»*, 2017).

ТЕМА 5. ФІЛОСОФІЯ ВЗАЄМОДІЇ ГЛОБАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ЧЕТВЕРТОЇ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (INDUSTRY 4.0): ГОЛОВНІ РУШІЙНІ СИЛИ ТА ТРЕНДИ

«Технології – не якась зовнішня . невідконтрольна людству сила. Ми не обмежені альтернативою між «прийняти і жити з цим» та «відмовитися і жити без цього». Можна сприйняти різючі технологічні зміни як стимул до роздумів про те, ким ми є і як бачимо світ. Що більше ми замислюємося над підкоренням технологічної революції, то більше вивчаємо самих себе, а також набуваємо здатності скерувати революцію у річище удосконалення світу» (Клаус Шваб»)

5.1 Четверта промислова революція як соціальний та економічний феномен і складний діалектичний процес

5.2 Нові вимоги до глобального управління в умовах Четвертої промислової революції

5.3 Головні рушійні сили та тренди глобального управління в умовах Четвертої промислової революції

5.4 Сутність біткойну і криптовалюти як технологій нової блокчейн-революції

5.5 Практичні завдання до теми: «Філософія взаємодії глобального управління та четвертої промислової революції (industry 4.0): головні рушійні сили та тренди»

Цілі:

✓здійснити концептуалізацію Четвертої промислової революції як соціального та економічного феномена і складного діалектичного процесу;

✓ обґрунтувати нові вимоги до глобального управління в умовах Четвертої промислової революції;

✓ встановити головні рушійні сили та тренди глобального управління в умовах Четвертої промислової революції;

✓ з'ясувати сутність біткойну і криптовалюти як технологій нової блокчейн-революції;

✓ розробити практичні завдання до теми: «Філософія взаємодії глобального управління та Четвертої промислової революції (Industry 4.0): головні рушійні сили та тренди».

Мета вивчення теми полягає:

✓ у засвоєнні знань філософії взаємодії глобального управління та Четвертої промислової революції (Industry 4.0) та виявлення головних рушійних сил та трендів;

✓ у набутті умінь і навичок аналізу нових вимог до глобального управління в умовах Четвертої промислової революції, пов'язаних з технологічним лідерством та новими моделями управління;

✓ у набутті компетентностей здатності розв'язувати складні завдання та вирішувати практичні проблеми у сфері глобального управління, що передбачають застосування теорій та наукових методів, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

КЛЮЧОВІ СЛОВА ТА ТЕРМІНИ

- Четверта промислова революція
- глобальне управління
- рушійні сили
- головні тренди
- глобалізація як складний і суперечливий процес
- виклики технологічної революції 4.0
- технологічний прогрес
- нові механізми глобального управління
- біткойн
- криптовалюти
- цифрові проривні технології
- людиноцентричний підхід
- оцифрування
- глобальні мережі управління

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

5.1 Четверта промислова революція як соціальний та економічний феномен і складний діалектичний процес

Слід відмітити, що концептуалізація Четвертої промислової революції як соціального та економічного феномена і складного діалектичного процесу відбувається в умовах стрімких технологічних змін, означених технологічною

революцією 4.0 та Четвертою промисловою революцією 4.0 (Давоський Всесвітній економічний форум, 2018, 2019, 2020), до аналізу яких приділяється особлива увага. Сміливі цифрові ідеї супроводжують технологічні зміни, що несуть сміливі рішення щодо їх використання та формування майбутнього, якому прогрес слугує суспільству, а не його руйнуванню Четверта промислова революція, що трансформується, докорінно змінює до невпізнання наше буття, свідомість, відношення до суспільства і самого себе. Нічого подібного не було до Четвертої промислової революції 4.0, яка міцно поєднала три світи – фізичний, цифровий і біологічний. Ці зміни трансформують людство і треба вчитися ними керувати. Сьогодні не можна розірвати взаємозв'язок між суспільством і технологіями. Перші дві промислові революції продемонстрували, що технології є чимось значно більшим, ніж набір механізмів, інструментів чи систем, пов'язаних із виробництвом та споживанням. Технології – це потужні чинник, що формують наші цінності, адже завдяки їм ми розбудовуємо наші економіки, суспільства, формуємо погляди на світ. Вони впливають на те, як ми інтерпретуємо світ та інтерпретуємо можливості майбутнього. Проблеми, з якими ми стикаємося на початку четвертої промислової революції, як-от вплив автоматизації, етичні наслідки штучного інтелекту та соціальні наслідки генної інженерії, були частиною громадської свідомості щонайменше з 1960-х років, коли ядерні, генетичні та космічні технології щонайменше з 1960-х років подолали початковий етап розвитку, а комп'ютери почали витісняти людей. Короткострокові очікування перевищували тогочасні можливості завдяки досягненням технологій третьої промислової революції, і ці очікування сьогодні перетворюються на реальність та стають частиною повсякденного життя для дедалі більшої частки населення світу. Ми дійшли висновку, що технології та суспільства формують і впливають одне на одного та провокують широку соціальну трансформацію. Щоб належно діяти в цих складних умовах, слід по-новому поглянути на технології, що виступають детерміністськими силами, що перебувають поза межами нашого контролю. Технології, які не лише є складними, але й побувають у постійній динаміці, неминуче відіграють і відіграватимуть певну роль у пошуку способів подолання багатьох викликів, із якими ми сьогодні стикаємося, а також сприяти підвищенню людського добробуту та розвитку. Результати Четвертої промислової революції як соціального та економічного феномена і складного діалектичного процесу допоможуть подолати головні виклики, що постали перед нами зараз: розподіл благ технологічних проривів, стимулювання неминучих зовнішніх проявів та забезпечення того, щоб нові технології розширювали, а не звужували можливості людського світу. Пошук найкращих способів глобального управління перед викликами Четвертої промислової революції вимагає від урядів ухвалення стратегічних рішень щодо розробки і впровадження нових технологій перед масштабами, складністю та нагальністю викликів, що

вимагають вдосконалення глобального управління у створенні механізмів спільних дій та вироблення спільних цінностей.

5.2 Нові вимоги до глобального управління в умовах Четвертої промислової революції

Нові вимоги до глобального управління в умовах Четвертої промислової революції пов'язані з технологічним лідерством та новими моделями управління з метою, щоб зберегти планету для майбутніх поколінь, цінність людського життя, міжнародні принципи дотримання прав людини, щире занепокоєння щодо вирішення глобальних проблем сучасності. Нові вимоги до глобального управління в умовах Четвертої промислової революції пов'язані з:

- 1) людиноцентричним підходом до глобального управління, в основі якого захист людського життя, розширення прав громадян всередині країни та за кордоном, осмислення повсякденного досвіду упровадження цифрових технологій, націлених на автоматизацію робочих місць та їх скорочення, подолання цифрової нерівності;
- 2) формуванням ціннісного управлінського лідерства країн та урядів, які мають культивувати корисну властивість технологічних систем, вирішувати, якого майбутнього вони прагнуть і які технології слугуватимуть їхній меті;
- 3) передбаченням вироблення та використання стандартів, появою нових соціальних норм, здатних обмежувати чи підтримувати використання технологій;
- 4) сертифікацією та наглядом з боку професійних органів, промислових угод та політики, щодо їх організації, яку застосовують добровільно чи за контрактом у відносинах з конкурентами, постачальниками, партнерами та клієнтами. Як свідчить аналіз, однією з характеристик Четвертої промислової революції є те, що:

1) зміни розгортаються некомфортними для багатьох країн темпами, так як дедалі більша швидкість технологічних змін є особливо проблемною для директивних органів та урядів;

2) нові технології призводять до нових проблем – від впливів на ринок праці до захисту прав людини, від збільшення нерівності статків та доходів до збільшення нерівності між державами;

3) управлінням трансформаціями ринків праці, пов'язаних із Четвертою промисловою революцією у зв'язку з витісненням людської праці та творчості, формуванням нових компетентностей, необхідних для утвердження професіоналізму в нових цифрових умовах;

4) формуванням нової цифрової свідомості, культури та світогляду; збереженням розвитку впливових технологій із широкими можливостями прогнозування та досягненням компромісів між індивідуальною свободою та колективним економічним процвітанням;

5) формуванням нових стандартів що охоплюють майже всі аспекти технологій і виробництва, а також багатьох видів діяльності в царині послуг; пошуку консенсусу між організаціями, які б сприяли безпеці, надійності та взаємодії в діапазоні цифрових систем; розробкою більш гнучких

управлінських структур для суспільства та досягнення лідерства у галузі управління технологіями, створенні більш стійких та ефективних підходів до технологій управління;

б) розробкою та управлінням нових проектів Центру Четвертої промислової революції, а саме прискорення інновацій у виробництво для малих і середніх підприємств; розвитком блокчейну як технології розподіленого реєстру; автономних транспортних засобів; цифрової торгівлі та транскордонних потоків даних; новим баченням океанів, «Інтернетом речей» та підключених пристроїв, точною медициною тощо.

5.3 Головні рушійні сили глобального управління в умовах Четвертої промислової революції.

Усе нові зміни та технології мають спільну ключову ознаку у своєму поступі вони ефективно послуговуються потужними можливостями цифрових та інформаційних технологій. Усі інновації нарощують свій вплив через цифрові потужності завдяки науковим відкриттям та новим технологіям. Завдяки цифровим та інформаційним технологіям розвиваються: безпілотні транспортні засоби, 3D-друк і 3D-виробництво, імплантовані технології, натільний портативний інтернет, інтернет речей, «розумні» дома, «великі дані» для ухвалення рішень, безпілотні автомобілі, штучний інтелект, робототехніка, біткойн та блокчейн, спроектовані істоти, нейротехнології. Все це свідчить, що без вирішальної ролі глобальної революції всі ці зміни не відбудуться у технологічному житті України, які приводять до трансформації людства. Цим и всіма процесами слід навчитися керувати, тому що за масштабами та рівнем складності вони відповідають рівню Четвертої промислової революції. У майбутньому технологічне життя буде набором безкінечних оновлень і технологічний прогрес підштовхує нас гнатися до найновішого. То ж глобальне управління всіма цими процесами ускладнюється і вимагає гнучкого менеджменту, який би пристосовувався до всіх цих оновлень. Ефективне глобальне управління відкриє чимало нових можливостей. Хмарні обчислення підживлюють закон зростаючої ефективності, який ще називають мережевим ефектом. Автоматизація створює мільйони робочих місць в абсолютно нових галузях. З одного боку, прогрес у технологічних галузях збільшує прибутки, а з іншого – завдає удар по заробітній платі робітників, адже робітників замінюють машини. Оцифрування все більшої кількості інформації, товарів та послуг, стрімкий розвиток телекомунікацій та логістики, а також збільшення ролі мереж ведуть до того, що на перший план виступає глобальне управління всіма цими процесами. Глобальне управління в умовах Четвертої промислової революції буде сприяти упровадженню нових технологій для прискореного розвитку, нової освіти, яка дає студентам найостанніші знання і навички, необхідні в сучасних умовах, податкову систему, яка має стимулювати розвиток інноваційних підприємств і створення нових робочих місць.

5.4 Сутність біткойну і криптовалюти як технологій нової блокчейн-революції

Технології біткойна і криптовалют, що змінюють світ, дорівнюють блокчейн революції для розв'язання нагальних викликів сучасності, тому необхідно усвідомити могутність і потенціал. Блокчейн – це новітня технологічна хвиля, що має розкрити справжній потенціал цифрової економіки. Блокчейн-революція – це сьогоденний ландшафт, що показує нам шлях до глобальної фінансової системи і глобального управління, що змінює світ. Блокчейн-революція готує ґрунт для хвилі технологічних новаторств, які тільки набирають сили, і мають здійснити революцію у фінансах і глобальному управлінні та мають намір здійснити глобальну економіку. Для цього керівництво повинно створити свою стратегію електронного врядування навколо таких понять, як децентралізація, взаємопов'язаність, відкритість та кібербезпека. Уряд має підтримувати інфраструктуру відповідно до вимог завтрашнього дня, щоб підлаштуватись під цілком нову модель. Усі громадяни країни мають мати доступ до он-лайнних послуг та інформації, щоб використовувати свою цифрову ідентичність, вести бізнес та оновлювати чи змінювати дані про себе. В країні слід також запровадити інфраструктуру підпису без ключа, що чудово інтегрується з блокчейновою технологією. За минуле століття вчені та бізнес-лідери сформувавши практику сучасного менеджменту, основні теорії, принципи і методи роботи менеджерів сприяли побудові корпорацій – здебільшого ієрархічних, замкнутих і горизонтально або вертикально інтегрованих. Але ситуація змінилася. Блокчейн трансформує не тільки природу компаній, а й їх фінансування та управління ними, а також як вони створюють цінності і виконують основні функції. У деяких випадках алгоритми повністю змінюють управління. Блокчейн змінює фундамент і структуру фірми, повністю трансформуючи моделі управління фірми і ролі керівників. У деяких ситуаціях вертикальна інтеграція доцільна, але загалом саме мережі вважатимуться найкращими структурами для створення продуктів, послуг і цінностей. Менеджмент має вирішити, чи почати їхнім компаніям впроваджувати блокчейн, чи почати експериментувати просто зараз, чи краще почекати, поки технологія вийде на зрілий етап – а, отже, ризикувати, так як агресивніші конкуренти можуть їх випередити. Бізнесова стратегія доводить, що організація демонструє бренд, орієнтований на майбутнє. Блокчейнова технологія глибоко впливає не тільки на зовнішні процеси, а й на архітектуру підприємства, вивівши бізнес-логіку та процеси за межі компанії – на колективні блокчейни у комплексні екосистеми. Уже зараз бракує компетентних розробників блокчейну і досвіду роботи із смарт-контрактами й інтеграцією блокчейну. Персонал має бути стратегічним активом, а не статтею видатків, рекрутери першими повинні випробувати нові технології, маркетологам прийдесться робити запити на доступ до зашифрованої інформації майбутніх споживачів. За допомогою смарт-контрактів компанії можуть автоматизувати угоди й залучати агентів; юристи повинні орієнтуватися у

справах, пов'язаних із блокчейном, смарт-контрактами, первинними розміщеннями токенів і патентами. Блокчейн має бути самоврядним і використовувати підхід «знизу догори» із залученням багатьох користувачів, який називають «глобальними мережами управління». Блокчейн розділений на рівні базової платформи чи протоколу і потребує управління на трьох рівнях: 1) кожна платформа повинна управляти собою, щоб забезпечити надійну систему використання технології; 2) на рівні додатків з'явилися різні консорціуми, де компанії об'єднуються з галузевими партнерами і навіть конкурентами, щоб розробляти стандарти та застосунки; 3) на рівні екосистеми існують мережі на зразок Інституту досліджень блокчейну, які поширюють знання. Блокчейн-технологія ап'юрі децентралізована. Осередки блокчейнових інновацій підтримують зв'язки з наявними бізнесовими спільнотами, які мають високий рівень терпимості до ризиків, пов'язаних з блокчейновими інноваціями. Країни, де контролю бракує (Україна, Білорусь) зіткнуться з великими проблемами (Дон Тепскотт, Алекс Тепскотт). Так, Китай відкрито підтримує блокчейнові інновації, тримаючи двері відкритими для токенів, державних емісій і стейблкоїнів та для інших інновацій, що сприятимуть економічному процвітанню. Сингапур нещодавно назвали третім за величиною ринком первинного розміщення токенів (після США і Швейцарії), а також провідним осередком цього ринку в Азії. Стокгольм – столиця Швеції – цифровий лідер серед європейських міст, який поступається лише Лондону як провідному осередку фінансових технологій. Місто Цуг (Швейцарія) вже називають «Криптодолиною» через швейцарську традицію конфіденційності, низькі корпоративні податки сприяли стати центром розміщення корпоративних грошей. Найбільшим ринком для розвитку блокчейну є США, де в цьому напрямку працює 40% відсотків стартапів. Можна назвати 10 країн, в яких активно відбувається блокчейнова революція, - Австралія, Канада, Китай, Об'єднані Арабські Емірати (а саме Дубай), Естонія, Сингапур, Швеція (Стокгольм і хайтек-центр Node Pole), Швейцарія (Цюрих і Цуг) Велика Британія (Лондон), США (Нью-Йорк і Кремнієва долина). Дон Тепскотт, Алекс Тепскотт у своїй роботі «Блокчейнова революція» закликають створити новий суспільний договір «Декларація взаємозалежності», так як з'явилася потреба із залученням багатьох зацікавлених сторін сформулювати й узгодити нові домовленості й плани дій, що слугують маніфестом цифрової епохи, яка забезпечить упровадження нових моделей розв'язання глобальних проблем.

5.5 Практичні завдання до теми: «Філософія взаємодії глобального управління та Четвертої промислової революції (Industry 4.0): головні рушійні сили та тренди

Питання для самоконтролю

1. Четверта промислова революція як соціальний та економічний феномен і складний діалектичний процес.

2. У чому нові вимоги до глобального управління в умовах Четвертої промислової революції.
3. Головні рушійні сили глобального управління в умовах Четвертої промислової революції.
4. Головні тренди глобального управління в умовах Четвертої промислової революції
5. Сутність біткойну і криптовалюти як технологій нової блокчейн-революції.
6. У чому людиноцентричний підхід до глобального управління.
7. Формування нової цифрової свідомості, культури та світогляду.
8. Формування нових стандартів що охоплюють всі аспекти технологій і виробництва, а також багатьох видів діяльності в царині послуг.
9. Розвиток блокчейну як нової технології.
10. Нові механізми глобального управління.

Навчальні завдання

1. Розкрити етапи становлення глобальної системи.
2. Проаналізувати суть економічної глобалізації та в чому її суть.
3. Визначити напрями розвитку Четвертої промислової революції (на конкретних прикладах).
4. З'ясувати тренди і рушійні сили глобального управління.
5. Обґрунтувати істотні особливості глобалізації.
6. Розглянути на конкретних прикладах, у чому суть блокчейн-революції?
7. Розкрити сутність глобального громадянського суспільства,
8. Дати аналіз глобальної свідомості, глобальної людини, глобального управління.
9. Визначити, у чому суть цифрового прогресу Кремнієвої долини?.
10. Навести приклади того, чому, в чому прогрес технологій третього тисячоліття і яку шкоду вони наносять всьому людству?

Одноваріантні запитання («Так» чи «Ні»)

1. На відміну від попередніх революцій, Четверта промислова революція розвивається в геометричному, а не лінійному темпі.
2. Четверта промислова революція є людиноцентричною силою чи джерелом розбрату й дегуманізації.
3. Технічний прогрес зростає по експоненті, так чи ні?
4. Прогрес зробив світ нас тільки технологічно просунутим, що це здається предметом наукової фантастики.
5. Технології – не єдина сила, що сприяє прогресу.

6. Середній працівник сьогодні заможніший, ніж його колега в попередніх поколіннях саме через достаток, принесений інноваціями і технологіями.

7. Чи відрізняється «друга епоха машин» від промислової революції?

8. Чи згинає «нова епоха машин» криву так різко, як паровий двигун Ватта, чи ні?

9. Імпульс інтелекту має бути значним стимулом для людства, так само, як раніше був імпульс фізичної сили?

10. Будь-яка достатньо розвинена технологія нічим не відрізняється від магії.

Тестові завдання для перевірки знань

Завдання 1.

Вплив цифрової революції на навички у 2020-2030 рр.

- А) когнітивні здібності;
- Б) системні навички;
- В) розв'язання складних задач;
- Г) соціальні навички;
- Д) все вище перераховане.

Завдання 2.

Новітні технології, що породжують систему міжнародної безпеки

- А) дрони;
- Б) самокерована зброя;
- В) адаптивне виробництво;
- Г) нано-технології;
- Д) все вище перераховане.

Завдання 3.

Позитивні наслідки імплантованих технологій

- А) зростання успішності лікування;
- Б) підвищення рівня самостійності;
- В) ефективний рівень ухвалення рішень;
- Г) зміни характеру людських відносин;
- Д) синдром дефіциту уваги.

Завдання 4.

Активні користувачі соціальних мереж порівняно з населенням найбільших країн світу:

- А) FACEBOOK;
- Б) Китай;
- В) Індія;
- Г) Twitter;
- Д) Instagram.

Завдання 5.

Позитивні наслідки суцільної комп'ютеризації на рівні глобального управління:

- А) доступ до освіти, системи охорони здоров'я, державних послуг;
- Б) доступ до професійних знань, реалізація можливості у царині зайнятості;
- В) електронна торгівля;
- Г) зростання поінформованості;
- Д) зростання маніпулювання.

Завдання 6.

Інформаційні технології як чинник розвитку глобальної цифрової економіки:

- А) індустріалізація та технологічний розвиток;
- Б) трансформація бізнес-моделей;
- В) інтелектуальні інформаційні технології обробки великих даних;
- Г) кібербезпека ІТ-індустрії;
- В все вище перераховане.

Завдання 7.

Інформаційні технології як чинник глобальної діяльності цифрової економіки:

- А) сучасні цифрові технології і кібербезпека;
- Б) нова індустріалізація;
- В) розвиток Четвертої Промислової революції 4.0;
- Г) трансляція бізнес-моделей;
- Д) все вище перераховане вище.

Завдання 8.

Вид ІТ-проектів, де використовується блокчейн:

- А) криптовалюта (2008);
- Б) технології оптимізації бізнес-процесів (в економіці, соціальній сфері);
- В) майнінг (оплата послуг віртуальними жетонами, бонусами, віртуальними грошима);
- Г) стартапи і смарт-контракти;
- В) все вище перераховане.

Завдання 5.

Які методи алгоритмів глобального аналізу даних в умовах розвитку цифрового суспільства:

- А) класифікація;
- Б) кластеризація;
- В) побудова семантичних мереж;
- Г) сумаризація;
- Д) тематичне індексування.

Завдання 9.

Назвіть алгоритми глобального аналізу даних в умовах розвитку цифрового суспільства:

- А) алгоритми, що використовують статистику;
- Б) змішані алгоритми;
- В) алгоритми аналізу текстової інформації;
- Г) алгоритми аргіорі;
- Д) всі вище перераховані.

Завдання 10.

Які незаперечні переваги має процес глобалізації валютних ринків:

- А) підвищення відкритості і прозорості ринку;
- Б) уніфікація законодавчої бази та посилення нагляду за фінансовою активністю;
- В) створення єдиного інформаційного простору світового фінансового ринку та приплив іноземного капіталу на національний ринок;
- Г) технологічна та цифрова модернізація, пов'язана з процесами глобалізації;
- Д) всі вище перераховані.

Завдання для самостійного виконання:

проаналізувати, прокоментувати, зробити власний висновок – історичну рефлексію, економічний аналіз, філософське есе

Завдання 1. Проаналізувати вислів: «У сучасних найбагатших суспільствах люди отримують товари та продукти харчування з усього світу через фізичні ланцюжки постачання, 3D друк здатен усе змінити. У майбутньому ми можемо оживити місцеве виробництво товарів ос особистого користування, як–от одяг, електроніка т а інструменти, а також промислові товари та запчастини» (*Клаус Шваб. «Четверта промислова революція, Формуючи четверту промислову революцію», 2019*).

Завдання 2. Прокоментувати вислів: «Філ Діккенс, професор виробничих технологій Ноттінгемського університету (Велика Британія) розробив політику вдосконалення адитивного виробництва. Бар'єрів на шляху експлуатації технологій адитивного виробництва існує чимало. Вони поширені в усьому світі, їхнє подолання вимагає обміркованих стратегій. У Великій Британії таку роботу вже розпочато. Стратегія адитивного виробництва Великої Британії виявила сім бар'єрів, поширених у всьому світі» (*Клаус Шваб. «Четверта промислова революція, Формуючи четверту промислову революцію», 2019*). Що це за бар'єри?

Завдання 3. Зробити власний висновок: «Хто знає, яким може бути наше майбутнє, проте на світ майбутнього вже сьогодні слід подивитися іншими очима, так як це світ інноваторів, проривних технологічних ідей, «пришестя роботів» і штучного інтелекту, нано-і біотехнологій, що конкурують з людським мозком та вимагають нового механізму мотивації праці» (*«Друга епоха машин: робота, прогрес та процвітання в часи надзвичайних технологій», Брін'ольфссон Е., Макафі Е., 2016*).

Завдання 4. Здійснити історичну рефлексію: «Отже, уряди мають зосередитися на подоланні цифрового бар'єру в державах на усіх рівнях розвитку. Це гарантуватиме містам і країнам наявність базової інфраструктури, необхідної для створення економічних можливостей та загального процвітання, можливого за умови нових моделей співпраці, ефективності та підприємництва» (Клаус Шваб. *«Четверта промислова революція, Формуючи четверту промислову революцію»*, 2019). Як і коли це може відбутися та за яких умов?

Завдання 5. Здійснити економічний аналіз: «Враховуючи згадані чинники, одне можна сказати напевне: нові технології докорінно змінять природу праці в усіх галузях виробництва та професіях. Фундаментальна невизначеність стосується того, наскільки автоматизація замінить працю. Скільки часу на це знадобиться і як далеко сягне цей процес?» (Клаус Шваб. *«Четверта промислова революція, Формуючи четверту промислову революцію»*, 2019).

Завдання 6. Написати філософське есе, розвиваючи наступні думки: «Світ трансформується. Стрімко, до невпізнання, Ми перебуваємо на порозі революції, яка докорінно змінює плин нашого повсякдення, способи роботи та взаємодії. Нічого подібного до Четвертої промислової революції людство не зазнавало. Новітні технології міцно поєднують фізичний, цифровий і біологічний світи. З'являються нові бізнес-моделі, перебудовуються системи виробництва, споживання, транспортування та постачання. Ці зміни трансформують людство, тому необхідно вчитися ними керувати» (Клаус Шваб. *«Четверта промислова революція, Формуючи четверту промислову революцію»*, 2019).

Завдання 7. Проаналізувати вислів: «До 2025 року 58% респондентів очікують на переломний момент. Біткойн та цифрові валюти ґрунтуються на ідеї механізму розподілу довіри, який називається «ланцюжок блоків транзакцій, або ж «блокчейн». Це спосіб стежити за довіреними системі транзакціями шляхом розподіленого підходу. Зараз вартісний обсяг біткойну в ланцюжку блоків становить близько 20 млрд. доларів США, або близько 0.0025 % всесвітнього ВВП, який дорівнює приблизно 80 трлн. доларів США» («Суперхаби: Як фінансові еліти та їхні мережі керують світом», Сандра Навіді, 2019); Клаус Шваб. *«Четверта промислова революція, Формуючи четверту промислову революцію»*, 2019).

Завдання 8. Прокоментувати вислів: «Переломний момент: уряд уперше стягує податки за допомогою технологій ланцюжка блоків. До 2025 року 73% респондентів очікують цього переломного моменту. З одного боку, жоден центральний банк не регулює ланцюжок блоків і не здійснює за ним нагляду, а це передбачає менший контроль за монетарною політикою. З іншого, – технологія створює можливість для запровадження механізмів оподаткування, вбудованих у власне ланцюжок блоків (наприклад, податок на малі транзакції)» («Суперхаби: Як фінансові еліти та їхні мережі керують

світом», Сандра Навіді, 2019); Клаус Шваб. «Четверта промислова революція, Формуючи четверту промислову революцію», 2019).

Завдання 9. Оцінити розвиток технологій: «Переломний момент: виготовлення першого автомобіля за допомогою технологій 3D–друку. До 2025 року 84% респондентів очікують цього переломного моменту та об'єкта шляхом його пошарового друкування за цифровим рисунком чи моделлю у 3D-вимірі. Уявіть собі створення хлібини, скибка за скибкою. 3D–друк має потенціал створення дуже складних виробів без складного обладнання. Зрештою, у 3D–принтері використовуватиметься ціле розмаїття матеріалів, пластик, алюміній, сталь, що не іржавіє, кераміка або навіть складні сплави. Отже, 3D–принтери вже використовують у низці виробничих процесів: від виготовлення вітрових турбін до іграшок» (Клаус Шваб. «Четверта промислова революція, Формуючи четверту промислову революцію», 2019).

Завдання 10. Здійснити економічний аналіз: «Переломний момент: перші пересадки печінки, створеної за допомогою 3D-друку. До 2025 року 76% респондентів очікують на цей переломний момент. Уже недалеко той день, коли 3D-принтери зможуть виготовляти не лише неживі предмети, але й людські органи, Цей процес називається «біодруком», або «біопринтингом». Орган друкують шар за шаром за цифровою 3D–моделлю, подібно до того, як це відбувається із неживими об'єктами. Очевидно, що матеріали, які використовуватимуться для друку органів 3D-принтери відрізнятимуться від тих, із яких друкують велосипед (Клаус Шваб. «Четверта промислова революція, Формуючи четверту промислову революцію», 2019).

ТЕМА 6. ФІЛОСОФІЯ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ НА РІВНІ ГЛОБАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ДЛЯ СТВОРЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СВІТУ

*«Стабільне безробіття та зростання нерівності
– дві найнагальніші проблеми,
що постали перед багатими країнами світу»
(Макстон Грем, Рандерс Йорген.
«У пошуках добробуту. Керування економічним розвитком
для зменшення безробіття, нерівності та змін клімату.
Доповідь Римському клубу», 2017).*

6.1 Перехід від кризового стану суспільства до сталого розвитку суспільства

6.2 Суть економіки, що потребує трансформації

6.3 Довгострокові впливи глобального управління для сталого розвитку світу

6.4 Напрями удосконалення глобального управління для створення сталого розвитку світу

9.3 Практичні завдання до теми: «Філософія вирішення проблем на рівні глобального управління для створення сталого розвитку світу»

Цілі:

✓проаналізувати перехід від кризового стану суспільства до сталого суспільства;

✓розкрити суть економіки, що потребує трансформації;

✓виявити довгострокові впливи глобального управління для сталого розвитку світу;

✓ *з'ясувати напрями удосконалення глобального управління для створення сталого розвитку світу;*

✓ *розробити практичні завдання до теми: «Філософія вирішення проблем на рівні глобального управління для створення сталого розвитку світу»*

Мета вивчення теми полягає:

✓ **у засвоєнні знань** вирішення проблем на рівні глобального управління для створення сталого розвитку світу;

✓ **набутті умінь і навичок** аналізу довгострокових впливів глобального управління для сталого розвитку світу та напрямів їх удосконалення;

✓ **у набутті компетентностей** використання теоретичного і методичного інструментарію для діагностики глобалізаційних процесів сучасності у контексті нових тенденцій розвитку людської цивілізації і досягнення сталого розвитку.

КЛЮЧОВІ СЛОВА ТА ТЕРМІНИ

- кризовий стан суспільства
- сталий розвиток
- стале суспільство
- глобальне управління
- глобалізація як складний і суперечливий процес
- глобальні проблеми сучасності
- виклики технологічної революції
- механізми глобального управління
- системний аналіз сталого розвитку
- концепція сталого розвитку
- Цілі сталого розвитку
- соціально-економічні цілі
- екологічні цілі
- економічне зростання
- регенеративне управління

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

6.1 Перехід від кризового стану суспільства до сталого розвитку суспільства

Сучасний світ перебуває у кризі, в результаті чого сучасна цивілізація зіткнулася з цілою сукупністю проблем, що свідчать про несталість,

спричинене ними перенаселенням, надмірним споживанням з боку багатих, використанням технологій, які завдають школи довкіллю, та безпрецедентною нерівністю. Існує криза соціальна, політична, культурна, моральна, криза демократії, ідеологій, загальна криза капіталістичної системи, екологічна. Із кризою пов'язане поширення бідності в багатьох країнах та втрата роботи значною частиною населення в усьому світі. Симптоми кризи можна виявити скрізь. Поточна криза є кризою глобального капіталізму. Оксфордська ініціатива боротьби з бідністю та розвитку потенціалу людини (ОРНІ) запропонувала ввести Індекс багатовимірної бідності (МРІ), який сфокусовано не лише на доходах, а й на 10 інших показниках, які стосуються охорони здоров'я, освіти та стандартів життя. Послуговуючись цим індексом, у 2016 році ініціатива ОРНІ нарахувала 1,6 млрд. людей, які живуть у «багатовимірній бідності. Для Європейського Союзу (ЄС) найпотужнішим тригером для виникнення популізму стали мільйони біженців, які потрапили до Європи з країн Близького Сходу. Виходячи зі стану системної кризи, у 2015 році було сформовано «Порядок денний 2030», основну частину якого склали 17 цілей сталого розвитку (ЦСР), а також 169 цілей для визначення ЦСПР. До ЦСР відносяться: 1-11 цілі – соціально-економічні; 12 – відповідає за стале споживання і виробництво, 13-15 – стосуються захисту довкілля, 16 – миру, справедливості та створення інституцій, 17 – партнерства на шляху досягнення цілей. Перехід до сталості також стосується невідкладних заходів для боротьби зі змінами клімату (Ціль 13), важливість збереження та поміркованого використання океанів, морів, морських ресурсів в межах сталого розвитку (Ціль 14); захист, відтворення та сприяння сталому використанню екосистем суші, стале управління лісами, боротьби за спустошенням довкілля, зупинення деградації земель та їх відновлення, а також зупинення втрати біологічного різноманіття (Ціль 15). Вочевидь, для країн, що розвиваються, пріоритетними є досягнення соціально-економічних Цілей сталого розвитку, наприклад подолання бідності (Ціль 1), покращення продовольчої безпеки (Ціль 2), охорони здоров'я (Ціль 3), освіти (Ціль 4) та працевлаштування для всіх (Ціль 8). Врешті-решт, зазначені цілі повинні застосовуватися до всіх людей на землі – 7,6 млрд. сьогодні, 9 млрд. менше через 20 років і, можливо, 11,2 млрд. до кінця цього століття. 17 Цілей сталого розвитку – це універсальні цілі і завдання, які повинні охопити весь світ – як розвинені країни, так і країни, що розвиваються. Це інтегровані і неподільні цілі, що врівноважують три виміри сталого розвитку. Компромід між соціально-економічними цілями та екологічними є справді необхідним для переходу до суспільства сталого розвитку.

6.2 Суть економіки, що потребує трансформації

Природні ресурси забезпечують основу для процвітання та благополуччя. Усі Цілі сталого розвитку ООН (ЦСР) залежать від сталого управління та використання природних ресурсів планети. Поки ми не почнемо

використовувати ресурси всіх видів з набагато більшою ефективністю, Цілі сталого розвитку досягнуті не будуть. Утім, підвищення ефективності використання ресурсів – це лише крок у правильному напрямку. Не менш важливим, є рух у напрямку економіки, яка базується на відновлювальних матеріалах, матеріальних потоках та податках, які використовуються для врівноваження попиту. Якщо всього цього не буде, переваги збільшеної ефективності швидко знівелюються та тлі поєднання ефектів віддачі та економічного зростання. Необхідно розширити концепцію продуктивності та включити до неї природні ресурси. Зростання попиту на ресурси перевищує швидкість економічного зростання. Потрібна нова бізнесова логіка. Циркуляційні бізнес-моделі повинні прийти на зміну лінійним. Одним із основних завдань на майбутнє є створення прориву для концепції послуг замість продукції для широкого асортименту споживчих товарів – комп'ютерів, мобільних телефонів, побутових приладів, автомобілів, меблів та текстилю. Суспільне багатство та благополуччя має мати вимірюватися запасами, а не потоками; капіталом, а не продажами. Тоді зростання відповідає покращенню якості та збільшенню обсягу всіх запасів – природних, культурних, трудових та виробничих. Перехід до нової бізнес-логіки вимагатиме рішучих дій у формуванні управлінської політики. Структура витрат в економіці має свої вади: фінансовий капітал переоцінюється, тоді як соціальний та природний – недооцінюється. За умов наявності цих недоліків, економіка не матиме змоги проявити себе. Все частіше лунають заклики до створення нової моделі виробництва та споживання. Рух у напрямі циркуляційної економіки значно сприятиме нарощуванню економічної конкурентоспроможності, збільшуючи кількість робочих місць та скорочуючи викиди вуглецю. Нинішні тенденції на Землі не мають ознак сталості, і традиційні відповіді на ці проблеми зазвичай залежать від того типу економічного зростання, який міцно пов'язаний з додатковим споживанням ресурсів. У цьому плані важливо розробити нові види людських цілей і, якщо можливо, нове соціальне просвітництво. Однією з характерних рис такого просвітництва є баланс між людиною і природою, основою якого є гармонізація нинішнього переліку економічних та екологічних ЦСР, направлена на виживання планети і кожної людини, що сприятиме нарощуванню економічної конкурентоспроможності та її впливу на розвиток людського потенціалу.

6.3 Умови вирішення глобальних проблем на рівні глобального управління для створення сталого розвитку світу

У світі, де все взаємопов'язано, негативні наслідки найчастіше виявляються глобальними. Римський куб підтримує створення нового типу глобального управління, який був би здатен обмежити право держав на обрання руйнівного курсу. Філософська криза істотно впливає на спосіб правління світом, в контексті якої йдеться про відносини між національним та глобальним управлінням. Коли світ починає з усією серйозністю ставитися до викликів

сталості, необхідно піддати сумніву багато інших сфер суверенітету. Європейський Союз є яскравим прикладом того, що відмова від національних суверенних прав з метою створення якоїсь вищої інстанції може мати численні переваги для таких країн. Усі економічні аналізи показали, що країни ЄС значною мірою отримали переваги від послаблення власного національного суверенітету, відмовившись від національних суверенних прав з метою створення якоїсь вищої інстанції, що може мати численні переваги. На став час прийняти нову ініціативу для створення суворішої міжнародної правової системи, що відповідає б умовам «повного світу» (XXI століття). Сама ідея національного суверенітету була продуктом «порожнього світу» (XVIII століття). Правила і закони мають прийматися на національному та міжнародному рівнях, аби сповільнити або повністю нівелювати деструктивні тенденції й підтримати сталий розвиток. Завдяки глобальному управлінню все ж таки вдалося сприяти захисту довкілля та соціальної політики, сприяти контролю довкілля та оподаткування з метою встановлення соціальної рівності. Загалом, вдалося покращити ситуацію із забрудненням повітря або ж води, а також з соціальною справедливістю. Однак не вдалося впоратися із несталими тенденціями, ому що світ досяг «меж зростання», з якими слід боротися. Найефективнішим методом переходу до сталого суспільства є зміна фінансових рамок умов для бізнесу. Велика частина роботи Римського клубу пов'язана з глобальними проблемами та ініціативами, тому чимало ідей вимагають певної координації або ухвалення рішень на глобальному рівні. Філософія національної держави, яка панує на етапі «порожнього світу» має зазнати суттєвого перегляду і в багатьох аспектах, включаючи деякі правові інструменти глобального управління. Незважаючи на деякі проблеми та помилки політики ООН, ця організація все ж таки має існувати. Всесвітня рада майбутнього, неурядова організація, створена Якобом фон Ікскюлем, працює над розробкою Глобального плану дій у сфері політики (GPACT), в сонові якої закладені філософські засади глобального управління для створення сталого світу. У більшості випадків глобальне управління складається з конкретних завдань, У системі ООН ці завдання сьогодні складаються із заходів, таких як локальні військові інтервенції з миротворчою місією; встановлення правил торгівлі з боку СОТ; кредитування та програми допомоги від програми розвитку ООН та світового банку; або компанії з боротьби із інфекційними захворюваннями, організовані Всесвітньою організацією охорони здоров'я. Усі ці заходи знаходять широку підтримку національних держав, громадського суспільства та бізнес-спільноти. Крім того, слід назвати і «технологічні сюрпризи»: 1) синтетичну біологію; 2) геоінженерію; 3) штучний інтелект, які мають потенціал перевищити людські можливості та вийти з-під контролю. Цей перелік з трьох пунктів був обраний для дослідження екзистенційних ризиків при Кембриджському університеті, але він далеко не вичерпний. Здається, міжнародне суспільство має створити глобальну організацію або мережу для оцінки технологій, яка б на ранніх етапах попереджала про небезпеку

використання технологій. Глобальне управління має спрямувати зусилля на гармонізацію податкових ставок на доходи, капітал і фінансові потоки. Зарубіжні вчені долучилися до розробки операційної стратегії глобального управління, яка має привести до ефективної концепції вирішення глобальних проблем сучасності.

6.4 Довгострокові впливи глобального управління для сталого розвитку світу

Четверта промислова революція, технологічна революція 4.0, глобалізація 4.0, промислова революція 4.0 матимуть колосальний вплив на світову економіку та її взаємовплив виявиться нерозривним й зачепить усі макроекономічні показники – ВВП, інвестування, споживання, зайнятість, торгівлю, інфляцію тощо. Питання впливу Четвертої промислової революції на економічне зростання ділить економістів на два табори. З одного боку, наполягають, що вирішальні поштовхи цифрової революції вже відбулися, а тому їхній вплив на продуктивність майже вичерпався. Технооптимісти з протилежного табору заявляють, що технології та новаторство досягли докорінного перелому, і незабаром слід очікувати на нову хвилю ще більшої продуктивності та вищих темпів економічного зростання. Клаус Шваб є цілком свідомим потенційного дефляційного впливу технологій (навіть якщо його визначити як «корисна дефляція») і того, як окремі з дистрибутивних впливів можуть призвести до переваги капіталу над працею і спричинити зменшення зарплатні, а відтак – і споживання. Деякі економісти висунули припущення про «столітній спад» і говорять про «новий столітній застій» (поняття Елвіна Гансена, що виникло за часів Великої депресії). «Столітній застій» свідчить про ситуацію постійного дефіциту попиту, який неможливо подолати навіть із відсотковими ставками, близьким и до нуля. Можна уявити надзвичайний сценарій, за яким щорічний приріст світового ВВП падає на 2%: таким чином, для його подвоєння знадобиться 36 років. Сповільнене зростання економіки на світовому рівні має багато пояснень – від нераціонального зростання капіталу та надмірних заборгованостей до демографічних зрушень. Згідно з прогнозами, світове населення має збільшитися з нинішніх 7 млрд. до 8 млрд. до 2030 року та до 9 млрд. до 2050 року. Четверта промислова революція забезпечує нас тривалішим, здоровішим і активнішим життям. Упродовж минулого десятиріччя світова продуктивність (що вимірюється як продуктивність праці чи як сукупна продуктивність факторів виробництва) опинилася у станів стагнації, незважаючи на експонентне зростання технологічного прогресу та інвестування в інноваційні розробки. Е Найновіше відображення парадоксу продуктивності – відчутна нездатність передових технологій привести до вищих рівнів продуктивності – одна із сучасних економічних загадок, що постала перед Великим економічним спадом (її досі не можна належно пояснити). Продуктивність – найважливіша детермінанта зростання і підвищення стандартів життя. Сьогодні існує багато різноманітних послуг,

користування якими підвищує тенденцію рентабельності, а відтак – і продуктивності. Четверта промислова революція суттєво підвищує нашу здатність залагодити негативні зовнішні наслідки економічної діяльності і пришвидшити потенційне економічне зростання. Щоб залишитися конкурентоспроможними, і держава, і компанії мусять бути вповні обізнаними з новітніми технологіями. Четверта промислова революція має потенціал і до підвищення економічного зростання, і до пом'якшення окремих глобальних проблем.

6.5 Практичні завдання до теми: «Філософія вирішення проблем на рівні глобального управління для створення сталого розвитку світу»

Питання для самоконтролю

1. Чому Четверта промислова революція викличе широке соціальне потрясіння, ніж попередня, промислова?
2. Як, чому і в чому автоматизація змінить докорінно природу праці.
3. Вплив нових технологій на ринок праці (наведіть приклади).
4. Що пропонують нам вчені у недалекому майбутньому?
5. Приклади професій, найбільше та найменше придатних для автоматизації.
6. Концепція сталого розвитку суспільства, її суть і значення?
7. Попит на вміння та навички у 2020 і 2030 році: порівняйте та приведіть приклади.
8. Концепція цифрової трансформації індустрії.
9. Мережева взаємодія, мережева організація, мережева співпраця.
10. Напрями удосконалення глобального управління.

Навчальні завдання

1. Прокоментувати сутність концепції сталого розвитку.
2. Проаналізувати сутність глобального мислення.
3. Визначити напрями розвитку глобалізації в умовах Четвертої промислової революції.
4. З'ясувати антитренди глобального управління.
5. Обґрунтувати істотні особливості системного аналізу сталого розвитку.
6. Розкрити роботу Ради з глобального майбутнього, в чому її суть і напрями розвитку.
7. Визначити шляхи розширення цифрових технологій (приведіть приклади).
8. Прокоментувати, в чому суть космічних технологій і які напрями їх розвитку як глобального майбутнього.

9. Систематизувати напрями розширення впливу закону Мура як закону подвоєння інформації.

10. Визначити передові методи обробки цифрової інформації як потужного рушія економічних можливостей.

Одноваріантні запитання («Так» чи «Ні»)

1. Поява комп'ютера та цифрових рішень виступає каталізатором збільшення фізичних та інтелектуальних можливостей людини.

2. Варіанти переходу людства до сталого розвитку створення екологічно збалансованої і соціально-орієнтованої економіки, що забезпечить добробут для всіх.

3. «Межі зростання. 30 років потому» - оновлене дослідження, що базується на нових даних про тенденції розвитку людської цивілізації, удосконаленій моделі й методології системної динаміки та сучасних комп'ютерних можливостях.

4. Оновлення історичної Доповіді Римського клубу моделює можливі сценарії розвитку світової економіки в залежності від відповіді людства.

5. У другій половині ХХ століття з'явилися свідчення вичерпності глобальних природних ресурсів та обмеженості асимілюючих можливостей планетарної екосистеми, так.

6. Революційною працею нового бачення сталого розвитку стала перша доповідь Римського клубу «Межі зростання» (1972 р.) Донелли та Денніса Медоузів і Йоргена Рандерса, яка примусила замислитися над фізичними межами економічного зростання людства.

7. Сучасна політика веде до сталого майбутнього чи колапсу?

8. Чи можна забезпечити створення економіки сталого розвитку, яка забезпечила достаток для всіх?

9. Фундаментом роботи стали комп'ютерна модель «World3», аби об'єднати дані та теорії, що стосуються зростання.

10. Глобальні екологічні обмеження (які стосуються використання ресурсів і викидів) у ХХІ столітті матимуть значний вплив на світовий розвиток.

Тестові завдання для перевірки знань

Завдання 1.

Ідеологія надмірно вільного ринку:

А) спосіб мислення, спрямований на збільшення індивідуального споживання, що підтримує конкуренцію;

Б) спосіб мислення, що підтримує конкуренцію і вільну торгівлю;

В) вбачає небезпеку у високих податках та сильному управлінні;

Г) підвищення продуктивності (ВВП) є важливішим, ніж підвищення доходу на особу (ВВП на душу населення);

Д) все вище перераховане.

Завдання 2.

Що таке економічне зростання:

- А) зростає сукупний валовий внутрішній продукт, тобто ВВП, попит, споживання;
- Б) зростає ВВП на душу населення;
- В) відновлювальні та адаптаційні роботи, необхідні зі змінами клімату;
- Г) підвищення загальної продуктивності економіки за певний період, що зазвичай вимірюється у кількості відсотків за рік;
- Д) все вище перераховане.

Завдання 3.

Що таке добробут?

- А) наскільки ви загалом задоволені життям;
- Б) збільшення заробітку;
- В) підвищення своїх доходів;
- Г) збереження свого становища в соціальній ієрархії;
- Д) все вище перераховане.

Завдання 4.

Регенеративне управління-це:

- А) інновативність, адаптивність та чуйність;
- Б) відповідність базовим природним принципам;
- В) створення доданої вартості шляхом встановлення стосунків, обміну та здатності швидко відновлюватися;
- Г) правомірна партисипація;
- Д) все вище перераховане.

Завдання 5.

Перехід до сталості вимагає:

- А) глибинних змін розуміння, тлумачної бази та розширення культурних цінностей;
- Б) трансформацій практичних заходів, інститутів та соціальних структур;
- В) інноваційної стратегії підприємств та організацій;
- Г) стратегічних варіантів для подолання безладу;
- Д) все вище перераховане.

Завдання 6.

Межі зростання, як їх розуміти:

- А) неспроможність зрозуміти наслідки того, чим є для вас життя у «повному світі»;
- Б) спроба визначити перспективи на період від 50 до 100 років;
- В) ставлення до інновацій як недостатньо адаптивне;
- Г) неспроможність передбачити вражаючий розвиток засобів контролю забруднення;
- Д) вичерпання ресурсів та сильне забруднення.

Завдання 7.

Сучасна економіка базується на принципах:

- А) «швидкого обороту» - візьми, вироби та викинь;
- Б) чим швидше ми оновлюємо свої гаджети, тим краще;
- В) від дешевого одягу до дорогих мобільних телефонів;
- Г) вичерпання ресурсів, зміна клімату та забруднення укупі;
- Д) все вище перераховане.

Завдання 8.

Країни із найнижчими показниками серед 149 країн у рейтингу:

- А) Центральна Африканська Республіка;
- Б) Ліберія;
- В) Демократична республіка Конго;
- Г) Нігер;
- Д) Чад.

Завдання 9.

Екологічний відбиток країни означає:

- А) площа землі, необхідна для постачання товарів і послуг населенню, яке проживає на цій території;
- Б) високий рівень соціально-економічної результативності та багатства;
- В) виконання цілей сталого розвитку;
- Г) Індекс людського розвитку;
- Д) все вищеперераховане.

Завдання 10.

Рейтинг країн за поточним станом виконання Цілей соціального розвитку (перша п'ятірка):

- А) Швеція;
- Б) Данія;
- В) Норвегія;
- Г) Фінляндія;
- Д) Індія.

Завдання для самостійного виконання:

проаналізувати, прокоментувати, зробити власний висновок – історичну рефлексію, економічний аналіз, філософське есе

Завдання 1. Проаналізувати вислів: «Людство біжить із катастрофою наввипередки. Тотальний колапс системи сьогодні справді видається можливим. Докази людського впливу на планету беззаперечні. Радіоактивні залишки у результаті випробувань в атмосфері тепер знаходять у геологічних нагромадженнях. Тож годі себе дурити: перед нами постав страхотливий обсяг проблем, зумовлених швидким зростанням населення, надмірним використанням ресурсів та, як наслідок, забрудненням довкілля, втратою біологічного різноманіття та скороченням доступності систем забезпечення» (Ернст Ульріх фон Вайцекер, Андерс Війкман. «Come On! Капіталізм,

недалекоглядність, населення і руйнування планети. Доповідь Римському клубу», 2019).

Завдання 2. Прокоментувати базові принципи нового наративу: «Дана Медоуз вчила нас, що людям не потрібні великі машини, їм потрібна повага. Їм потрібні не шафи, набиті одягом, їм потрібно почуватися привабливими, а ще вони прагнуть піднесення, різноманітності й краси. Людям потрібна особистість, спільнота, виклик, визнання, кохання, радість, Спроба задовольнити ці потреби матеріальними речами зумовлює невгамовну жагу до прийняття неправильних рішень щодо реальних потреб, які неможливо задовольнити» (Ернст Ульріх фон Вайцзекер, Андерс Війкман. «Come On! Капіталізм, недалекоглядність, населення і руйнування планети. Доповідь Римському клубу», 2019).

Завдання 3. Зробити власний висновок: «Справжня свобода та успіх залежать від створення світу, де всі процвітають. Інститути найкраще служать людству, коли визнають нашу індивідуальну гідність та посилюють наші взаємозв'язки. Аби процвітати, компаніям та суспільству необхідно обернутися на 180 градусів та почати рухатися до нової мети: спільного благополуччя на здоровій планеті» (Ернст Ульріх фон Вайцзекер, Андерс Війкман. «Come On! Капіталізм, недалекоглядність, населення і руйнування планети. Доповідь Римському клубу», 2019).

Завдання 4. Здійснити аналіз методики «World3»: «Компоненти та взаємозв'язки її простими, якщо розглядати їх послідовно, по одному. Наприклад, «World3»: враховує інерцію зростання населення, накопичення забруднення у довкіллі, тривалий строк експлуатації промислового капіталу, конкуренцію та інвестиції між різними секторами економіки. Особливу увагу вона приділяє часу, якого потребують певні події, затримкам у потоках і повільному розгортанню фізичних процесів. Вона включає безліч десятків циклів зворотного зв'язку. Ці цикли є замкненими ланцюжками причинності, у межах яких елемент нерідко є частково причиною власної майбутньої поведінки» (Медоуз Донелла, Рандерс Йорген, Медоуз Денніс «Межі зростання. 30 років потому», 2018).

Завдання 5. Зробити економічний аналіз : «Минуле десятиліття також забезпечило нас новою термінологією та новими кількісними показниками для обговорення виходу за межі. Наприклад, Матіс Вакернагель із колегами виміряли «екологічний відбиток» людства та порівняли його з екологічними можливостями планети. Вони визначили екологічний відбиток як територію, необхідну для забезпечення ресурсами (зерно, корм, деревина, риба та урбанізована територія) й поглинання викидів (вуглекислий газ) світового суспільства (Медоуз Донелла, Рандерс Йорген, Медоуз Денніс «Межі зростання. 30 років потому», 2018).

Завдання 6. Здійснити історичну рефлексію: «поряд із проблемою довгострокової стагнації, яка виникає внаслідок фінансової кризи та демографічної ситуації, інформаційні технології цілковито позбавили ринкові

сили їхньої здатності створювати динамізм. Замість цього вони створюють умови для посткапіталістичної економіки. Імовірно, «врятувати» капіталізм радикальними політичними рішеннями, як це зробив Кейнс, неможливо, оскільки його технологічні основи змінилися» (Мейсон Пол. *«Посткапіталізм. Путівник у майбутнє»*, 2019).

Завдання 7. Прокоментувати вислів та зробити власний аналіз: «Глобальні проблеми, крім наукового й інженерного, мають також фінансовий, геополітичний і культурний виміри але цілком очевидно, що в наступні десятиліття нам як ніколи знадобляться нові технології і знання про природу. Ці розділи – мов маяки надії: вони показують, як наука може пом'якшити найгірший сценарій розвитку подій, як-от руйнівні зміни клімату, перенаселення чи пандемії, викликані стійкими вірусами» (Аль-Халілі Джим. *Що далі? Все, що наука знає про наше майбутнє*, 2018).

Завдання 8. Проаналізувати вислів: «Ми дуже довго уникали правди, яка полягає в тому, що зміна клімату – це не проблема, які потрібно внести до порядку денного поряд з охороною здоров'я та податками. Це сигнал, який має пробудити нашу цивілізацію, який нам каже, що вкрай необхідно створювати нову економічну систему та принципи існування на планеті. Ми мусимо еволюціонувати» (Кляйн Наомі. *Змінюється все. Капіталізм проти клімату*, 2016).

Завдання 9. Зробити аналіз наступного вислову: «ООН одностайно ухвалила «Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року», розроблений для розв'язання проблем. Утім, успішна реалізація 11 соціально-економічних цілей Порядку денного з великою ймовірністю може поставити під загрозу виконання трьох цілей щодо захисту довкілля, а саме – стабілізацію клімату, відновлення океанів та зупинку вимирання біологічних видів. Єдиний спосіб уникнути цього полягає в переході до інтегрованого підходу в управлінській політиці, що залишить в минулому нинішню зосередженість і відокремленість управлінських структур». Що означає цей інтегрований підхід? (Ернст Ульріх фон Вайцекер, Андерс Війкман. *«Come On! Капіталізм, недалекоглядність, населення і руйнування планети. Доповідь Римському клубу»*, 2019).

Завдання 10. Екстраполювати даний вислів на вирішення проблем в Україні: «На щастя, вже існує перевірена бізнес-модель для компаній, які бажають процвітати – для цього необхідно зменшити об'єм відходів, переглянувши ефективність використання ресурсів, реструктурувати механізми створення і надання всіх послуг, а також скористатися концепціями циркуляційної економіки та біомімікрії. Все це дозволить компаніям керувати власним бізнесом так, аби при цьому сприяти регенерації як людського, так і природного капіталу» (Ернст Ульріх фон Вайцекер, Андерс Війкман. *«Come On! Капіталізм, недалекоглядність, населення і руйнування планети. Доповідь Римському клубу»*, 2019).

РОЗДІЛ 2.
ПРАКСЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ГЛОБАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ В
УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЧЕТВЕРТОЇ ПРОМИСЛОВОЇ
РЕВОЛЮЦІЇ (INDUSTRY 4.0) : КРОСКУЛЬТУРНИЙ АНАЛІЗ

ТЕМА 7. КИТАЙ: ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ СИСТЕМИ
ГЛОБАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

*«Можливо, дві найуспішніші країни за останні 60 років –
Китай та Індія – досягли таких результатів тільки тому,
що не дослухалися до поради вашигтонських інституцій
відкрилися для вільної торгівлі на ранньому етапі,
а спершу індустріалізувалися»*

*(Ерік С. Райнерт. Як багаті країни збагатили і чому бідні країни
лишаються бідними, 2018).*

7.1 Китайська модель економічного зростання як економіку розвитку: переваги і недоліки

7.2 Цілі і завдання 13-го п'ятирічного плану Китаю та напрями його розвитку в контексті глибинних змін

7.3 Розвиток сучасного технологічного світу у Китаї: кіберзлочинність та інші технологічні зрушення

7.4 Китайська модель управління як гібридний продукт історичного досвіду

7.5 Практичні завдання до теми: «Китай: переваги і недоліки системи глобального управління»

Цілі:

- ✓ проаналізувати китайську модель економічного зростання як економіку розвитку, виявивши переваги і недоліки;
- ✓ з'ясувати цілі і завдання 13-го п'ятирічного плану Китаю та напрями його розвитку в контексті глибинних змін;
- ✓ показати розвиток сучасного технологічного світу у Китаї та розкрити проблеми кіберзлочинності та інших технологічних зрушень;
- ✓ обґрунтувати китайську модель управління як гібридний продукт історичного досвіду;
- ✓ розробити практичні завдання до теми: «Китай: переваги і недоліки системи глобального управління».

Мета вивчення теми полягає:

- ✓ у засвоєнні знань глобального управління в умовах глобалізації та Четвертої промислової революції (Industry 4.0) у контексті кроскультурного аналізу;
- ✓ у набутті умінь і навичок аналізу китайської моделі економічного зростання як економіки розвитку, її переваг і недоліків;
- ✓ у набутті компетентностей використання методів Agile-менеджменту (гнучкого), необхідного для адаптації країни до умов глобалізації, Промислової революції 4.0 та цифрової революції.

КЛЮЧОВІ СЛОВА ТА ТЕРМІНИ

- Китай
- китайська модель зростання

- економіка розвитку
- технологічний бум
- 13-й п'ятирічний план Китаю
- «еко-цивілізація»
- кіберзлочинність
- прагматизм китайської політики
- китайська модель управління
- китайська модель економічного зростання
- меритократія
- Інтернет+ як китайський термін
- гнучкий менеджмент
- Біткоїн-революція
- демократія внизу
- експериментування посередині
- меритократія нагорі

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

7.1 Китайська модель економічного зростання як економіка розвитку: переваги і недоліки

Китайська модель економічного зростання виходить на новий, інший етап зміни нової економічної парадигми, подолання хаотизації економічних відносин, подолання колапсу банківської системи, виходу на шлях створення нової ринкової економіки, так як часу для дорогих експериментів вже немає. Сьогодні «китайське економічне диво» - це вже зовнішня сторона економічного дива. У сьогоднішніх дискусіях про майбутнє Китаю беруть участь два табори. Один з них, оптимісти, «грає на цілковите підвищення», екстраполюючи в нескінченне майбутнє тренди минулого. Інший – дедалі потужніший табло «гравців на зниження», який робить наголос на їх дивовижній раціональності. Напевно, істина десь посередині. Найімовірніше, Китай йде шляхом Японії початку 1970-х років, коли, досягнувши піку повоєнного буму, середньорічне зростання скоротилося з 9% до помітніших 5% і на цьому показнику зупинилося ще на майже 20 років назад. Сьогодні Китай завеликий для вибухового зростання. Маючи показники доходів на душу населення майже 5 тисяч доларів на рік, країна побудувала переважу частину шляхової інфраструктури, дала робочі місця до того тільки зайнятим селянам у містах і наближається до кінця відрізка легкого зростання. Вона може продовжувати зростання, платячи робітникам за будівництво залізниць у нікуди, - аби змінити модель зростання. У Китаї вже відбувається процес переосмислення. До певної міри більшість спостерігачів досі недооцінювали численні критичні чинники – зростання заборгованості, старіння населення, інерцію, що перемогла

економічні реформи, посилення загрози хронічної інфляції, - які нині вказують на уповільнення зростання китайської економіки. Після двох десятиліть, 1980-1990-х, нестійкого зростання Китаю вдалося 12 років поспіль тримати показники зростання на рівні 8-11 %, майже не відчуючи світових фінансових криз. Інвестори вважають, що Китай входить у період великого застою 2.0. Зараз потенціал китайського економічного буму закінчується – надлишок робочої сили вичерпується, зайнятість на заводах сягає можливого максимуму, рівень доходів набагато нижчий, ніж у США. Експорт, що є основою зростання економіки Китаю, має уповільнитися через боргові проблем и на Заході. У минулому десятилітті китайський експорт зростав у середньому на 20% щороку, у майбутньому такі темпи знизяться. Китай зростав майже з двозначними показниками, природними для економіки, що переживає бум. Китайське зростання є незбалансованим, нескоординованим і нестійким. Усе це означає, що Китай прямує до якогось колапсу. Це лише означає, що його зростання уповільнюється, швидко посилюється руйнування довілля і глобальне потепління. Китай являє собою еквівалент компанії, що володіє революційними технологіями, діє агресивно, знищує конкурентів і підносить країну. Китай перебирає на себе такі товари, як телевізори, автомобілі, промислові товари, сталь тощо. Повільніший Китай – це менш руйнівний Китай, нижчий рівень геополітичної напруженості, менше торгових війн, але витрачає більше на нові інвестиції. Сьогодні в обігу у Китаї більше грошей, ніж у США – 10 трлн. проти 8 трлн. Інфраструктура Китаю сприяє зростанню економіки Китаю. Управління є принципово важливим чинником. На Китай припадає 8% світового ВВП, з часом цей показник збільшиться. Населення Китаю 1,3 млрд. людей, все це впливає на процеси глобальної економіки. Ринкові механізми - потужний мікроекономічний інструмент у Китаї. Економіка розвитку базується на навчанні, здобуванні навичок, необхідних для конкуренції у всьому світі. Економіка розвитку вимагає підтримки, захисту, конкуренції, ефективності. Вона потребує меншого втручання з боку держави, більшої дерегуляції, вільніших ринків та чіткішого зосередження на отриманні доходів у коротко часовій перспективі. Економічний розвиток Китаю лише однією зі складових «економічного дива», але його не відчуває все населення Китаю, більша частина якого відчуває себе незахищеною.

7.2 Цілі і завдання 13-го п'ятирічного плану Китаю та напрями його розвитку в контексті глибинних змін

Китай переживає глибинні зміни. Період важкої промисловості, дешевого масового виробництва та агресивного експорту вже добігає свого кінця. Водночас, народ країни потерпає від масового забруднення повітря та водних ресурсів, а попит на якісні продовольчі товари перевищує пропозицію. Під тиском цих нових реалій зазнали краху попередні сподівання на продовження темпів зростання, що вимірювалися двозначними цифрами. Такою була ситуація у 2015 році, коли Китай склав свій 13-й п'ятирічний план, який значно

посилив необхідність скорочення вуглецевої залежності Китаю, встановивши амбіційні цілі використання відновлювальної енергії поряд з подальшим підвищенням енергоефективності. Також підкреслюється ефективність використання ресурсів у межах циркуляційної економіки. У 13-му п'ятирічному плані було сформульовано концепцію «еко-цивілізації» з розвитку промислових зон та кластерів у складі міста і волості. Для промисловості План запроваджує концепцію зеленого виробництва, закладену у десятирічному баченні «Керівництва з виробничої діяльності «Зроблено в Китаї» 2025 р.». Ухвалених методів для впровадження Еко-цивілізації поки що немає. Ведуться пошуки заходів, які допомогли б відновити екологічну якість. Новим соціальним викликом є Інтернет+ – китайський термін, упроваджений у 2015 році, який поєднує Інтернет з будь-яким традиційним видом бізнесу і таким чином перетворює його на нову бізнес – модель. 13-й п'ятирічний план передбачає жорстку політику ефективності ресурсів, яка виходить за межі закриття неефективних компаній. 13-й п'ятирічний план Китаю в значному обсязі відповідає потребам глобального озеленення економіки. Оскільки Китай є найбільшим промисловим виробником світу та взірцем для багатьох країн, що розвиваються, потужно докладає зусиль до озеленення.

7.3 Розвиток сучасного технологічного світу у Китаї: кіберзлочинність та інші технологічні зрушення

Наявна хакінгова діяльність Китаю забезпечує йому значні стратегічні переваги, у тому числі й негайні тактичні та оперативні переваги у будь-якому конфлікті зі США. Володіння відомостями про значні кількості оборонних систем США і знання принципів їх функціонування дозволяло віднайти способи їх подолання під час кожної критичної ситуації. Великий «мозковий грабіж» зекономив Китаю мільярди доларів власних витрат на воєнні розробки просто через привласнення результатів. Мішенню Китаю стали американські військові технології. Китай був звинувачений у зламі серверів багатьох провідних медіа. Технологічні злочини мали серйозні наслідки і спричинили величезні збитки для підприємств на всіх континентах. Крадіжки комерційної урядової і військової інтелектуальної власності принесли країні велику частку чистого доходу. Китай далеко не єдина країна, що вдається до кібероперацій. Мішенями завжди були комерційна таємниця і початковий код глобальної системи управління програмного забезпечення. Істотний ризик для життя у технологічно опосередкованому світі полягає у тому, що цей світ надає безмежні можливості для маніпулювання інформацією прихованими способами. Біткоїн-революція у Китаї створила нові типи грошей і перед зростаючою цифровою економікою відкрилися великі перспективи - отримання фінансових інструментів. Біткоїн сформувалася як найпотужніша у світі валюта. Зростаюча мережа загроз, що викликана завдяки впровадженню Інтернету речей, створила не тільки можливості для злочинності, а й для цілих держав глобального світу. Вже незабаром технології, що зараз тільки

народжуються, – робототехніка, штучний інтелект, синтетична біологія, нанотехнології, 3D– виробництво – істотно впливають на розвиток сучасного глобалізованого світу і створюють вже безліч загроз. Ці технологічні інновації свідчать про розвиток нової реальності, до розвитку якої ми не готові. Сьогодні в сучасному інформаційному світі велику роль відіграє китайський чинник. Головна ідеологічна платформа Китаю – прагматизм.

7.4 Китайська модель управління як гібридний продукт історичного досвіду

Управлінська модель у Китаї не є просто демократією на нижчих рівнях і меритократією – на вищому. Вона базується також на широких та екстенсивних експериментах між найнижчими і найвищими рівнями. Управлінська реформа в постмаоїстську еру визначалася принципами «демократія внизу, експериментування посередині й меритократія нагорі». Однак між ідеалом і реальністю залишається великий розрив. Найсерйознішою проблемою для меритократичної системи залишається проблема легітимації. У певний момент китайському уряду можливо знадобиться згода населення на застосування у Китаї вертикальної меритократії у форму, скажімо, референдуму. Хоча ця модель як ціле не може бути одразу впроваджена в країнах з іншою культурою й історією, можуть бути вибірко запроваджені різні принципи цієї моделі, й китайський уряд може зіграти активнішу роль у просуванні її за межі своєї країни. Китай – велика, складна країна з різними потребами й пріоритетами у різні часи і в різних місцях. Конфуціанство – єдиний шлях для обґрунтування політичної меритократії. Сама модель є гібридним продуктом історичного досвіду, притаманного лише Китаю. Жодна країна, окрім, можливо, В'єтнаму, не наближається до виконання цих вимог для успішного впровадження «китайської моделі». КПК – плюралістична організація, до якої входять меритократично відібрані члени різних груп і класів, і вона претендує на те, щоб представляти всю країну. Більш точною назвою був би «Китайський меритократичний союз» або «Союз меритократичних демократів». «Китайська модель» використовується для того, щоб описати підхід Китаю до економічного розвитку і врядування з початку епохи реформ 1970-х років. Вона загалом стосується підходу Китаю до встановлення капіталістичного вільного ринку під проводом авторитарної однопартійної системи, що підкреслює необхідність політичної стабільності. Китайська модель – це поєднання економічної свободи й політичних утисків. Намагання зрозуміти сучасний Китай за допомогою цих двох характеристик веде до явної помилки. Стосовно економічної моделі - справді, Китай створив елементи економіки вільного ринку, в якій робоча сила, капітали й товари переміщуються все більш вільно. Однак держава зберігає жорсткий контроль за стратегічними секторами економіки і великим сегментом базових галузей промисловості, включно з комунальними послугами, транспортом, телекомунікаціями, фінансами й засобами масової інформації. Щоб сказати точніше, Китайська Народна

республіка має змішану економіку з треступеневою системою підприємництва, що складається з великих урядових компаній, гібридних місцевих та іноземних фірм і малого бізнесу. Припущення, що гнітюче авторитарне правління є ключовою політичною характеристикою китайської моделі, також помилкове. Правда, що китайський уряд щедро витрачає на апарат безпеки, аби зберегти соціальну стабільність, і вдається до жорстких заходів для усунення загроз однопартійному правлінню. КПК є рушієм політичної реформи й не буде здійснювати ту реформу, яка ймовірно призведе до занепаду партії. Вертикальна політична меритократія є політично реалістичним і морально бажаним способом поєднати політичну меритократію і демократію. Першим елементом китайської моделі є демократія знизу. Другим елементом є експериментування між місцевим і центральним рівнями врядування. Третій елемент китайської моделі – меритократія на вищому рівні. Однак різні елементи цієї моделі можуть бути впроваджені вибірково. Китайська влада може стати менш насильницькою і більш толерантною.

7.5 Практичні завдання до теми: «Китай: переваги і недоліки системи глобального управління».

Питання для самоконтролю

1. В чому проявляється китайська модель економічного зростання?
2. В чому суть трансформації так званого комунізму в Китаї в політичну меритократію?
3. Чим характеризується «політична меритократія»?
4. Яких вад політичної меритократії слід уникати?
5. Які беззаперечні переваги політичної меритократії не можна ігнорувати?
6. Як функціонують китайська економіка і політика у XXI столітті?
7. Як реалізується китайська модель управління?
8. Які відмінності між КПК і політичними партіями на Заході.
9. В чому суть змішаної економіки з треступеневою системою підприємництва.
10. В чому проявляється суть того, що Китай є взірцем для багатьох країн, що розвиваються.

Навчальні завдання

1. Проаналізувати китайську модель економічного зростання як економіку розвитку
2. Виявити переваги і недоліки китайської моделі економічного зростання як економіки розвитку.
3. З'ясувати цілі і завдання 13-го п'ятирічного плану, в чому його суть?

4. Розкрити напрями розвитку 13-го п'ятирічного плану в контексті глибинних змін.
5. Показати на конкретних прикладах розвиток сучасного технологічного світу у Китаї.
6. Дати аналіз кіберзлочинності в контексті технологічних зрушень;
7. Обґрунтувати суть китайської моделі управління як гібридного продукту історичного досвіду.
8. Дати аналіз глобальної економіки розвитку Китаю.
9. Виявити уразливість сучасного світу в контексті синергетичної методології.
10. Дати порівняльний аналіз розвитку інформаційної економіки в Китаї та США на конкретних прикладах.

Одноваріантні запитання («Так» чи «Ні»)

1. Чи є КПК взірцем ленінської партії у повному смислі слова.
2. До однопартійних режимів можна зарахувати КПК, яка є домінантною партією?
3. Модель Китаю стосовно політичного врядування та економічних реформ є реальністю чи ідеалом?
4. Чи можливо застосувати китайську модель до інших країн?
5. Сьогодні в інформаційному просторі жодна стаття не обходиться без «китайського чинника»?
6. У Китаї дозвіл на проведення бізнесу видається практично зразу, а не так, як у деяких країнах слід довго чекати?
7. Розквіт економіки Китаю розпочався з встановлення партнерських відносин держави і бізнесу.
8. Економічна стратегія Китаю світовими експертами вважається однією з самих ефективних у світі?
9. Чи економічні показники Китаю вражали світові держави під час кризи 2008-2009 років.
10. Чи є Китай основним джерелом інвестицій у світі, основним виробником нових технологій і нових знань?

Тестові завдання для перевірки знань

Завдання 1.

Політична меритократія Китаю на вищому рівні як основа китайської моделі управління означає:

- А) «одна людина – один голос»;
- Б) рівне виборче право громадян;
- В) стабільність демократичної конституційної системи;
- Г) позитивні якості політичних лідерів у меритократичних системах;
- Д) все вище означене.

Завдання 2.

Різні способи відбору й просування на вищі посади лідерів на різних рівнях врядування:

- А) демократія на найнижчому рівні;
- Б) експериментування на середньому рівні;
- В) внутріпартійне висування для відбору й призначення лідерів на вищих рівнях врядування;
- Г) проведення громадських опитувань оцінювання кадрів на вищих рівнях врядування;
- Д) все вище означене.

Завдання 3.

Інтернет+ для Китаю - це:

- А) поєднання Інтернету з будь-яким видом бізнесу;
- Б) поява нової бізнес-моделі;
- В) можливість вести прямі продажі і скорочувати можливості отримання доходів для традиційної торгівлі;
- Г) електронна комерція;
- Д) все вище означене.

Завдання 4.

«Зроблено у Китаї 2025» означає:

- А) амбіційні трансформації в бік тренду великих даних;
- Б) екологічно чисте проектування з високою ефективністю ресурсів;
- В) декарбонізація управління повного життєвого циклу «зеленої» продукції та високоефективної системи екологічного виробництва;
- Г) відмова від жахливого забруднення повітря;
- Д) все вище означене.

Завдання 5.

Розвиток сільського господарства у Китаї означає:

- А) високе екологічне різноманіття з низьким використанням хімікатів;
- Б) високоякісна продукція;
- В) мінімізація використання гормонів та інших тваринних препаратів;
- Г) туризм на фермах;
- Д) все вище означене.

Завдання 6.

13-й п'ятирічний план КПК означає:

- А) жорстку політику ефективності ресурсів;
- Б) «синя економіка»;
- В) «кам'яний папір» з піску та пластикових відходів, що радикально скорочує використання води, волокон деревини та токсичних хімікатів;
- Г) максимальне використання відходів від одного процесу як сировини для наступного;
- Д) все вище означене.

Завдання 7.

Китай створив передову інфраструктуру, куди входять:

- А) дороги;
- Б) промислові підприємства;
- В) аеропорти;
- Г) літаки, машини, обладнання;
- Д) все вище означене.

Завдання 8.

Які структурні зміни слід запровадити у Китаї, щоб зберегти темпи зростання:

- А) політика, яка змінить попит і споживання в економіці;
- Б) політика, яка збільшить особистий дохід;
- В) політика, яка скоротить особисті й загальні заощадження;
- Г) політика, яка стимулюватиме більше зростання за рахунок внутрішнього ринку;
- Д) все вище означене.

Завдання 9.

Зростання Китаю є важливим чинником відновлення зростання Азії в цілому:

- А) зосередження на інвестиціях;
- Б) зосередження на експорті трудомісткої продукції;
- В) прагматичний перспективний підхід до розв'язання проблем
- Г) стабільне високе зростання;
- Д) все вище означене.

Завдання 10.

Відновлення балансу глобальної економіки та його наслідки для зростання:

- А) глобальні дисбаланси;
- Б) приплив іноземного капіталу;
- В) збереження високого рівня споживання та низьких заощаджень і високих цін на товари;
- Г) інфляційний тиск у реальному секторі економіки;
- Д) все вище означене.

 Завдання для самостійного виконання:

проаналізувати, прокоментувати, зробити власний висновок – історичну рефлексію, економічний аналіз, філософське есе

Завдання 1. Проаналізувати вислів: «На відміну від своїх історичних попередників, швидкорослі країни, що розвиваються щороку збільшували дохід на 7% або й більше. 30 років тому Китай і зовсім нещодавно Індія долучилися до цієї моделі сталого високого зростання, яка згодом змінила глобальний економічний ландшафт. Причина в тому, що населення цих двох країн становить майже 40% населення світу, де живе 6,6 млрд. людей» *(Спенс Майкл.*

Нова конвергенція. Майбутнє економічного зростання в багатоплановому світі, 2017).

Завдання 2. Прокоментувати вислів та майбутнє країн: «Ідея об'єднати в одну групу Бразилію, Росію, Індію та Китай (БРІК) виникла в талановитого економіста з інвестиційної компанії «Goldman Sach» Джима О'Ніла. Він рано зрозумів, що ці дуже великі країни з потенційно високими темпами зростання матимуть дедалі більший вплив на глобальну економіку. Цікаво, що країни БРІК насправді не вважали себе її складниками до народження ідеї О'Ніла. Тепер вони усвідомили свою належність до групи зі спільними інтересами та моделлю регулярної взаємодії» (*Спенс Майкл. Нова конвергенція. Майбутнє економічного зростання в багатоплановому світі, 2017).*

Завдання 3. Зробити власний економічний висновок: «Майбутнє зростання у глобальній економіці буде залежати від двох найбільш населених країн у світі – Китаю та Індії. Якщо в майбутньому зростання продовжиться (що дуже ймовірно), частка Китаю, Індії та інших країн у глобальному ВВП зростатиме, а разом із нею зростатиме вся їхня економічна потуга та вплив. Реакція цих двох країн та решти світу на конфігурації розмірів та сил матиме великий вплив на глобальне зростання та на зростання різних країн світу, що розвивається» (*Спенс Майкл. Нова конвергенція. Майбутнє економічного зростання в багатоплановому світі, 2017).*

Завдання 4. Здійснити економічний аналіз: «Через густонаселеність (Китай -1,3 мільярда, Індія- 1,2 мільярда загалом близько 40% населення світу) і стрімкий розвиток Китаю вони стануть великими та впливовими гравцями глобальної економіки, маючи відносно низький дохід на душу населення. Зростання їхнього впливу помітне в багатьох сферах. Серед них – клімат, ціни та споживання їжі, енергія та інші природні ресурси, а також обсяг і структура торгівлі та потоків капіталу» (*Спенс Майкл. Нова конвергенція. Майбутнє економічного зростання в багатоплановому світі, 2017).*

Завдання 5. Прокоментувати та надати власний висновок: «Китай досяг точки системно важливих глобальних впливів, але з набагато нижчим доходом на душу населення, ніж будь-хто з попередників, оскільки він досі є найбільшою країною за кількістю населення, яка пережила дуже високі темпи зростання протягом 30 років. Тому глобальний вплив і відповідальність доповнили без того складну внутрішню програму зростання та розвитку у точці, де більшість країн можна виправдати за зосередження уваги значною мірою на внутрішніх проблемах. Виконання всіх завдань потребуватиме збалансованості пріоритетів внутрішньої та міжнародної політики» (*Спенс Майкл. Нова конвергенція. Майбутнє економічного зростання в багатоплановому світі, 2017).*

Завдання 6. Здійснити економічний аналіз наступного положення і зробити власний висновок: «Китай можна розглянути в контексті трьох основних структурних положень економічного розвитку в інших місцях

регіону: сільськогосподарський потенціал країни вельми швидко реалізовується, коли фермерство на великомасштабне городництво. Підтримуване додатковим и послугами в аграрній країні; технологічний и ресурс виробництва є природним способом швидкої економічної трансформації і досягається державним спрямуванням підприємців на визначені урядом завдання індустріалізації; фінанси мають надходити в обох напрямках, якщо іноді доведеться пожертвувати короточасними результатами на користь більш довготривалих доходів, отриманих завдяки технологічному прогресу й спрямованих на подальший розвиток (*Стадвелл Джо. Чому Азії вдалося. Успіхи і невдачі найдинамічнішого регіону світу, 2017*).

Завдання 7. Зробити власний висновок та порівняти з Україною: «МВФ як макроекономічна організація, не призначена для надання рекомендацій в межах окремих проектів. Китайський уряд не дозволив працівникам МВФ випереджати його міністрів – доступ до фонду отримали країни, що розвиваються, ті, які вийшли з колишнього Радянського Союзу, Африки та Південно-Східної Азії. Стандартною китайською відповіддю на численні спроби МВФ проникнути в його бюрократичну структуру була пропозиція: «Проведіть для нас семінар" (*Стадвелл Джо. Чому Азії вдалося. Успіхи і невдачі найдинамічнішого регіону світу, 2017*).

Завдання 8. Прокоментувати досягнення Китаю: «Від 1978 року Китай здійснив різкий ривок у розвитку і став другою державою Східної Азії та Японії, яка викликає водночас захоплення і занепокоєння Західної Європи та Північної Америки, Країна досягла в середньому майже 10-відсоткового рівня зростання протягом трьох десятиліть – рівня, наближеного до тайського за 10 років від Азійської фінансової кризи, але підтримуваного впродовж більш тривалого періоду» (*Стадвелл Джо. Чому Азії вдалося. Успіхи і невдачі найдинамічнішого регіону світу, 2017*).

Завдання 9. Прокоментувати вислів: «Усі шляхи розвитку ведуть до села»: «Сільське господарство є найбільш зрозумілою частиною таємниці китайського розвитку. Від кінця 1970-х років Китай припинив подібні до руйнації аграрної сфери спроби колективізації сільського господарства й дозволив родинам обробляти невеликі ділянки. Після голодної смерті 30-ти мільйонів людей, в основному селян внаслідок невдалої колективізації і політики автаркії 1958– 1960 років, відомої як Великий стрибок, на початку 80-х років країна спромоглася збільшити виробництво сільськогосподарської продукції більше ніж на третину, просто дозволивши бідним селянам займатися городництвом» (*Стадвелл Джо. Чому Азії вдалося. Успіхи і невдачі найдинамічнішого регіону світу, 2017*).

Завдання 10. Прокоментувати вислів: «Земля належить колгоспам, а не людям»: «Базові реалії сільського господарства такі, що земля належить колгоспам, а не людям, і це має певні наслідки. Найбільш важливим наслідком є те, що, на відміну від Японії, Кореї і Тайваню, фермери не можуть продавати свої ділянки приватним покупцям. Земля, що перебуває у колективній

власності, не може бути прождана згідно з законом. Вона лише може перейти в державну власність, і в такому разі фермерам виплачується компенсація в обсязі, що не перевищує встановленого законом максимального еквіваленту 30-ти років оренди. Місцева влада, однак, може продавати землю, що перейшла в державну власність, із метою розвитку. Як правило, це відбувається з великою націнкою» (Стадвелл Джо. Чому Азії вдалося. Успіхи і невдачі найдинамічнішого регіону світу, 2017).

ТЕМА 8. МОДЕЛІ НОВОЇ ВДОСКОНАЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ СИНГАПУРУ, ЯПОНІЇ)

«Викладання економіки переживає кризу, і наслідки цієї кризи виходять за межі університетських аудиторій.

Те, що нам викладають, формує світогляд наступного покоління політків, а, отже, визначає, у якому суспільстві ми житимемо...

*Ми обурені катастрофічним звуженням навчального плану, що відбулося за останні кілька десятиліть..
Це обмежує нашу здатність давати раду багатомірним проблемам XXI століття – від фінансової стабільності до рівня продовольчої безпеки та зміни клімату» (Реворт Кейт. Економіка пончика. Як економісти XXI століття бачать світ, 2019).*

8.1 Сингапурське економічне диво як модель нової вдосконаленої економіки

8.2 «Модель економіки летючих гусей» у контексті модернізаційної політики Японії

8.3 Сутність моделі «ощадливого виробництва», що збагатила світ

8.4 Модель «економіки пончика»: як економісти XXI століття бачать глобалізаційний світ

8.5 Практичні завдання до теми: «Моделі нової вдосконаленої економіки у контексті глобалізації та модернізації (на прикладі країн Сингапур, Японія)

Цілі:

✓*проаналізувати сингапурське економічне диво як модель нової вдосконаленої економіки»;*

✓*розкрити «модель економіки летючих гусей» у контексті модернізаційної політики Японії;*

✓*виявити сутність моделі «ощадливого виробництва», що збагатила світ;*

✓*виявити сутність моделі «економіки пончика» та як економісти XXI століття бачать глобалізаційний світ;*

✓*розробити практичні завдання до теми: «Моделі нової вдосконаленої економіки у контексті глобалізації та модернізації (на прикладі країн Сингапур, Японія).*

Мета вивчення теми полягає:

✓*у засвоєнні знань моделей нової вдосконаленої економіки у контексті глобалізації та модернізації (на прикладі країн Сингапур, Японія);*

✓у набутті умінь і навичок аналізу нових моделей «економіки летючих гусей», «ощадливого виробництва» та «економіки пончика», що дають можливість побачити, як економісти ХХІ століття бачать глобалізаційний світ;

✓у набутті компетентностей аналізу проблем глобального управління та їх вирішувати на прикладі Сингапуру, Японії.

КЛЮЧОВІ СЛОВА ТА ТЕРМІНИ

- Сингапур
- Малайзія
- Японія
- сингапурське економічне диво
- модернізація
- глобалізація
- «модель летючих гусей»
- економічний розвиток
- збільшення продуктивності
- модернізаційна політика
- модель «летючих гусей»
- модель ощадливого виробництва
- цінності ощадливого мислення
- модель «економіки пончика»
- глобалізаційний світ

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

8.1 Сингапурське економічне диво як модель нової вдосконаленої економіки

Сингапур – острів-місто-держава у Південно-Східній Азії, одна з найбагатших країн у світі – розташований усього на один градус вище від екватора. Багатство Сингапуру – не результат його перебування в якійсь дивній «кишені» помірного клімату біля екватора, його слід приписати імпортованому населенню (азійському і білому), досить численному, щоб створити низку промислових галузей і здійснювати освічену, відкритую, прозору та ефективну індустріальну політику. Досконала теорія і досконала конкуренція вирішують всі проблеми Сингапуру. Впливи технології, ефект навчання та синергії свідчать, що успішна глобалізація розподіляється нерівномірно, тому економічний розвиток так нерівномірно розподілений серед успішних країн, де панує економічна гармонія вирівнювання зарплат (вирівнювання цін на фактори виробництва). Політики в усьому світі переконалися, що саме відкритість економіки та вільна торгівля, а не тільки технологічний прорив

зробили Сингапур багатою країною. Завдяки правильній економічній політиці Сингапур здійснив стрибок з «третього у перший світ», яка через 30–40 років після отримання незалежності перевищила ВВП в 1,3 рази у порівнянні з США. Цим же шляхом пішла і Малайзія, яка також продемонструвала усьому світу, що мусульмани здатні бути інноваційними і здатними здійснити технологічний стрибок. Сингапур був перетворений на інтелектуальну націю банкірів, фінансистів, учених, які створили ефективну авіакомпанію Singapore Airlines. Спрацювали закони економіки, які є єдиними для всіх країн. Перемогла нова і вдосконалена модель економіки Сингапуру як буття багатой країни та її розвитку, що демонструвала всьому світові сингапурське економічне диво.

8.2 «Модель економіки летючих гусей» в контексті модернізаційної політики Японії

Для Японії характерною є модель «летючих гусей», яку у 1980 рр. створив Сабуро Окіта, міністр закордонних справ. З контексту його моделі виходить, що бідна країна здатна підняти свою технологію на вищий рівень, перестрибуючи від одного продукту до другого з дедалі вищою насиченістю знаннями. Перший «летючий гусак» у даному прикладі Японія, долає опір повітря для наступних, тож послідовно всі вони можуть по черзі виграти від тієї самої технологічної зміни. Наприклад, багато років тому Японія виготовляла недорогий одяг, досягнувши зростання продуктивності, яка підняла рівень життя (колективний спосіб зростання багатства) так високо, що такий відносно нескладний продукт, як одяг, уже не можна було вигідно виробляти в тій країні. Виробництво перейшло до Південної Кореї, а тим часом Японія поступово підняла свою оборонну промисловість на вищий рівень, почавши виробляти складніші речі, скажімо, телевізори. Коли Південна Корея перейшла на вищий рівень, одяг якийсь час виробляли на Тайвані, поки й там піднявся технологічний рівень, тож виробничі витрати стали надто великі. Виробництво тоді перебравлося до Таїланду й Малайзії, й історія повторилася. Зрештою виробництво одягу переїхало до В'єтнаму. Але за цей час ціла низка країн використала виробництво одягу, щоб підняти рівень свого життя: всі вони по черзі опускалися вздовж тієї самої кривої зростання продуктивності і всі стали заможніші. Звичайно, ця гра вимагає, щоб «ведучий гусак» постійно брався до нових технологій. Цю модель називають моделлю послідовного переходу на вищий технологічний рівень. Багатий світ за причини економічного зростання взяв інновації, нове знання й нові технології. З плином часу економічний розвиток постає як нові продукти і підвищена продуктивність, що задовольняє потреби людини. Проте це збільшення продуктивності дуже нерівномірно розподілене серед різних видів економічної діяльності. Багаті країни збільшують свої реальні зарплати з появою нових технологій. Деякі французькі економісти характеризують цей принцип як фордизм: зростання продуктивності в обробній промисловості поширюється у формі підвищених зарплат у промисловому секторі, а потім мало-помалу й на решту економіки.

Скажімо, щорічний приріст продуктивності 4% традиційно вів до підвищення зарплат на 4%. Якщо вимоги підвищити зарплату перевищують зростання продуктивності, результатом буде інфляція. Постійні вимоги підвищувати зарплату забезпечують промисловість важливим стимулом. Шлях від повної закритості та відсталості до високих темпів промислового розвитку відбувся на протязі життя однієї людини. Завдяки своїй політиці модернізації Японія змогла досягти своєї зверхності через 30 років успіхів і невдач. У Японії постійно стали зростати антикитайські та антикорейські настрої, в основі яких лежала ідея, згідно з якою Японія повинна нести цивілізаційну місію на Сході. Ти не менше досвід японської модернізації розповсюдився на весь регіон і світ. Цей досвід поступово привів до економічного прориву Сінгапуру, Кореї, Тайваню і Малайзії. Технічний і технологічний чинник сформував економічний і соціальний розвиток як на національному, так і на міжнародному рівнях.

8.3 Сутність моделі ощадливого виробництва, що збагатила світ

Ощадливе виробництво – вдалий підхід до менеджменту та керування якістю, розроблений на Toyota по закінченні Другої світової війни. Керуючись досвідом співпраці з США, Німеччини та Японії, було доведено, що принципи ощадливого виробництва дозволили вдвічі збільшити продуктивність і прискорити час випуску, в два рази скоротити виробничі площі та зменшити запасами практично без фінансових втрат. Теорія ощадливого виробництва універсальна і здатна охопити як високотехнологічні фірми, так і традиційні підприємства, а також сферу обслуговування. Ці принципи направлені на те, щоб крок за кроком, від великого до малого, від розробки концепції до випуску, від замовлення до доставки, від видобутку сировини до готового товару, що потрапляє до рук клієнта – може створити ощадливе виробництво, яке оптимізує вартість і створить споживчу цінність при мінімумі часу, витрат і помилок. Ощадливе виробництво тому і називають ощадливим, що воно дозволяє створювати все більше і більше, витратити на це все менше і менше людських зусиль, менше обладнання, менше часу й простору, все більше наближаючись саме до того, що бажають клієнти. Критична відправна точка ощадливого мислення – цінність, яка може бути визначна кінцевим споживачем. Перетворення класичного масового виробництва на ощадливе дозволяє подвоїти продуктивність праці всієї системи, на 90% скоротити час випуску та рівень запасів, вдвічі збільшити продуктивність. Ощадливе виробництво – це засіб з тривалим економічним застоєм, дає надію на досягнення досконалості у довгостроковій перспективі. Наполовину зменшується рівень браку, що потрапляє до споживача, способі домогтися економічного зростання за допомоги нових технологій та інтенсивного навчання. Нові технології та людський капітал можуть забезпечити зростання у довгостроковій перспективі, а упровадження ощадливого виробництва гарантує, що це зростання буде досягнуто протягом кількох найближчих років.

8.4 Модель «економіки пончика»: як економісти XXI століття бачать глобалізаційний світ

Ще у 1932 році Ліонель Роббінс із Лондонського університету завив, що економіка - це наука, яка вивчає людську поведінку як співвідношення між цілями й обмеженими засобами, що мають альтернативне застосування. Економіка формує світ, у якому ми живемо. Грегор Менк'ю заявляв, що і економіка – наука про те, як суспільство розпоряджається своїми обмеженими ресурсами. Економіка XX століття оголосила себе наукою про людську поведінку. Мілтон Фрідман оголосив, що економіка повинна бути вільною від оціночних суджень. У внутрішньому колі, що символізує соціальну основу, містяться критичні людські біди, такі як голод і неграмотність. У зовнішньому, що символізує екологічну стелю, – проблеми планетарного масштабу, такі як зміна клімату і загибель біологічних видів. Між цими двома колами розташований сам пончик – простір, де ми задовольняємо потреби всіх. Солодкий пончик – це найкраща метафора для людських прагнень. Суть пончика: соціальна основа пончика, нижче за яку ніхто не повинен опускатися, і екологічна стеля планетарного масштабу, до якої ми мусимо дотягувати. Між ними лежить безпечний простір для всіх. Зараз перед людством стоять масштабні випробування, не в останню чергу завдяки «сліпим плямам» і помилкам застарілого економічного мислення. Соціальною основою людського добробуту як безпечного для людства простору, що складає середину пончика, є: достатня кількість їжі, чисті належні санітарні умови, доступ до енергії, освіти й медицини, гідне житло, здоров'я, освіта, пристойна робота і мінімальна заробітна плата, гендерна рівність, соціальна рівність, мир і справедливість, політичний голос, доступ до інформаційних мереж і мереж соціального забезпечення.

За лінією екологічної межі зображено фактори, які згубно впливають на людину: зміна клімату, окиснення океану, забруднення повітря, хімічне забруднення, азотне й фосфорне забруднення, виснаження озонового шару, вимирання біологічних видів. Але між цими двома межами лежить золота середина - екологічно чистий і соціально справедливий простір для людства. XXI ст. має безпрецедентне завоювання: перемістити все людство у цю безпечну зону.

Все це прописано у Цілях сталого розвитку ООН, погоджених у 2015 р. 193 країнами до 2030 року. За короткий період людство стало геологічною силою планетарного масштабу і це вище означає, що люди мають нову глобальну відповідальність перед планетою.

8.5 Практичні завдання до теми: «Моделі нової вдосконаленої економіки у контексті глобалізації та модернізації (на прикладі країн Сінгапур, Японія)»

Питання для самоконтролю

1. В чому суть сінгапурського економічного дива як моделі нової вдосконаленої економіки».
2. В чому суть «моделі економіки летючих гусей» у контексті модернізаційної політики Японії».
3. В чому суть моделі ощадливого виробництва, що збагатила світ.
4. В чому сутність моделі «економіки пончика».
5. Як економісти ХХІ століття бачать глобалізаційний світ (порівняння за вибором).
6. Технологічний прорив, що зробив Сінгапур багатою країною.
7. Чинники економічного прориву Сінгапуру, Кореї, Тайваню і Малайзії (країна за вибором).
8. В чому соціальна основа людського добробуту як безпечного для людства простору.
9. Чому наша гранична залежність від комп'ютеризації робить нас уразливими?
10. Нові технології та людський капітал як чинники зростання у довгостроковій перспективі людства.

Навчальні завдання

1. Проаналізувати моделі глобалізації, в контексті яких розвивається Азійський регіон.
2. Дати визначання сінгапурського економічного дива.
3. Дати тлумачення «моделі летючих гусей» Японії.
4. З'ясувати, у чому суть модернізаційного розвитку Японії.
5. Намалювати схему «Пончик: компас для ХХІ століття».
6. Визначити на конкретних прикладах, чому багаті країни багатіють, а бідні лишаються бідними у сучасну епоху.
7. Довести на конкретних аргументах, яким чином інформаційні технології змінили Азійський регіон
8. Уточнити, які нові економічні тренди Азійського регіону в умовах глобалізації.
9. Дати аналіз глобальних виробничих систем, що беруть участь у технологічному процесі товарів і послуг.
10. Прокоментувати вислів, що являє собою гетерогенізація як інтеграція в інституційну систему інституційних форм, що ґрунтуються на відмінних засадах соціальної орієнтації ціннісних систем.

Одноваріантні запитання («Так» чи «Ні»)

1. Геополітична економіка забезпечує досягнення зовнішньоекономічних цілей світового або регіонального лідерства економічним шляхом.

2. Геополітика акцентує увагу на взаємозв'язку між пануванням над певними географічними територіями та розподілом і перерозподілом сфер впливу у міжнародних відносинах.

3. Починаючи із середини ХХ століття глобальний економічний розвиток допоміг мільйонам людей уникнути крайніх злиднів.

4. Хоча традиційна економіка й заявляє, що вона вільна від оціночних суджень, але насправді цінності живуть у кожному серці.

5. Зараз перед людством стоять масштабні випробування, не в останню чергу завдяки «сліпим появам» і помилкам застарілого економічного мислення.

6. «Пончик» дає нам сучасний компас, але як його визначити, чи справді ми можемо переміститися в його безпечну зону? Ключову роль відіграє п'ять факторів: населення, розподіл ресурсів, прагнення, технології та управління.

7. ХХ століття заклало основу економічної теорії як такої в основу ум завдяки протистоянню Кейнса і Хаєка. Та хоча погляди цих двох мислителів різнилися, обидва вони не уникли хибних припущень і сліпих плям. Реальність ХХІ століття вимагає від нас виявити ці плями й цілковито переосмислити економіку.

8. У ХХІ столітті перед нами стоїть зовсім інша мета: дотримуватися прав кожної людини, не загрожуючи водночас довкіллю. Цю мету враховано в концепції «пончика». Замість того, щоб гнатися за ВВП, треба подумати, як жити збалансовано.

9. Час сформулювати економіку по-новому, вписавши її в межі суспільства і природи. Ця нова парадигма передбачає нові аспекти, пов'язані з могутністю ринку, державою, ключовою роллю домашніх господарств і громад.

10. Час припинити шукати економічні важелі впливу і почати сприймати економіку як складну систему, що постійно еволюціонує.

Тестові завдання для перевірки знань

Завдання 1.

У ХХ столітті відома крива Кузнеця переконувала нас, щоб потім стало краще, спершу має стати гірше:

- А) економічне зростання все злагодить;
- Б) нерівність – це не економічна необхідність;
- В) помилка в конструкції;
- В) потрібно розподіляти не прибутки, а статки, пов'язані з корпораціями, технологіями і знаннями;
- Г) все вище означене.

Завдання 2.

Традиційна економіка вважає нескінченне економічне зростання необхідністю, але в природі ніщо не росте нескінченно, і спроба переламати цей тренд ставить ребром дуже гострі питання:

А) може, не так і складно перестати бачити в постійному зростанні ВВП свою економічну мету, але побороти нашу залежність від нього буде набагато важче;

Б) сьогодні в багатьох країнах бачимо економіку, яка росте, але їй байдуже, чи процвітаємо ми;

В) нам треба економіка, яка дбатиме про наше процвітання, навіть якщо сама не ростиме;

Г) ми повинні почати сумніватися в необхідності цього постійного зростання і навчитися жити без нього у фінансовому, політичному та соціальному сенсах.

Завдання 3.

Глобальні мегатренди сучасних держав:

- А) забезпечення національної безпеки;
- Б) забезпечення соціальної стабільності;
- В) забезпечення економічного процвітання;
- Г) забезпечення захисту навколишнього середовища;
- Д) все вище означене.

Завдання 4.

Успіх економічних показників сучасних держав залежить від поєднання наступних ознак:

- А) показники економічного зростання;
- Б) цінності, що спонукають діяти в інтересах переважної більшості людей;
- В) життєздатна стратегія стабільного зростання, що передбачає відкритість до світової економіки;
- Г) правова система та регуляторна політика;
- Д) все вище означене.

Завдання 5.

В чому сутність гібридних режимів низки азійських країн із високими темпами зростання (Японія, Корея, Тайвань, Сингапур):

- А) влада в них тривалий час належала одній партії;
- Б) ці структури уможлилювали відносно швидке здійснення політики, орієнтованої на зростання;
- В) основу влади мала створювати народна підтримка й створення елементів політичної структури, яка дозволила б керівній партії залишатися при владі;
- Г) підтримка сільськогосподарської галузі та малого бізнесу(здебільшого власників підприємств роздрібної торгівлі);

Д) все вище означене.

Завдання 6.

Зрушення у глобальній економіці стимулюють структурні зрушення в розвинених економіках і в тих, що розвиваються:

- А) структурні зрушення поєднані з інновацією;
- Б) стимулюють стабільне зростання;
- В) супровідне навчання за допомогою уникнення бар'єрів і структурних перешкод;
- Г) інвестицій у людський капітал, передачу знань та інфраструктуру;
- Д) все вище означене.

Завдання 7.

Бажання опору структурним змінам у високорозвинених країнах виходить від:

- А) від політиків, які хочуть триматися за відому формулу успіху;
- Б) від людей, які несуть на собі основний тягар перетворень у роботі;
- В) у зв'язку з тривогами, які викликають структурні зміни;
- Г) з корисливих інтересів у експортній галузі;
- Д) все вище означене.

Завдання 8.

Серйозні проблеми Китаю, з якими зіткнулася дана країна останнім часом:

- А) комплекс глобального тиску, впливів і відповідальності;
- Б) велике населення Китаю;
- В) вороже зовнішнє оточення, якому не подобається форма правління;
- Г) яке не завжди надає велику значення зростанню доходів і можливостей для людей;
- Д) все вище означене.

Завдання 9.

Зі зростанням глобальної взаємозалежності важливо, щоб її наздогнало глобальне управління і що для цього необхідно:

- А) створити інституції, які допомагатимуть діяти в колективних або спільних інтересах;
- Б) авторитет і легітимність інституцій глобального управління;
- В) здатність діяти неупереджено;
- Г) здатність людей вважати їхні інтереси спільними;
- Д) все вище означене.

Завдання 10.

Вагомий вплив мережевої інформаційної технології полягає у змінах, до яких слід віднести:

- А) технологічні змінні;
- Б) автоматизація та заощадження робочої сили;

- В) швидкість, точність, можливість координувати діяльність на значній відстані;
 Г) доступ до цінних людських ресурсів;
 Д) все вище означене.

 Завдання для самостійного виконання:

проаналізувати, прокоментувати, зробити власний висновок – історичну рефлексію, економічний аналіз, філософське есе

Завдання 1. Проаналізувати вислів: «Китай переживає глибокі зміни. Період важкої промисловості, дешевого масового виробництва та агресивного експорту вже добігає свого кінця. Водночас, народ країни потерпає від масового забруднення повітря та водних ресурсів, а попит на продовольчі товари перевищує пропозицію. 13-й п'ятирічний план передбачає жорстку політику ефективності ресурсів, які виходять за межі закриття неефективних компаній» (*Come On! Капіталізм, недалекоглядність, населення і руйнування планети. Доповідь Римському клубу. Ернст Ульріх фон Вайцзекер, Андерс Війкман, 2019*).

Завдання 2. Прокоментувати вислів і зробити власний висновок: «Однак коли економіка набуває зрілості, високошвидкісні заботи й ігри закінчуються. Від планів продовження шанхайської високо швидкісної магістралі відмовилися – через протести у місті проти електромагнітного випромінювання від поїздів та надмірної дорожнечі такого проекту. Китайська модель зростання нині переходить на новий, інший етап; тепер мають значення витати і реакція громадськості, і це означає, що місця для дорогих експериментів уже немає» (*Шарма Ручір. Передові країни. В очікуванні нового «економічного дива», 2018*).

Завдання 3. Здійснити економічний аналіз розвитку країн: «Там, де втручання держави було застосовано найефективніше, - у Японії, Південній Кореї, на Тайвані та нині в Китаї, - воно привело до настільки швидкого переходу від бідності до багатства, подібного до якого досі не бачив світ. З іншого боку, решта країн Східної Азії, маючи такі самі амбіції та рівні або й кращі вихідні дані, але при цьому дотримуючись іншої політики, на певний період забезпечили собі прискорене зростання, але цей поступ виявився нетривалим (*Стадвелл Джо. Чому Азії вдалося. Успіхи і невдачі найдинамічнішого регіону світу, 2017*).

Завдання 4. Прокоментуйте економічний розвиток країн: «Корея, Тайвань і Китай і далі перебувають у фазі гонитви за розвитком. Ці держави або не зазнали впливу азійської кризи, або швидко оговталися та повернулися до жвавого зростання й технологічного поступу. Однак Малайзія, Індонезія і Таїланд виявилися цілковито збитими з курсу. Азійська криза продемонструвала, що послідовні втручання у межах державної політики насправді виробили відмінність між довготривалим успіхом та поразкою в

економічному розвитку Східної Азії (*Стадвелл Джо. Чому Азії вдалося. Успіхи і невдачі найдинамічнішого регіону світу, 2017*).

Завдання 5. Зробити порівняльний аналіз розвитку країн: «Японія, Корея, Тайвань і Китай удосконалили шляхи поєднання субсидій та протекціонізму виробників, - відповідно, дбаючи про їхній розвиток, - із конкуренцією та експортною дисципліною, що дали їм змогу продавати свою продукцію на міжнародному ринку й у такий спосіб домогтися конкурентоспроможності» (*Стадвелл Джо. Чому Азії вдалося. Успіхи і невдачі найдинамічнішого регіону світу, 2017*).

Завдання 6. Прокоментуйте та зробіть висновки: «За даним и газети «Пекін ньос» і звітами інших китайських медіа, для формування китайської думки та нагляду за місцевими мережами китайський уряд наймає близько 2 мільйонів онлайн-працівників пропаганди. Ці коментатори отримують грошову винагороду за створення «оперативних соцмереж із новинами та ідеями, створеними на державному рівні. Лю Вей – головний китайський пропагандист, чия офіційна посада називається «голова Державного інформаційного бюро Інтернет» – направив на початку 2013 р. понад 2 мільйони своїх кіберпомічників, щоб створити акаунти на сайтах соцмереж з метою поширення «позитивної енергії» і допомоги у модерації онлайн-обговорень делікатних питань у «позитивному руслі» (*Гудмен Марк. Злочини майбутнього, 2019*).

Завдання 7. Зробіть власний висновок про економічний розвиток країн: «У Кореї захист промисловості, що зароджується, був поєднаний із експортною дисципліною та конкуренцією серед багатьох учасників ринку, і це зробило промислову політику високоефективною, якщо висловлюватися термінами економічного розвитку. У Малайзії промислова політика без експортної дисципліни та з недостатньою увагою до потреби стимулювання конкуренції провалилася. Окрім цих двох держав, інші країни у Північно-Східній та Південно-Східній Азії можуть запропонувати лише скромні варіації двох історій регіонального успіху та провалу в галузі промислового розвитку» (*Стадвелл Джо. Чому Азії вдалося. Успіхи і невдачі найдинамічнішого регіону світу, 2017*).

Завдання 8. Здійсніть історичну рефлексію вислову: «У Китаї вже відбувається процес переосмислення. До певної міри більші спостерігачів досі недооцінювали численні критичні фактори – зростання заборгованості, старіння населення, інерцію, що перемагає економічні реформи, посилення загрози хронічної інфляції, але все ж Пекіну після двох десятиліть 1980-1090-х рр.. нестійкого зростання 12 років поспіль тримати показники на рівні 8-11%, майже не відчуваючи фінансових криз, демонструючи зростання за будь-яку ціну, що сприяло появі феномена «китайський бум» » (*Шарма Ручір. Передові країни. В очікуванні нового «економічного дива», 2018*).

Завдання 9. Дати власний аналіз відносно двох типів економіки «Послання Східної Азії в усьому світі полягає в тому, що не існує єдиного

типу економіки. Їх, як мінімум, дві. Існує економіка розвитку, що нагадує процес навчання. У такому випадку люди і, бажано, всі без винятку, які формують економіку, здобувають навички, необхідні для конкуренції з рівними їм у світі. Економіка розвитку вимагає підтримки, захисту, конкуренції. Існує також економіка ефективності, що відповідає пізнішому етапу розвитку. Вона потребує меншого втручання з боку держави, більшої дерегуляції, вільніших ринків та чіткішого зосередження на отриманні доходів у короткочасній перспективі. Проблемою є не те, чи існують ці два види економіки на різних етапах розвитку. Питання в тому, де поєднуються ці два етапи розвитку» (Стадвелл Джо. Чому Азії вдалося. Успіхи і невдачі найдинамічнішого регіону світу, 2017).

Завдання 10. Напишіть філософське есе: «Чому країнам Азії вдалося здійснити економічне диво у в якій спосіб» (Стадвелл Джо. Чому Азії вдалося. Успіхи і невдачі найдинамічнішого регіону світу, 2017).

ТЕМА 9. СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КРАЇН АЗІЙСЬКОГО РЕГІОНУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

*«Найпотужніший елемент в економіці –
це не гроші і навіть не алгебра.
Це олівець. Адже олівцем можна по-новому намалювати світ»
(Кейт Реворт. Економіка пончика.
Як економісти ХХІ століття бачать світ, 2019).*

9.1 Стратегії розвитку країн Азійського регіону і шляхи швидкої модернізації

10.2 Економічний розвиток Азійського регіону як основи прискореної модернізації в умовах глобальної конкуренції

9.3 Порівняльний аналіз промислового розвитку Кореї та Малайзії

9.4 Фінансова політика країн Азійського регіону

9.5 Практичні завдання до теми: «Стратегії розвитку країн Азійського регіону в умовах глобальної конкуренції»

Цілі:

✓проаналізувати стратегії розвитку Азійського регіону та шляхи швидкої економічної модернізації;

✓ з'ясувати розвиток промисловості Азійського регіону як основи прискореної модернізації;

✓здійснити порівняльний аналіз промислового розвитку Кореї та Малайзії;

✓визначити фінансову політику країн Азійського регіону;

✓ розробити практичні завдання до теми: «Стратегії розвитку країн Азійського регіону в умовах глобальної конкуренції»

Мета вивчення теми полягає:

✓у засвоєнні знань стратегій розвитку країн Азійського регіону в умовах глобальної конкуренції;

✓у набутті умінь і навичок аналізу економічної та фінансової політики країн Азійського регіону, їх порівняльного аналізу (на прикладі Кореї та Малайзії);

✓у набутті компетентностей розробляти програми економічного розвитку, що забезпечать їх реалізацію в умовах глобальної конкуренції та оволодіння сутністю нових моделей розвитку глобальної економіки.

КЛЮЧОВІ СЛОВА ТА ТЕРМІНИ

- Азійський регіон
- швидка економічна модернізація
- розвиток сільського господарства
- розвиток промисловості
- форми втручання держави
- прискорена економічна модернізація
- промислова політика
- експортна дисципліна
- модернізація
- розвиток
- фінансова політика
- стратегії економічного розвитку
- високопродуктивний аграрний сектор
- промислова раціоналізація
- креативна економіка

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

9.1 Стратегії розвитку країн Азійського регіону і шляхи швидкої економічної модернізації

Перш за все було поставлене питання – як швидко досягти економічного у Японії, Південній Кореї, Тайвані та нині в Китаї. У Японії, Кореї, на Тайвані та у Китаї уряди радикально реструктурували сільське господарство після Другої світової війни, сфокусувалися на спробах модернізації виробництва та підпорядкували свої фінансові системи стратегіям розвитку. Вибір кожної окремої політичної стратегії спричинив розрив у розвитку азійського регіону. Стратегії – сільськогосподарські, виробничі та фінансові, які визначають успіх або поразку, були закладені за десятиліття до початку дискусії 80–90-х років про «азійське диво». Ці стратегії розпочинаються з аналізу радикального перерозподілу сільськогосподарських угідь у Японії, Кореї, Китаї та на Тайвані у 40–х та на початку 50–х років, які дали їм змогу продавати свою продукцію на міжнародному ринку й у такий спосіб домогтися конкурентоспроможності на глобальному рівні. Утворення компаній світового рівня стало слугувати за виправдання суттєвих інвестицій з боку держави. Під час буму 80-90-х років нездатність генерувати природні виробничі та технологічні здібності приховувалися за рахунок отримання значних прямих фінансових вливань з-за кордону, більша частина яких сконцентрувалася на опрацюванні даних у межах розвинутих секторів виробництва. Проте Південно– Східна Азія практично не

має публічно визнаних у світі й глобально конкурентоспроможних виробничих підприємств. Економіка Південно–Східної Азії залишилася технологічно залежною від мультинаціональних економік, перебиваючись як підрядник на нижчих рівнях міжнародного ланцюжка. В успішних східно-азійських державах фінансова структура була визначена необхідністю досягти мети за допомогою трудомісткого, мало масштабного сільського господарства і здобути виробничі навички. До цього фінансові системи Японії, Кореї, Тайваню та Китаю перебували під пильним державним наглядом і контроль міжнародних потоків капіталу зберігався аж до досягнення прогресивного етапу розвитку. Надто рання фінансова дерегуляція у Південно-Східній Азії призвела до зростання банків, контрольованих родинним бізнесом, які не робили нічого для експортного виробництва. На мікро–, субнаціональному рівнях важко віднайти сталу кореляцію між авторитаризмом і демократією з одного боку, та політикою, необхідною для просування економічного розвитку, - з іншого. Демократія та інституційний розвиток сприяють економічному розвитку.

9.2 Розвиток промисловості Азійського регіону як основа прискореної модернізації

Країна не може підтримувати розвиток лише за рахунок сільського господарства. Промисловість залишається критично важливою для прискорення економічної трансформації. *На першому етапі економічного розвитку*, країни повинні розвивати промисловість, яка заснована на використанні певного обладнання, тому дає змогу бідним країнам упоратися з найбільшою для них перешкодою кваліфікованого персоналу. У виробництві підприємці за допомогою обладнання здатні впливати на економічний розвиток, зосереджуючись на механізованому виробництві зі значною чисельністю некваліфікованої або частково кваліфікованої робочої сили. Ефективність виробництва залежить від навчання та підвищення кваліфікації працівників. Для швидкого економічного розвитку важливою є також торгівля. Держави, які намагаються досягти швидкого економічного розвитку, повинні приступити до прискорення процесу технологічного навчання. Промисловість і торгівля є імпульсом *другої фази швидкого економічного зростання*. Головним завданням є розвиток широкомасштабного виробництва, а не сфери послуг, що здатне привести до глобальної конкуренції. Промислові підприємства підтримуються державою у два способи: через протекціонізм і субсидії, поки вони не стануть конкурентоспроможними виробниками. Головним для цих країн є пошук механізмів, які примушують промисловців стати глобально конкурентоспроможними. Здатність експортувати вказувала політикам у Японії, Південній Кореї та на Тайвані, що працювало, а що ні, й вони відповідно до цього реагували, в результаті чого були відсіяні підприємства, які не досягли відповідних показників. Однією з форм втручання у Північно-Східній Азії стало надання значної бюрократичної підтримки виробникам, які вдало експортували свою продукцію. На додачу до протекції на внутрішньому

ринку та надання кредитів, держави надавали важливу допомогу в сфері придбання технологій. Протекціонізм завжди був вхідним квитком до сфери промислового розвитку і передумовою індустріальної модернізації. Промислова політика в Азії базувалася на надійній основі високопродуктивного аграрного сектора, який постійно зростає. Держави Північно-Східної Азії, на відміну від південно-східних, скористалися коштами США для посилення промислової політики.

9.3 Промисловий розвиток Кореї та Малайзії: порівняльний аналіз

Країни Південно-Східної Азії продемонстрували політичну схильність до індустріалізації, базуючись на північно-східному досвіді. Якщо у Кореї ефективна політика змінила саму природу економіки, то у Малайзії ключові характеристики старої колоніальної системи залишилися незмінними. Однак результат був далеким від очікуваного і причини цього висвітлюють найважливіші уроки промислової політики. Корея та Малайзія відштовхувалися від внутрішніх бізнес-структур.

Корея. Досвід індустріального розвитку Кореї особливо важливий для Північно-Східної Азії, оскільки він свіжіший за японський і тайванський. Тоді як Японія після Другої світової війни базувалася на більш ранніх здобутках, Корея розвинулася через складніший досвід. Корея розпочинала з крихітним підприємницьким класом компраторів, які виконували роль комерційних посередників для колоніалістів. Корея тривалий час залишалася залежною від американської допомоги, але після перевороту 1961 року новий режим почав застосовувати експортну дисципліну та відсіювати підприємства з низькими показниками. Корея поступово стала переходити до великих промислових конгломератів із запозиченими назвами – типовими прикладами яких є Hyundai та Samsung - відомих в усьому світі. Державна промислова політика повністю змінила поведінку цих фірм. Велику роль відігравала роль виробничого навчання.

Малайзія. Історія успіху тропічної Малайзії великою мірою, безперечно, є наслідком впливу успішної політики Сінгапуру, що відокремився від Малайзії 1965 р. У 1957 році Малайзія здобула незалежність від Британії і її економіка демонструвала деяку важливу структурні подібність від економіки Кореї. Старий колоніальний клас компраторів й надалі переважав у приватному бізнесу й отримував збільшену частку державних концесій для нових інвестицій та зустрічався з мінімальним експортним тиском. У 1970 році використовував державні органи для викупу різноманітних гірничо-видобувних та агропромислових підприємств, які поки належали британським колоніям. Уряд запрошував іноземні компанії для проведення експортних операцій. Була проголошена з 1980-х років політика «погляду на Схід», згідно з якою Малайзія застосовує програми виробничого розвитку Північно-Східної Азії.

Корея і Малайзія демонстрували важливу спільну рису всіх країн, що розвиваються, у контексті промислової політики: у більшості масштабних сфер бізнесу критично важливим є зв'язок між державою і приватним сектором, в контексті взаємодії яких уряди мають використовувати свою силу – й особливо своє право розпоряджатися контрольованими державою ресурсами, ліцензіями на ведення бізнесу, кредитами та незначними міжнародним товарообміном, щоб змусити приватних підприємців робити те, чого вимагає промисловий розвиток. Держава змушує підприємця робити те, що необхідно державі для її розвитку, який є політичною справою. Неоліберальна політика, в контексті якої розвивалися ці країни, прагнула уникати загроз кланового (кумівського) капіталізму, позбуваючись колишньої економічної ренти. У Кореї захист промисловості, що зароджується, був поєднаний з експортною дисципліною та конкуренцією серед багатьох учасників ринку, і це зробило промислову політику високоефективною, що сприяє технологічному розвитку. У Малайзії промислова політика без експортної дисципліни та з недостатньою увагою до потреби стимулювання конкуренції провалилася. Разючий економічний розвиток Китаю, Індії та Південної Кореї вважають за приклад успіху глобалізації.

9.4 Фінансова політика країн Азійського регіону

Якщо аграрна політика важлива для розвитку країни, оскільки фермерство домашнього типу може бути гарним стимулом для виробництва продукції в економіці аграрного типу, а промислова політика має велике значення, так як демонструє найшвидший спосіб руху економіки до більш прибуткової діяльності, то фінансова політика набуває ваги, коли може спрямувати обмежені ресурси країни на ці дві мети. Саме тісний зв'язок фінансів із завданнями сільського господарства та промисловості сприяв безпрецедентному економічному розвитку Північно–Східної Азії. Водночас, у сучасній фінансовій системі ризику для країн, що розвиваються, суттєво зросли через неправильне управління значно більшими обсягами внутрішнього капіталу, і особливо через спекулятивні фінансові потоки з-за кордону, які належним чином не регулювалися. Фінансова політика у Північно-Східній Азії визнавала необхідність підтримки дрібних вис око врожайних ферм із метою максимізації загального виробництва сільськогосподарської продукції на противагу надмірному зростанню прибутків від коштів, вкладених у більші, «капіталістичні ферми». Фінансова політика також визнавала, що у промисловості необхідно відкласти отримання прибутку до того часу, поки не завершиться процес технологічного розвитку. Іншими словами, фінансова політика нерідко погоджувалася на низькі прибутки в короткочасовій перспективі, щоб збудувати промисловість, здатну принести більші доходи в майбутньому. Альтернативою було б заохочення фінансовими інституціями ширшого кредитування споживачів країн Азійського регіону, які приносять більший дохід. Найвищі банківські доходи Східної Азії отримуються в

найбільш відсталих країнах регіону - Філіппінах, Індонезії і Тайланду. Фінансова криза, яка струсила Азію і світ у 1990-х роках, становила приклад кризи, що, як були переконані економісти, не може статися, бо сам ринок вирішить все, проте така криза сталася. Глобалізація стала швидко поширюватися і забезпечувати здатність переналагоджуватися, оскільки панування США на світовому ринку стало завершуватися і на політичну арену став виходити Азійський регіон як один з найдинамічніших у світі. Одна із задач – соціалізація (реформування) фінансової системи. Фінансова складність лежить у самому серці сучасного економічного життя. Вона охоплює такі фінансові інструменти, як ф'ючерси та опціони, високоліквідні глобальні ринки, що працюють 24 години на добу. Якщо ми не регулюватимемо фінансову систему набагато суворіше, то побачимо повторення криз. Фінансова система сьогодні настільки ускладнилася, що їй стало важко, майже неможливо контролювати, тому слід позбутися цієї складності. Регулювання фінансової системи має дуже важливе значення, тому воно є надзвичайно необхідним.

9.5 Практичні завдання до теми: «Стратегії розвитку країн Азійського регіону в умовах глобальної конкуренції»

Питання для самоконтролю

1. Які стратегії розвитку Азійського регіону Ви знаєте.
2. Назвіть шляхи швидкої модернізації.
3. З'ясуйте розвиток промисловості Азійського регіону як основи прискореної модернізації.
4. Приведіть конкретні приклади порівняльного аналізу промислового розвитку Кореї та Малайзії.
5. Розкрийте фінансову політику країн Азійського регіону.
6. В чому полягала швидка економічна модернізація?
7. Дайте визначення «прискореної економічної модернізації».
8. Проаналізуйте головні складові успішної економіки.
9. Візьміть для аналізу одну з країн і проаналізуйте її з точки зору економічного розвитку - Японія, Південна Корея, Тайвань, Індонезія, Малайзія, Таїланд, Філіппіни, В'єтнам, Китай (за вибором).
10. Особливості ведення бізнесу у Східній Азії.

Навчальні завдання

1. Проаналізувати види втручання держави з метою прискореного розвитку – у Японії, Південній Кореї, на Тайвані, Китаї (за вибором).
2. Визначити, в чому полягає суть реструктуризації агрокультури на засадах трудомісткого сімейного господарства, тобто більш масштабного варіанту городництва у країнах Азійського регіону?

3. З'ясувати, як реалізувалися нові шляхи прискореної технологічної модернізації виробництва у країнах Азійського регіону.
4. Прокоментувати, у чому полягала роль держави у прискореній економічній модернізації країн Азійського регіону?
5. Розкрити стратегії економічного розвитку – сільськогосподарські, виробничі та фінансові (за вибором).
6. Проаналізувати, що дало поєднання конкуренції та «експортної дисципліни» на глобальному рівні?
7. Назвати загальноновизнані південно-східні індустріальні бренди та дайте їм аналіз.
8. Показати на конкретних прикладах, у чому суть ефективної промислової політики Південної Кореї.
9. Проаналізувати суть блокчейнної революції в країнах Азійського регіону.
10. Визначити стратегії розвитку країн Азійського регіону та дати їм аналіз.

Одноваріантні запитання («Так» чи «Ні»)

1. Галузева політика виробництва суттєво змінювалася у більшості країн, особливо в Японії, Південній Кореї та на Тайвані.
2. Швидкого зростання економіки у кожній країні Азійського регіону було досягнуто передусім через застосування набору загальних, орієнтованих на ринок економічних політик, що призвели до високого рівня накопичення та ефективнішого розподілу ресурсів.
3. У Кореї і на Тайвані ВВП на душу населення 2010 року становив 21000 і 19000 доларів відповідно.
4. ІЛР є похідним від поєднання ВНД на душу населення, очікуваної тривалості життя і середньої кількості років освіти.
5. Винятком із правила «сільськогосподарського відставання» є країни з невеликою кількістю населення, проте з великими площами землі під сільськогосподарство та висококваліфікованим і фахівцями – Данія, Австралія та Нова Зеландія.
6. Опитування Національної комісії молоді 1983 року показало, що чверть усіх тайванських випускників 1960 року стали інженерами. Інженери заробляють на 11% більше, ніж у середньому випускники юридичних спеціальностей
7. 45% населення Філіппін жили менше ніж на 2 долари в день протягом 2000–2010 років.
8. Зростання нових технологій у країнах Азійського регіону є автоматично генерованою частиною економічного прогресу.
9. Вирази на кшталт «промислова раціоналізація», «ірраціональна економічна структура» та «ірраціональна конкуренція» використовувалися

японською, корейською та китайською владою тих часів, щоб пояснити необхідність усунення з економічного поля тих, хто був слабким.

10. Кількість криз, тісно пов'язаних зі ступенем міжнародної мобільності капіталу, зростає.

Тестові завдання для перевірки знань

Завдання 1.

Історичний досвід Східної Азії свідчить, що її рецепт успіху був простим:

- А) господарство сімейного типу;
- Б) організоване на експорт виробництво;
- В) пильний контроль за фінансами, що підтримують попередні два сектори;
- Г) держави керували економікою, котру самі у такий спосіб просували вперед і створювали дохід, який фінансував потреби населення;
- Д) все вище означене.

Завдання 2.

Неокласичні економісти не люблять політичного втручання в ринки і стверджують, що:

- А) ринки є абсолютно самодостатніми;
- Б) ринки створюються людьми;
- В) ринки формуються та реформуються під впливом політичних чинників;
- Г) ринки та конкуренція були вимушені слугувати розвитку;
- Д) все вище означене.

Завдання 3.

Пакет заходів політики вільного ринку, який часто називають пакетом заходів неоліберальної економіки:

- А) зниження інфляції;
- Б) підвищення мобільності капіталу;
- В) збільшення незахищеності робочих місць;
- Г) захист інтересів власників фінансових активів;
- Д) все вище означене.

Завдання 4.

Політика меркантилізму як забезпечення початкової глобалізації означає:

- А) крен економічного ігрового поля, щоб посприяти видам діяльності зі збільшуваною прибутковістю;
- Б) голоси на користь промислового розвитку бідних країн;
- В) політика ренти, яка приведе до пошуку ренти й кумівства;
- Г) «досконала конкуренція»;
- Д) все вище означене.

Завдання 5.

Сфера глобальної реальності включає:

- А) сферу явищного – на рівнів явищ матеріального і духовного світу;
- Б) сферу сутнісного – процес формування єдиної загальносвітової системи;
- В) сферу дійсного – глобалізація як реальність;
- Г) історію становлення і розвитку економічного способу господарювання;
- Д) все вище означене.

Завдання 6.

Етапи розвитку глобалізації як процесу і результату в міжнародному масштабі:

- А) етап меркантилізму (остання чверть ХУІІІ століття) і Золотого стандарту (від початку ХІХ століття до Першої світової війни);
- Б) епоха дуалізації світової економіки (період з 20-х до 90-х рр. ХХ ст.);
- В) епоха глобальної дихотомії та наздоганяючого розвитку;
- Г) епоха постеконімічної трансформації;
- Д) все вище означене.

Завдання 7.

Вплив програм неоіндустріалізації на тенденції економічної глобалізації:

- А) трансформація міжнародної торгівлі;
- Б) формування глобальної технологічної піраміди;
- В) розвиток глобальних виробничих систем;
- Г) фінансова глобалізація, встановлення глобальних корпорацій і глобальна міграція;
- Д) все вище означене.

Завдання 8.

Корпорація «Тойота» вперше застосувала каскадну систему субпоставок за методом «точно в строк, що означає:

- А) модульна система виробництва, що означає формування навколо основної компанії мережі підрядних і субпідрядних організацій декількох рівнів;
- Б) стратегії девертикалізації міжнародних ТНК, що забезпечують певні ланки виробничого процесу та включення їх у виробничі ланцюжки;
- В) глобальний розподіл виробничого процесу (горизонтальний, вертикальний);
- Г) фірми-лідери технологічних платформ та контрактні виробники-фірми;
- Д) все вище означене.

Завдання 9.

Глобальна міграція та відмінні моделі (форми, типи) інтеграції мігрантів в умовах глобалізації:

- А) ілюзорна;

- Б) виключення;
- В) імперсько-цивільна;
- Г) мультикультурна;
- Д) все вище означене.

Завдання 10.

Ключову роль у трансформації цінностей Азійського регіону відіграють:

- А) держава;
- Б) інститут сім'ї;
- В) освітні установи та релігійні організації;
- Г) засоби масової інформації та приватний бізнес;
- Д) правові структури.

Завдання для самостійного виконання:

проаналізувати, прокоментувати, зробити власний висновок – історичну рефлексію, економічний аналіз, філософське есе

Завдання 1. Проаналізувати вислів: «Навіть незважаючи на те, що націлені на зростання цінової стабільності реформи збільшили фінансову нестабільність і негарантованість зайнятості, їх можна було б частково виправдати, якби вони стимулювали інвестиції і, тим самим, економічне зростання, Як це передбачали затяті прихильники жорсткого курсу щодо інфляції (*Ха-Юн Чанг. 23 прихованих факти про капіталізм, 2018*).

Завдання 2. Прокоментувати вислів: «Прихильники концепції «когнітивного капіталізму» вважають його логічною основою капіталізму: це «третій капіталізм», що настав услід за торговим капіталізмом у ХУІІ- ХУІІІ століть і промисловим капіталізмом минулих 2000 років. У його основі лежать глобальні ринки, фінансіалізоване споживання, нематеріальна праця й нематеріальний капітал (*Мейсон Пол. Посткапіталізм. Путівник у майбутнє, 2019*).

Завдання 3. Зробити власний висновок: «Системне мислення змінює наші погляди на економіку і спонукає економістів скинути багаж старих метафор. Попрощайтесь з економікою-машиною і вітайте економіку організм. Забудьте про уявні важелі, що обіцяють ідеальну рівновагу на ринку. Час економістам теж зазнати метафоричних змін: викинути інженерну каску та гайковий ключ і взяти замість них садові рукавички та секатори. Ця з міна вже давно назрівала» (*Реворт Кейт. Економіка пончика. Як економісти ХХІ століття бачать світ. 2019*).

Завдання 4. Зробити висновок відносно наслідків: «У так званій «демлітаризованій» зоні на Корейському півострові Південна Корея розмістила роботів-снайперів «SGR-1» виробництва компанії «Samsung», які можуть виявляти ворогів завдяки датчикам тепла і руху та автоматично відкривати по них вогонь на відстані до кілометра, використовуючи вбудовані кулемети і

гранатомети. Хоча зараз із політичних міркувань ці роботи вимагають дозволу людини на відкриття вогню, але вони можуть працювати і в автономному режимі, для цього досить лише натиснути відповідну кнопку. Нещасні випадки, пов'язані з роботами, можуть перетворитися на справжню катастрофу. Оскільки «закон Мура» суперечить закону Мерфі, зростання кількості роботів не минеться без істотних наслідків» (*Гудмен Марк. Злочини майбутнього, 2019*).

Завдання 5. Здійснити власний економічний аналіз: «МВФ набув значного досвіду в розв'язанні криз державного боргу. Головна мета програми антикризового менеджменту від МВФ - забезпечити стійкість боргу країни. Тобто показник «майбутні прогнозовані податкові надходження країни мінус її видатки» має бути достатньо високим, щоб гарантувати здатність і готовність країни обслуговувати свій борг. Однак у більшості випадків чіткої відповіді на запитання: «Чи є борг стійким?» немає. Такий борг може бути стійким для одних країн світу (із потужним зростанням, низькими процентними ставками) та нестійким для інших. МВФ може забезпечити стійкість боргу трьома шляхами: по-перше, як кредитор останньої інстанції боротися з тимчасовим дефіцитом ліквідності; по-друге, зобов'язати країни до тривалих структурних реформ, що стимулюють зростання, та брати на себе провину за непопулярні заходи; і по-третє, домагатися скоординованих поступок від кредиторів допомогти подолати проблему від ухиляння від угоди» (*Бруннермаєр М. Г., Джеймс, Ж.-П.Ландо. Євро та боротьба ідей, 2019*).

Завдання 6. Проаналізувати положення: «Лібералізація ринку капіталу та праці – яка стала невід'ємною частиною пакета заходів політики вільного ринку, в якому головним елементом виступає контроль над інфляцією – збільшила фінансову нестабільність і негарантованість зайнятості, унаслідок чого світ для більшості з нас ста в іще не стабільнішим. І, нарешті, очікуваний благотворний вплив контролю над інфляцією на економічне зростання так і не матеріалізувався» (*Ха-Юн Чанг. 23 прихованих факти про капіталізм, 2018*).

Завдання 7. Зробити економічний аналіз: «Чи побачимо ми економічну трансформацію, подібну до Японії, Кореї, Тайваню чи Китаю знову? Відповідь – найімовірніше, що ні. З однієї причини. Без ефективною земельної реформи доволі важко уявити, як зростання на рівні 7– 10% на рік – без фатальних боргових криз – може бути досягнуте в бідних країнах. А радикальна земельна реформа, поєднана з агрономічною та маркетинговою підтримкою фермерів, зараз не на політичному порядку денному. Південно–Східна Азія (подібно до Індії) є регіоном, де серйозна земельна реформа не на політичному порядку денному, навіть попри те, що фарс філіппінської програми реформ триває. З огляду на це, чи можуть Філіппіни, Індонезія, Малайзія і Таїланд зробити ще щось для покращення своїх економічних показників?» (*Стадвелл Джо. Чому Азії вдалося. Успіхи і невдачі найдинамічнішого регіону світу, 2017*).

Завдання 8. Написати філософське есе: «Південно-Східна Азія залишається прикладом того, чого не варто робити, якщо ви прагнете

економічної трансформації» (Стадвелл Джо. Чому Азії вдалося. Успіхи і невдачі найдинамічнішого регіону, 2017).

Завдання 9. Проаналізувати вислів і дати свій висновок: «Не можна очікувати, що світ багатих врятує бідні країни від поганих політиків. Утім, керівники на кшталт Махатхіра та Сухарто були не настільки й поганими. Що видається найбільш неправильним, так це те, що багаті країни й створені ними економічні інституції, такі, такі як Світовий банк та Міжнародний валютний фонд, надавали бідним країнам нікчемні рекомендації стосовно розвитку, які не мали історичної основи (Стадвелл Джо. Чому Азії вдалося. Успіхи і невдачі найдинамічнішого регіону світу, 2017).

Завдання 10. Дати економічний аналіз: «... немає жодної впливової економіки, що розвинулася б завдяки політиці вільної торгівлі та дерегуляції з низького старту. Чого завжди потребувала кожна бідна країна, так це активного втручання – найбільш ефективного в сільське господарство та промисловість – яке б сприяло ранньому накопиченню капіталу та технологічному розвитку. Наше небажання прийняти цей історичний факт залишає нас у світі, де успіхи країн не забезпечують їм належного стану. Погляньте на Південну Азію, Близький Схід та Африку, і спитайте в себе: чи є цей світ прийнятним?» (Стадвелл Джо. Чому Азії вдалося. Успіхи і невдачі найдинамічнішого регіону світу, 2017).

ТЕМА 10. СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ІЗРАЇЛЮ ЯК КРАЇНИ ЕКОНОМІЧНОГО ДИВА, СТАРТАПІВ, КУЛЬТУРИ ІННОВАЦІЙНОСТІ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ГЛОБАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

*«Нам треба було себе створити заново.
Будучи бідним народом, який повертався додому
до бідної країни, ми мусили відкрити багатство в нестачі»
(Ден Сенор, Сол Сингер. Країна стартапів: Історія ізраїльського
економічного дива», 2016).*

- 10.1 Стратегії розвитку Ізраїлю як країни економічного дива та стартапів
- 10.2 Умови формування культури інноваційності у контексті глобальної економіки та глобального управління
- 10.3 Підходи до аналізу глобальної політики і глобального управління, які спрацювали
- 10.4 Загрози, що стоять на шляху здійснення економічного дива Ізраїлю
- 10.5 Практичні завдання до теми: «Стратегії розвитку Ізраїлю як країни економічного дива, стартапів, культури інноваційності у контексті глобальної економіки та глобального управління»

Цілі:

- ✓ проаналізувати стратегії розвитку Ізраїлю як країни економічного дива та стартапів;
- ✓ розкрити умови формування культури інноваційності у контексті глобальної економіки та глобального управління;
- ✓ виявити підходи до аналізу глобальної політики і глобального управління, які спрацювали;
- ✓ дати характеристику загроз, що стоять на шляху здійснення економічного дива Ізраїлю;
- ✓ розробити практичні завдання до теми: «Стратегії розвитку Ізраїлю як країни економічного дива, стартапів, культури інноваційності у контексті глобальної економіки та глобального управління»

Мета вивчення теми полягає:

✓ у **засвоєнні знань** стратегій розвитку Ізраїлю як країни ізраїльського економічного дива та країни стартапів;

✓ у **набутті умінь і навичок** формування культури інноваційності у контексті глобальної політики та глобального управління та виявлення загроз, що стоять на шляху здійснення економічного дива Ізраїлю;

✓ у **набутті компетентностей** управління інноваційними процесами, що будуть сприяти розвитку стартапів, культури інноваційності, smart-суспільства і smart-технологій у контексті розвитку глобальної економіки та глобального управління.

КЛЮЧОВІ СЛОВА ТА ТЕРМІНИ

- Ізраїльське економічне диво
- культура інноваційності
- глобальна політика
- глобальне управління
- методологія глобального управління
- методологія складності
- теорія складних систем
- методи аналізу глобального управління
- стратегії розвитку
- стартапові екосистеми
- інноваційна економіка
- економіка знань
- модель «аргонавтики», або «коло обігу мізків»
- біцуїзм
- погіршення безпекової ситуації в регіоні
- ізраїльська інтернет-економіка

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

10.1 Ізраїль як країна стартапів

Історія Ізраїлю була історією долаття труднощів: малесенька країна без жодних ресурсів із поганим розташуванням. Сектор інновацій будувався на її сильних сторонах. З кінця 1990-х рр. з'являються перші значні, помітні історії успіхів стартапів, які роблять країну дійовою особою у світі інновацій, стимулюють формування місцевих венчурних фондів, приваблюють закордонних інвесторів, молодь обирає складний шлях підприємництва та інновацій. Сьогодні Ізраїль, як і Кремнієва долина, залишається найбільшою третьоетапною інноваційною системою у світі. Понад 70 різних національностей і культур сьогодні називають Ізраїль своїм домом. Міжнародний технологічний бум якраз у середині 1990-х років набирив сили, і

в ізраїльському приватному технологічному секторі виник брак інженерів. Ізраїль став єдиною історією світу країною, яка відкрито підкреслює у своїх засадничих документах потребу в ліберальній імміграційній політиці, інтегрувавши іммігрантів у суспільство, які стали каталізаторами технологічного розвитку в Ізраїлі. Сьогодні відбувається інтенсифікація драйву до інноваційності та виникнення нових стартапових екосистем, так як Ізраїль здійснив найбільший інноваційний стрибок. Ізраїль будує міцні зв'язки зі зростаючими секторами інновацій у багатьох країнах і тим самим допомагає цим країнам швидше стати інноваційнішими. Протягом наступних декількох будуть трансформовані цілі сфери нашого життя, від медичної до освітньої та містобудівної. Унікальна історія Ізраїлю, багата культура та нещодавно пережиті труднощі наділили її унікальними сильними сторонами. Оскільки Ізраїль був змушений експортувати до віддалених ринків, в ізраїльських підприємств розвинулася відразу до великих фізичних продуктів, які можна легко ідентифікувати, з високими витратами на транспортування, і натомість прихильність до маленьких анонімних компонентів і програмного забезпечення. Це, своєю чергою, ідеально позиціонувало Ізраїль до глобального переходу до інноваційної економіки та економіки знань – тенденція, яка триває і досі. Сьогодні ізраїльські компанії міцно закріпилися в економіках Китаю, і Латинської Америки. Кожна велика телефонна компанія в Китаї працює на ізраїльському телекомунікаційному обладнанні та програмному забезпеченні, а третя за розміром соціальна мережа у Китаї, яка надає послуги 25 млн. молодих інтернет– користувачів, насправді є ізраїльським стартапом під назвою Koolapo. Деякі вважають, що ізраїльтянам насправді легше робити бізнес у Китаї, ніж в Європі. Ізраїльські підприємці та менеджери і самі, буває, за власною ініціативою займаються дипломатією на користь країни. Військова служба є ключовою стандартною шкалою для роботодавців, усі з яких знають, що означає бути офіцером або пройти через службу в елітному підрозділі. Історія того, як Ізраїль опинився там, де він є нині, – досягши 50-кратного зростання протягом 60 років, – не обмежується такими складниками, як особливості ізраїльського характеру, випробувана підприємливість, геополітична складова, вплив урядового регулювання. Ізраїлю є багато чого повчитися у світу, а світові є багато чого повчитися у Ізраїлю. Ізраїль поки що реалізував лише невеличку частку свого потенціалу і незабаром стане ще помітнішим гравцем на глобальній арені інновацій, ніж він є сьогодні.

10.2 Формування культури інноваційності

Культура інноваційності відноситься до теорії складних систем, яка називається «краєчок хаосу». В цьому «краєчку хаосу» зустрічається жорсткий порядок і довільний хаос, який генерує високі рівні адаптації, складності і творчості. Саме таким є середовище, в якому процвітають ізраїльські підприємці. На їхню користь грають стабільні інституції та верховенство закону, що існують в розвиненій демократії. Однак так само на їхню користь

грають: неієрархічна культура Ізраїлю, де всі у бізнесовому світі є частиною якоїсь мережі, що зростає на базі невеличкої громади, і усі ці мережі перетинаються: служба в армії, географічна близькість, неформальність. Армія включає елітні підрозділи ВПС, піхоти та розвідки, IT-крила, які сформувалися інкубатором тисяч ізраїльських технологічних стартапів. Нова модель «аргонавтики», або «коло обігу мізків», у якій ізраїльтяни ідуть за кордон (наприклад, в Кремнієву долину) і повертаються до Ізраїлю, є однією з важливих частин екосистем інновацій, що пов'язує Ізраїль та діаспору. Сьогодні Ізраїль розглядається як місце, де можна робити бізнес, що відбувається завдяки залучення єврейської діаспори до справи розбудови держави. В той же час європейці інвестували сотні мільйонів євро в ізраїльські компанії. З часом зросла мережева технологія Ethernet, за допомогою якої група комп'ютерів, розташованих поряд у помешканнях або в офісах, можна було об'єднати у локальні мережі. Ornet Data створила для цих комп'ютерних мереж світч, який збільшив пропускну спроможність у 50 разів. Венчурний капітал став застосовуватися як інвестиційне фінансування у технологічних компаніях із високим потенціалом зростання. Венчурні капіталісти допомагали підприємцям розбудовувати їхні компанії. Ізраїльським підприємцям треба було думати глобально, щоб створювати продукти для ринків, віддалених від Ізраїлю тисячами миль і декількома часовими зонами. Компанії тісно співпрацювали з американськими партнерами, багато з яких орендувало у США офіси та надсилали за кордон працівників, щоб навчитися культурі інноваційності. Приклад тому – створення технологічних інкубаторів для розробки інноваційних проектів. Їх метою було не тільки розробляти технології, а й визначати, як комерціалізувати цей продукт і продавати. Уряд профінансував сотні компаній, виділяючи на кожну суми до 300 тисяч доларів, щоб перетворити ці інноваційні успіхи на потенційно життєздатні продукти. Уряд виконував функцію каталізатора, щоб розвивати культуру інноваційності. Йшлося про інвестиції у виробництво медичних препаратів, які працюють зі світлом, як-от лазерів; високоякісних напівпровідників; корпоративних систем електронної пошти та обміну повідомленнями; створення он-лайнних робочих просторів для працівників відділу обслуговування клієнтів у провідних компаніях; інвестиції у посівні, які вважаються найризикованішими. За даними Ізраїльської венчурної асоціації, в Ізраїлі нині діють 45 фондів венчурного капіталу, що інвестували в ізраїльські стартапи. Його культура складається із скупчення в одному місці видатних університетів, великих компаній, стартапів та еко-системи, яка їх пов'язує, включаючи все від постачальників до пулу талановитих інженерів і венчурного фінансування. До цього більш видимого компонента кластеру належить і роль армії, яка вливає кошти, призначені для досліджень та розробок, у найсучасніші системи й елітні технологічні підрозділи, і частка цих значних інвестицій переливається у цивільну економіку. Жодна з країн передового віту не створила такої кількості стартапів і не залучила такого обсягу венчурного капіталу, як це зробив Ізраїль. Ізраїль

має дещо, до чого прагнуть інші країни – навіть країни з репутацією лідерів глобального конкурентного середовища, серед них культурний стрижень та інновації, які є основою довготривалої конкурентоспроможності та має надзвичайне значення. Ізраїль – ода з провідних «фабрик ідей» у світі і в ньому можна помітити, якими будуть метаідеї майбутнього

10.3 Глобальна політика та глобальне управління стартапами

Біцуїзм є серцевиною першопрохідницького етосу та підприємницького драйву Ізраїлю. Біцуїст – це соціальний тип будівничого, винахідника, ефективної підприємливої людини, організатора стартапів. Кібуцники виробляють 12% ізраїльського експорту, становлячи менше ніж 2% населення. Історики назвали кібуц «найуспішнішим у світі рухом комун». Кібуци було створено як сільськогосподарські поселення, в яких мало бути реалізовано ідеї скасування приватної власності та повної рівності. За 20 років цей рух розрісся до 80 тис. людей, що жили у 250 громадах, але це все одно складало лише 4% населення Ізраїлю. Кібуци були гіперколективістськими і гіпердемократичними. До того ж Ізраїль навчився перетворювати брак чогось – наприклад води – на пріоритет її розвитку та упровадження; висушування боліт і вирощування апельсинів із нинішнім періодом стартапів і розробки чіпів. За 25 років Ізраїль підвищив рівень сільського господарства у 17 разів, і що враждає, в ньому 95% науки і 5% праці. Бен-Гуріон та Перес стали командою, що виступає під прапором технологій та інновацій. Вони мріяли і створили авіаційну галузь, ядерну енергетику, яка зробила Ізраїль ядерною потугою з 1960 року. Станом на 2005 рік Ізраїль посідав 10 місце серед країн з найбільшою кількістю реєстрованих патентів із ядерної енергетики. Сьогодні Ізраїль є світовим лідером за часткою ВВП, яка йде на дослідження і розробки. Це створює технологічну перевагу, що має критичне значення для національної безпеки, і цивільний технологічний сектор, який є головним рушієм економіки. Але ключове значення має як підприємливий підхід до розбудови країни, втіленням якого є Перес, що трансформувався у підприємництво, що є національною рисою. Поточний ізраїльський фундамент є таким потужним, що в ньому поєднано засновницький патріотизм, драйв та постійне усвідомлення нестачі та труднощів, а також цікавість та невгамовність, яка має глибокі корені в ізраїльській та в єврейській історії Ізраїль постійно прагнув змін і завдяки цим змінам став світовою державою, де розвиненими є глобальна політика і глобальне управління. Ізраїль став першою країною стартапів, де розвинена культура інноваційності та підприємництва, лідери якого створили країну першого світу, країну-лідера у регіоні.

10.4 Тінь загроз над економічним дивом

Ізраїльська економіка все ще не вийшла з дитячого віку. Стартап-спільнота народилася приблизно тоді ж, коли й сама інтернет-економіка – трохи більше як десятиліття тому. Світанок ізраїльського технологічного буму

збігся не тільки з глобальним піднесенням інформаційних технологій, але й із американською бульбашкою акцій технологічних компаній, стимулюванням народження ізраїльської галузі венчурного капіталу, масивною хвилею імміграції з колишнього Радянського Союзу і укладанням 1993 року мирних угод в Осло, які, здавалося, принесли перспективу миру і стабільності. Негативні чинники так швидко вступили в силу, як і позитивні розпалися. 2000 року луснула бульбашка технологічних компаній, 2001 року на друзки розлетівся мирний процес в Осло, що призвело до початку економічної рецесії. Коли у 2000 році луснула венчурна бульбашка, інвестиції в Ізраїль різко впали. Але за наступні три роки ринкова частка Ізраїлю у глобальних потоках венчурного капіталу зросла від 15% до 30%, і це при тому, що ізраїльська економіка відчувала дедалі більші труднощі. Колапс у міжнародних фінансах відбився у банківських системах багатьох країн, окрім Канади та Ізраїлю. Фінансові інституції Ізраїлю дотримуються консервативної політики кредитування, співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів, як правило, становить 1 до 5. З часом ізраїльська економіка може бути занадто залежною від венчурного фінансування, яке незабаром може стати менш доступним. Скорочення наявного венчурного капіталу може означати менше фінансування інновацій для ізраїльської економіки. За відсутності наявного фінансування чимало ізраїльських стартапів були змушені закритися. На додачу до надмірної залежності від глобального венчурного капіталу, ізраїльські компанії також занадто залежні від експортних ринків. Понад половина ізраїльського ВВП надходить від експорту до Європи, Північної Америки та Азії. Через арабський бойкот Ізраїль не має доступу до більшості ринків у своєму регіоні, а внутрішній ринок замалий, щоб стати заміником. Подальше погіршення безпекової ситуації в регіоні також може стати загрозою для економічного успіху Ізраїлю. Подальше економічне зростання Ізраїлю під питанням, тому що хоча технологічний сектор робив постійні прориви і ставав дедалі продуктивнішим, решета економіки помітно відставала. З усіх загроз і викликів, серед якими стоїть Ізраїль, нездатність утримувати економіку на висхідній траєкторії, що є, можливо, найбільшою загрозою, оскільки для цього треба подолати політичні перешкоди. На щастя, для Ізраїлю змінити державну політику, вірогідно, легше, ніж змінити культуру. Стабільний успіх Ізраїлю як «країни стартапів» викликає значене зацікавлення ізраїльською економічною системою і може надати уроки для багатьох країн – по всій Азії, Європі, Північній Америці, США і Канаді.

10.5 Практичні завдання до теми: «Стратегії розвитку Ізраїлю як країни економічного дива, стартапів, культури інноваційності у контексті глобальної економіки та глобального управління»

Питання для самоконтролю

1. У чому інтернаціональне зацікавлення ізраїльською економічною моделлю?
2. Інноваційність та підприємництво як національні риси ізраїльського економічного дива, у чому їх суть?
3. У чому місце і роль венчурного капіталу, який надав підтримку тисячам потенційних стартапів.
4. Які інновації упроваджував Ізраїль у своїх стартапах?
5. Яке майбутнє відкривається перед країною стартапів?
6. В чому суть глобалізації як ключової сфери потенційного зростання?
7. Ізраїль як потенційна «бета-країна», що вкладається в цей зміст?
8. Що нині стимулює стартап-економіку Ізраїлю?
9. Найпереконливіші докази тривкості інноваційної економіки Ізраїлю (назовіть характеристики).
10. Чому велика рецесія так мало вплинула на Ізраїль?

Навчальні завдання

1. Прокоментувати сутність культури інноваційності Ізраїлю.
2. Проаналізувати сутність глобального мислення керівників Ізраїлю.
3. Визначити напрями розвитку промислової політики Ізраїлю, яка спрацювала.
4. З'ясувати тренди стартапів Ізраїлю.
5. Обґрунтувати істотні особливості ізраїльського економічного дива.
6. Розкрити положення, що «Ізраїль – країна з мотивацією».
7. Визначити напрями інноваційної політики Ізраїлю в умовах розширення цифрових технологій (приведіть приклади).
8. Проаналізувати, в чому суть «хай-теку» в економіці Ізраїлю.
9. Систематизувати напрями стартапів в Ізраїлі.
10. Прокоментувати вислів «Випробування прогресом».

Одноваріантні запитання («Так» чи «Ні»)

1. Сектор інновацій у кожній країні будується на її власних сильних сторонах, історії та культурі.
2. Сьогодні Кремнієва долина та Ізраїль залишаються найбільшими трьохетапними інноваційними системами у світі.
3. Глобальний ландшафт інновацій змінюється, і країна стартапів мусить змінюватися разом із ним.
4. Ізраїль може побудувати міцні зв'язки із зростаючими секторами інновацій у багатьох країнах і тим самим допомогти цим країнам швидше стати інноваційнішими, розбудовуючи стартапи разом із ними.
5. Як і Ізраїль, який є водночас давньою країною, Україна нині перевиходить себе.

6. Ключові показники демонструють, що Ізраїль сьогодні становить найбільшу концентрацію інновацій та підприємницького духу у світі.

7. Інші маленькі країни, що жили під загрозою знищення, як—от Південна Корея, Сінгапур і Тайвань, також можуть похвастатися рекордними показниками зростання, які вражають не менше, ніж показники Ізраїлю.

8. Чи є щось таке в ізраїльській армії, що, схоже, підживлює підприємницький дух?

9. Іншим чинником, на який часто посилаються, пояснюючи успіх Ізраїлю, є військова та оборонна промисловість країни, з якої як відгалуження постали інші успішні компанії?

10. Єдиний вихід «навчитися інструментам інновацій» та створити цілком нові, у сферах енергетики, біотехнологій та інших наукомістких галузях, це звернутися до інформації та знання.

Тестові завдання для перевірки знань

Завдання 1.

Тільки економічне падіння загостило потребу зосередитися на інноваціях:

- А) фінансова криза спричинила різке падіння цін на нерухомість;
- Б) безвідповідальне видавання кредитів банками і дешевизна кредитних коштів;
- В) глобальний добробут ґрунтувався на спекулятивній бульбашці, а не на підвищенні продуктивності;
- Г) технологічні інновації є засадничим принципом продуктивності та зростання;
- Д) все вище перераховане.

Завдання 2.

Що характеризує Ізраїль як країну стартапів:

- А) кібуц як інкубатор;
- Б) фермер як науковець;
- В) високі технології;
- Г) маленька країна за територією і населенням;
- Д) все вище перераховане.

Завдання 3.

Історія Ізраїлю як історія долаття труднощів:

- А) малесенька країна без жодних ресурсів;
- Б) велика країна з багатими ресурсами і вдалим розташуванням;
- Г) відсутність технологічних труднощів;
- Д) наявність труднощів, що перетворюються на сильні сторони;
- В) все вище перераховане.

Завдання 4.

В здійснюється глобальний вплив на економіку, політику і навколишнє середовище?:

- А) залучення технологічних компаній та інвесторів з усього світу;
- Б) залучення венчурного капіталу;
- В) інвестиції на душу населення;
- Г) наявність хаосу та інноваційності одночасно в орному місці;
- Д) все вище перераховане.

Завдання 5.

Розвиток підприємницького духу в Ізраїлі –це:

- А) вплив армії;
- Б) військова і оборонна промисловість;
- В) розвиток талантів та наполегливості;
- Г) рішення керівництва;
- Д) все вище перераховане.

Завдання 6.

В чому суть малесенької країни, яка змогла:

- А) традиції та менталітет;
- Б) підприємницький дух та інноваторство;
- В) технологічний прогрес;
- Г) розвиток стартапів ;
- Д) все вище перераховане.

Завдання 7.

В чому суть країни, що знаходиться на перетині порядку і хаосу:

- А) обов'язкова військова служба тривалістю понад півтора року;
- Б) суверенна і демократична держава;
- В) сплеск креативності у бізнесі;
- Г) інкубатор стартапів;
- Д) ідентичність нації.

Завдання 8.

Промислова політика Ізраїлю, яка спрацювала:

- А) п'ятидесятикратне зростання протягом 60 років;
- Б) макроекономічна політика уряду;
- В) воля, яка реалізувалася повною мірою;
- Г) роль держави та хвилі іммігрантів;
- Д) все вище перераховане.

Завдання 9.

Причини гіперінфляції в Ізраїлі:

- А) індексування;
- Б) зарплата, ціни, рента;
- В) індекс споживчих цін;
- Г) зростання доходів;
- Д) все вище перераховане.

Завдання 10.

Роль імміграції в Ізраїлі та її вплив на розвиток підприємництва:

- А) країна іммігрантів як країна підприємців;
- Б) мозковий штурм інноваційності;
- В) міжнародний технологічний бум;
- Г) абсорбація іммігрантів у суспільство;
- Д) все вище перераховане.

Завдання для самостійного виконання:

проаналізувати, прокоментувати, зробити власний висновок – історичну рефлексію, економічний аналіз, філософське есе

Завдання 1. Проаналізувати вислів: « Якщо ізраїльтяни в кінці року чують по радіо, що рівень імміграції впав, що сприймається як погана новина, подібно до новин про те, що в цей рік було недостатньо дощів. Під час передвиборчих компаній кандидати на посаду прем'єр-міністра часто обіцяють, що, отримавши цей пост, привезуть до країни «ще мільйон іммігрантів» (*Ден Сенор, Сол Сингер. Історія ізраїльського економічного дива, 2016*).

Завдання 2. Прокоментувати вислів і зробити власний висновок: «поточний ізраїльський заміс є таким потужним тільки тому, що в ньому поєднано засновницький патріотизм, драйв і постійне усвідомлення нестачі і труднощів, а також цікавість і невгамовність, яка має глибокі корені в ізраїльській та європейській культурі» (*Ден Сенор, Сол Сингер. Історія ізраїльського економічного дива, 2016*).

Завдання 3. Зробити власний висновок: «Історія кібуців є лише частиною загальної траєкторії ізраїльської економічної революції. Чи вона була соціалістичною, чи спрямованою на розвиток, чи гібридом того й іншого, економічні показники перших 20 років існування Ізраїлю вражають. Від 1950 по 1955 рік економіка Ізраїлю зростала приблизно 13 щорічно; після цього і до початку 1960-х років показники зростання коливалися трохи нижче за позичку 10%. Економіка Ізраїлю не просто зросла – вона здійснила те, що коли країна, що розвивається, скорочує розрив у національному багатстві на душу населення з країнами першого світу» (*Ден Сенор, Сол Сингер. Історія ізраїльського економічного дива, 2016*).

Завдання 4. Проаналізувати та зробити економічний аналіз: «Щоб економіка справді почала рух угору, необхідні були ще три чинники: нова хвиля імміграції, нова війна і нова галузь венчурного капіталу» (*Ден Сенор, Сол Сингер. Історія ізраїльського економічного дива, 2016*).

Завдання 5. Здійснити крос-культурний аналіз: «Культурна різниця між Ізраїлем і Сполученими Штатами насправді така велика, що Intel почала проводити «крос-культурні семінари», щоб подолати її. Найцікавіше в ізраїльтянах – це культура. Ізраїльтяни не дуже дисципліновані. Із перших днів життя нас вчать ставити під сумнів очевидні речі, ставити запитання,

дискутувати про все, знаходити нові підходи. Результатом є те, що п'ятьма ізраїльтянами керувати складніше, ніж 50 американцями, бо ізраїльтяни постійно кидатимуть тобі виклик – починаючи «А чому це ти мій керівник, а не я твій?»» (*Ден Сенор, Сол Сингер. Історія ізраїльського економічного дива, 2016*).

Завдання 6. Зробити економічний аналіз: «Усі країни мають проблеми і обмеження, але Ізраїль вражає своєю схильністю брати проблеми – на кшталт браку води – і перетворювати їх на активи, у цьому випадку ставши лідером у веденні сільського господарства у пустелі. Крапельному зрошуванню та знесолюванню. Кібуц від самого початку був ві авангарді цього процесу. Екологічні труднощі, що їх довелося долати кібуцам, урешті виявилися неймовірно продуктивними, так само як і безпекові загрози Ізраїлю» (*Ден Сенор, Сол Сингер. Історія ізраїльського економічного дива, 2016*).

Завдання 7. Дати аналіз технологічного розвитку Китаю: «Значні кошти на дослідження і розробки, витрачені на розв'язування військових проблем за допомогою високих технологій - включаючи голосове розпізнавання, засоби комунікації, оптику, апаратні і програмні розв'язки тощо – допомогли країні дати старт цивільному сектору високих технологій, забезпечити його підготовкою кадрів та іншою підтримкою» (*Ден Сенор, Сол Сингер. Історія ізраїльського економічного дива, 2016*).

Завдання 8. Проаналізувати вислів: «Ту несприятливу обставину, що частину території країни займає пустеля, було перетворено на плюс. Більшість відвідувачів Ізраїлю, дивлячись на країну нині, здивувалися б, якби дізналися, що 95% території країни за щорічним обсягом опадів класифікується як напівпустеля і пустеля. Північні рубежі пустелі тепер вкриті сільськогосподарськими угіддями і насадженими лісами. Цього домоглися здебільшого завдяки інноваційній політиці у сфері водного господарства. Ізраїль нині є світовим лідером у галузі очищення стічних вод: 70% їх очищують і використовують наново, що втричі перевищує відповідні обсяги в Іспанії - країні, яка посідає друге місце за цим показником» (*Ден Сенор, Сол Сингер. Історія ізраїльського економічного дива, 2016*).

Завдання 9. Зробити власний висновок: «З усіх загроз і викликів, перед якими стоїть Ізраїль, нездатність утримати економіку на висхідній траєкторії є, можливо, найбільшою загрозою, оскільки для цього треба подолати політичні перешкоди і приділити увагу занедбаним питанням. Ізраїль має рідкісний – можливо, унікальний - культурний та інституційний фундамент, який генерує і інновації і підприємництва, але йому бракує певних корективів на рівні державної політики, щоб додатково підсилити та поширити ці позитивні аспекти в ізраїльському суспільстві. Для Ізраїлю змінити державну політику, вірогідно, легше, ніж змінити культурну політику» (*Ден Сенор, Сол Сингер. Історія ізраїльського економічного дива, 2016*).

Завдання 10. Написати філософське есе, розвиваючи ідеї наступного вислову: «Країна іммігрантів – це країна підприємців» (*Ден Сенор, Сол Сингер. Історія ізраїльського економічного дива, 2016*).

ТЕМА 11. ФІЛОСОФІЯ ГЛОБАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ДЛЯ СТВОРЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СВІТУ.

*«Для істориків кожна подія унікальна.
Проте економічна наука вважає,
що певні сили у суспільстві та природі поводяться
відповідно до повторювальних схем»
(Чарльз Кіндлбергер)*

11.1 Неоліберальна політика та чинники її розвитку

11.2 Сутність діяльності системи ООН та тенденції розвитку сучасного світу;

11.3 Програма розвитку та завдання глобального управління на рівні ООН

11.4 Етапи реалізації моделі «співмешкання держав для життєздатного світу»

11.5 Практичні завдання до теми: «Філософія глобального управління для створення сталого розвитку світу»

Цілі:

✓ розкрити суть неоліберальної політики та чинники її розвитку;

✓ продемонструвати сутність діяльності системи ООН та тенденції розвитку сучасного світу;

✓ з'ясувати програму розвитку та завдання глобального управління на рівні ООН;

✓ обґрунтувати етапи реалізації моделі «співмешкання держав для життєздатного світу»;

✓ *розробити практичні завдання до теми: «Філософія глобального управління для створення сталого розвитку світу».*

Мета вивчення теми полягає:

✓ у засвоєнні знань філософії глобального управління для створення сталого розвитку світу;

✓ у набутті умінь і навичок вирішення конкретних завдань глобального управління та аналізу моделі «співмешкання» держав для життєздатного світу як сталого розвитку світу;

✓ у набутті компетентностей кваліфікаційно оцінювати стан, особливості і ризики глобального середовища, визначати особливості механізму управління глобальними процесами з метою досягнення сталого розвитку світу.

КЛЮЧОВІ СЛОВА І ТЕРМІНИ

- неоліберальна політика
- фіатні гроші
- глобальні дисбаланси й ризики
- фінансіалізація
- глобальна криза
- посткапіталістична економіка
- людський капітал
- технологічний прогрес
- інформаційне суспільство
- інформаційні технології
- система ООН
- модель розвитку ООН
- завдання ООН
- модель співмешкання держав
- глобальне управління
- сталий розвиток світу

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

11.1 Неоліберальна політика та чинники її розвитку

Як свідчить досвід минулих років, фінансова криза скоротила світове виробництво на 13%, а світову торгівлю – на 20%. Зростання світової економіки було негативним – за шкалою, де зростання нижче 3% вважається спадом. На Заході це спричинило депресію, що тривала довше, ніж у 1929–

1933 роках, і навіть зараз, за повільного відновлення, більшість економістів нажахана перспективою довготривалої стагнації. Нині державні борги сягають найвищого рівня за весь післявоєнний час, а системи соціального забезпечення в деяких країнах просто розвалені. Стара економічна модель зламалась і не може відновити зростання економіки, яке не супроводжувалося б фінансовою нестабільністю. Зростання в розвинених країнах відбувається повільно. Доля неолібералізму залежить від наступних чинників: 1) фіатні (декретні) гроші, не забезпечені золотом, що дали змогу пом'якшити кожен період сповільнення темпів розвитку через послаблення кредитної політики; 2) Глобальні дисбаланси й ризики, що досі є у великих боргах та валютних резервах провідних країн світу. 3) Інформаційні технології, через які відбулося технологічне зростання. Завдяки переходу до суто паперових грошей стала можливою реалізація всіх інших стадій неоліберального проекту. Банківська справа стала постійно змінюваною тактичною грою, орієнтованою на витягування грошей з конкурентів, замовників та ділових клієнтів. Фінансіалізація є постійною ознакою неолібералізму, яка, як і фіатні гроші, призводить до перебоїв, але система не може обійтись без неї. Неминучим результатом неолібералізму стало зростання глобальних дисбалансів у торгівлі, накопиченні заощаджень та інвестиціях. Основним показником глобального дисбалансу є поточний рахунок – різниця між імпортом та експортом товарів послуг та інвестицій. Дисбаланси завжди представляли дві різні небезпеки: 1) перша полягала в тому, що вони наповняють західні економіки великим обсягом кредитних грошей, і що фінансова система зазнає краху; 2) що весь укладений ризик і нестабільність у світі об'єднуються в угодах між державами щодо боргу та обмінних ставок, які потім так само розвалюються. Дисбаланси стали невід'ємною рисою глибинної природи и глобалізації та були відкинуті назад завдяки фінансовій кризі. Єдиний позитивний чинник, який можна протиставити всім наведеним негативним явищам, – технологічна революція, яку породив неолібералізм і яка стрімко мчить уперед, попри економічну кризу. Інформаційне суспільство виникло завдяки найшвидшому в історії розвитку технологій, які створили інформаційну економіку і суспільство знань. Найважливіший компонент неолібералізму – працівник і споживач, що створюють себе як «людський капітал». Поряд із проблемою довгострокової стагнації, яка виникає внаслідок фінансової кризи та демографічної ситуації, інформаційні технології цілковито позбавили ринкові сили їхньої здатності створювати динамізм. Замість цього вони створюють умови для посткапіталістичної економіки. Імовірно, «врятувати» капіталізм радикальними політичними і рішеннями, як це зробив Кейнс, неможливо, оскільки його технологічні основи змінилися.

11.2 Сутність діяльності системи ООН та тенденції розвитку сучасного світу

Велика частина роботи Римського клубу пов'язана з глобальними проблемами та ініціативами. Філософія національної держави, яка з'являється на етапі «порожнього світу» (XVIII ст.), має зазнати суттєвого перегляду в багатьох аспектах, включаючи деякі правові інструменти глобального управління. Незважаючи на певні помилки, ООН – транснаціональна, глобальна організація з повноваженнями, які в певних випадках переважають повноваження національних держав і її ідеї допомагають глобальній координації політики в досягненні 17 Цілей сталого розвитку. Від самого початку можна вказати на два різні підходи до глобального управління та міжнародної співпраці. Один з них – Всесвітня рада майбутнього – неурядова організація, створена Якобом фон Ікскулем, засновником та первинним спонсором премії «Право на життя»; інший – великий перехід Пола Раскіна. Всесвітня рада майбутнього вже кілька років працює над розробкою Глобального плану дій у сфері політики (ГРАСТ), в основі якого лежать принцип справедливості. Було створено «Дорожню карту до майбутнього справедливого світу», яка включає 7 розділі – мир та безпека, справедливість та гідність, кліматична стабільність. Програма включає принципи для справедливого процесу законотворення у майбутньому, які чітко адресовані національним законодавцям усього світу. Сучасні тенденції та політика роботи «Таксономія майбутнього» Пола Раскіна демонструє два бажаних, два неприємних, але, можливо, прийнятних і два жахливих сценарію майбутнього. Раскін змальовує три основні траєкторії: Традиційний світ, Варваризація, Великий перехід, кожна з яких веде до двох подальших варіантів. Найбільш прогресивним є Великий перехід, в основі якого еко-зв'язки та нова парадигма глобального мислення. Він також виокремлює загрозливі тенденції, як результат домінування ринків, що призведуть до «варваризації» або щонайменше до надзвичайно неприємних умов. Він називає негативні тенденції, що розвиваються в контексті названих параметрів: населення, валовий світовий продукт (ВСП), робочий час, бідність, клімат, продовольство, місця проживання і вилучення прісної води. На 2100 рік прогнозується, що всі 9 параметрів з огляду на сталість значно погіршаться у світі, де панують ринки. Це говорить про те, що механізми чистої ринкової економіки та слабкі спроби політиків втрутитися зі своїми «реформами» залишаються застарілими. В контексті стриманого плюралізму управління у майбутньому мають: 1) скоротитись неекономне споживання та щільність населення; 2) міжнародна торгівля та масштаб економічної активності мають стабілізуватися; 3) освіта, вільний час, духовність та соціальна справедливість будуть ставати все сильнішими.

11.3 Програма розвитку та завдання глобального управління на рівні ООН

Конкретні завдання глобального управління на рівні ООН складаються з певних заходів, таких, як локальні військові інтервенції з миротворчою місією;

встановлення правил торгівлі з боку СОТ; кредитування та програми допомоги від Програми розвитку ООН та Світового банку; програми з боротьби з інфекційними захворюваннями, організованими Всесвітньою організацією охорони здоров'я. Усі ці заходи знаходять широку підтримку національних держав, громадянського суспільства та бізнес-спільноти. «Технологічні сюрпризи» можуть принести синтетична біологія, геоінженерія, штучний інтелект, які мають потенціал перевищити людські можливості та вийти з-під контролю. Крім того, виокремлений ряд екзистенційних ризиків. Крім того, міжнародне суспільство має створити глобальну організацію або мережу для оцінки технологій, які попереджатимуть про небезпеку на ранніх етапах упровадження технологій. Крім того, однією з проблем залишається правова, так як законодавство в основному залишилося національним, створюючи масовий дисбаланс на користь ринків та порушуючи баланс закону. Завдання глобального управління полягає в тому, щоб повернутися до кращого балансу між публічними і приватними благами і добробутом. Соціальна справедливість має розглядатися як публічне благо. Глобальне управління має зменшити роль податкових стимулів та спрямувати зусилля на гармонізацію податкових ставок на доходи, капітал і фінансові потоки.

11.4 Етапи реалізації моделі «співмешкання держав для життєздатного світу»

Актуальною в контексті філософії глобального управління для створення сталого розвитку світу є модель співмешкання держав на різних етапах глобального управління. Реформа ООН згори владної вертикалі з жорсткими правилами глобального управління навряд чи буде реалізована. Отже, корисно буде розглянути інші підходи. Один з них – ідея «співмешкання» серед майже 200 держав світу. Герхард Кніс розробив операційну стратегію, яка має призвести до життєздатного світу. Вона складається з модифікованої структури ООН, заснованої на толерантності, з обов'язковою ціллю захисту та розвитку глобальних спільних благ, наприклад, забезпечення більш стабільного клімату, а також реалізації інших екологічних цілей та цілей розвитку з Порядку денного 2030 року. Наднаціональна співпраця просто повинна відбуватися, з наростаючою інтенсивністю і масштабами. Кніс називає цей підхід моделлю для співмешкання для життєздатного світу. Співмешкання означає, що держави та інші географічні одиниці добровільно організовують шляхи спільного проживання замість того, аби воювати чи ігнорувати одна одну. «Повний світ» передбачає певні обмеження суверенності національних держав, внутрішній суверенітет будь-якої держави у повному обсязі обмежує зовнішні суверенні права всіх інших держав. Внутрішній суверенітет зазнає негативного впливу від екологічного відбитку кожної окремої людини. Співмешкання при значене для того, щоб у повному обсязі скористатися такими зв'язками та оптимізувати їх. Від традиційного суперництва між країнами людство має дійти до бачення глобальної спільноти. Герхард Кніс

пропонує п'ять послідовних етапів досягнення співмешкання на рівнях глобального управління: 1) Міжурядова рада з питань придатності планети Земля до тривалого життя, а саме підготовки базової інформації, необхідної для укладання глобального договору про відновлення та підтримку достатнього рівня на нашій планеті; 2) національні міністерства з глобального співмешкання, завдання яких буде визначати критичні ситуації в усьому світі та доносити це до їх відомих національних урядів з подальшою розробкою рішень в межах національної політики; 3) міжнародні конференції з питань співмешкання подібні до Конференцій з питань клімату з метою проведення мозкового штурму для винайдення рішень широкого спектру взаємопов'язаних проблем, таких, як зміни клімату, водні ресурси, продовольство, процвітання, зростання населення та інші фактори, які загрожують придатності Землі до життя; 4) трансформація національних держав з суперників у співмешканців з виділенням поступово зростаючої частки своїх військових бюджетів на проекти, спрямовані на скорочення екологічної шкоди та прискорення розвитку людського потенціалу як в межах своїх країн, так і за кордоном; 5) глобальне управління, засноване на принципах співмешкання, яке посилить здатність людства вирішувати нагальні глобальні проблеми – нові або визнані – організованим або конструктивним способом. Усе більше країн приєднуюватиметься для цього «Альянсу життєздатного світу», який розглядатиме людство як єдине ціле, а не як нинішні 200 окремих, незалежних чи часто конкуруючих між собою національних груп. Модель співмешкання поки що залишається мрією для глобальних політичних інновацій, проте вона має ціль витіснити систему ООН і, можливо, назвати її Організацією Об'єднаного Людства.

11.5 Практичні завдання до теми: «Філософія глобального управління для створення сталого розвитку світу»

Питання для самоконтролю

1. В чому суть неоліберальної політики, її плюси і мінуси.
2. В чому проявляються глобальні дисбаланси і ризики в сучасному світі?
3. Як вплинула фінансіалізація на неоліберальну політику сучасності?
4. Дайте визначення посткапіталістичної економіки.
5. Як впливає посткапіталістична економіка на розвиток людського капіталу?
6. Як слід реформувати систему ООН для її оптимізації та удосконалення роботи.
5. Приклади професій, найбільше та найменше придатних для автоматизації.
6. Модель розвитку ООН у глобальному світі, що реформується.
7. Які завдання стоять перед ООН?
8. Етапи реформування ООН та їх завдання.

9. Що означає нова модель «співмешкання держав світу».
10. Чи впливає глобальне управління на сталий розвиток світу.

Навчальні завдання

2. Прокоментувати розвиток неоліберальної економіки на конкретних прикладах (за вибором).
3. Проаналізувати сутність глобального управління.
4. Визначити напрямки розвитку глобального управління в умовах Четвертої промислової революції.
5. З'ясувати тренди сталого розвитку.
6. Обґрунтувати істотні особливості моделі глобального управління на рівні ООН.
7. Розкрити, як впливає розвиток посткапіталістичної економіки на сталий розвиток суспільства.
8. Визначити напрями реалізації моделі «співмешкання держав» (приведіть приклади).
9. Прокоментувати, в чому суть реформування ООН.
10. Систематизувати внески розвиненого світу на удосконалення сталого розвитку світу.

Одноваріантні запитання («Так» чи «Ні»)

1. Чи можуть країни ефективно вирішувати проблеми на довгострокову перспективу і реалізувати управлінську політику, яка ефективно скорочує бідність та пом'якшує зміни клімату.
2. Нам потрібне нове мислення, аби розібратися з викликами двадцять першого століття.
3. Чи можна керувати економістів при розробці інститутів, необхідних для скеровування людства у бік безпечної та справедливої політики.
4. Чи можливо створити гібридний індикатор, що включатиме більшість позитивних аспектів та мінімізує негативні.
5. Чи можливо створити глобальний план дій у сфері політики, в основі якого лежать принципи справедливості?
6. Завдання глобального управління полягає в тому, аби повернутися до кращого балансу між публічними та приватними благами і добробутом.
7. Глобальне управління має зменшити роль податкових ставок та спрямувати зусилля на гармонізацію податкових ставок на доходи, капітал та фінансові потоки.
8. Від традиційного суперництва між країнами людство має дійти до бачення глобальної спільноти. Чи це працюватиме?
9. Чи можливо людство об'єднати в одне єдине ціле, в єдиний соціальний організм?

10. В чому загрози для майбутнього поліття, або чому кіберзагроза – це лише початок?

Тестові завдання для перевірки знань

Завдання 1.

Що є основою нового Просвітництва 2.0:

- А) баланс між людиною і природою;
- Б) збалансований світ з реалістичною гармонізацією переліку економічних і соціальних цілей;
- В) подолання глобальних екологічних колапсів;
- Г) збалансований світ, з реалістичною гармонізацією нинішнього переліку економічних та соціальних ЦСР;
- Д) все вище приведенне.

Завдання 2.

Що таке Антропоцен:

- А) доба панування людства над усією планетою, включно з її біохімічним складом;
- Б) економічне благополуччя, що відмежоване від руйнування природних ресурсів, а також від забруднення атмосфери ;
- В) порушення планетарних меж;
- Г) вивчення кривих, які описують зміни різноманітних фізичних та соціальних параметрів;
- Д) все вище перераховане.

Завдання 3.

Соціально-економічні тенденції розвитку сучасного світу:

- А) іноземні прямі інвестиції;
- Б) телекомунікації;
- В) міжнародний туризм;
- Г) світове населення;
- Д) деградація земної поверхні.

Завдання 4.

Вичерпання ресурсів та сильне забруднення можуть закінчитися колапсом приблизно до 2025 року завдяки:

- А) вичерпання природних ресурсів;
- Б) забруднення;
- В) населення;
- Г) обсяг промислового продукту на 1 особу;
- Д) все вище приведенне.

Завдання 5.

Соціальні досягнення «Альтернативу розвитку» за 30 років:

- А) посилення інститутів;
- Б) задоволення базових потреб;
- В) визначення самостійного шляху розвитку;

- Г) спільноти, що отримали нові можливості;
- Д) все вище перераховане.

Завдання 6.

Економіка спільного блага:

- А) краще майбутнє, описане концепцією регенативної економіки;
- Б) економічна продуктивність;
- В) прогресивна політична програма;
- Г) підтримка практичних інновацій;
- Д) все вище перераховане.

Завдання 7.

Цінності, які обрали демократичні країни:

- А) людська гідність;
- Б) солідарність;
- В) екологічна сталість;
- Г) справедливість, прозорість та участь;
- Д) все вище перераховане.

Завдання 8.

Що заважає проведенню безперервних структурних змін:

- А) недалекоглядність;
- Б) ігнорування екологічних та соціальних критеріїв;
- В) відсутність прозорості;
- Г) неухважність до споріднених екстерналій;
- Д) все вище перераховане.

Завдання 9.

Що являє собою Природний капіталізм:

- А) коли ринки забезпечують компаніям той рівень ефективності, якого вони можуть досягти завдяки своїй рентабельності;
- Б) підвищення продуктивності ресурсів і тим самим скорочення витрат;
- В) скорочення викидів парникових газів;
- Г) безперервні технологічні інновації;
- Д) все вище перераховане.

Завдання 10.

Повна перебудова відносин на рівні глобального управління включає наступні трансформації:

- А) перепроєктування, що опирається на ідеї біомімікрії;
- Б) циркуляційна економіка;
- В) забезпечення себе харчуванням;
- Г) створення та забезпечення послуг, які нам потрібні;
- Д) все вище перераховане.

 Завдання для самостійного виконання:

проаналізувати, прокоментувати, зробити власний висновок, розширити сферу міркувань, здійснити історичну рефлексію, економічний аналіз, філософське есе

Завдання 1. Проаналізувати вислів: «У «Факторі п'ять, доповіді Римському клубу 2009 року, автори показали, що п'ятикратне збільшення ефективності ресурсів є можливим навіть у чотирьох найбільш енерго-та водоспоживаючих галузях (будівництво, промисловість, транспорт та сільське господарство). У доповіді також зазначалося, що більша частина цього потенціалу залишається незадіяною, здебільшого через низькі ціни на ресурси. Утім, дуже надихає той факт, що навіть за майже несприятливих умов ми можемо спостерігати значний прогрес» (*Come On! Капіталізм, недалекоглядність, населення і руйнування планети. Доповідь Римському клубу. Ернст Ульріх фон Вайцзекер, Андерс Війкман, 2019*).

Завдання 2. Прокоментувати вислів: «Виникає питання: для досягнення високих економічних результатів не потрібні економісти, як це засвідчив досвід країн Східної Азії, навіщо тоді взагалі потрібна економічна наука? Можливо, МВФ, Світовий банк та інші міжнародні організації даремно витрачають гроші, організовуючи курси підвищення кваліфікації з економіки для урядовців країн, що розвивається, і надаючи талановитій молоді цих країн гранти на навчання в американських і британських університетах, що славляться своїми успіхами в економічній науці?» (*Ха-Юн Чанг. 23 прихованих факти про капіталізм, 2018*).

Завдання 3. Зробити власний висновок: «Отже, перед нами відкриваються дві основні можливості. Або з'явиться нова форма когнітивного капіталізму, яка доможеться стабільності – на основі нової конфігурації фірм, ринків і мережевої співпраці, а залишки індустріальної системи знайдуть собі належне місце в межах цього третього капіталізму, або мережа роз'їсть і механізми функціонування, і легітимність ринкової системи. У цьому разі виникне конфлікт, який призведе до скасування ринкової системи і до її заміни на пост капіталізм» (*Мейсон Пол. Посткапіталізм. Путівник у майбутнє, 2019*).

Завдання 4. Здійснити історичну рефлексію: «Якщо ми хочемо створити посткапіталістичне суспільство, то маємо знати у деталях, що пішло не так, і зрозуміти фундаментальну відмінність між спонтанними неринковими формами, і сталінськими п'ятирічками. Щоб рухатись далі, ми маємо знати, як саме інформаційні товари роз'їдають ринковий механізм. Коротко кажучи, нам потрібні більш точне визначення вартості й більш докладна історія праці» (*Мейсон Пол. Посткапіталізм. Путівник у майбутнє, 2019*).

Завдання 5. Виконати економічний аналіз: «Чи ми дійсно вступили в постіндустріальну епоху? Чи справді промисловість стала неважливою? У відповідь часто можна почути – «Якоюсь мірою!» та «Ні!»» (*Ха-Юн Чанг. 23 прихованих факти про капіталізм, 2018*).

Завдання 6. Проаналізувати вислів: «Сьогодні ми перебуваємо посеред періоду нової глобалізації, в якому наявні ті самі елементи: те саме бачення, зіперте на погляди тих самих економістів – Сміта й Рікардо, – добре збалансованого світу з «природним» поділом праці, з тими самими країнами, які експортують сировину та імпортують промислові товари, а цього разу ще й розвинені послуги. Промислові структури бідних країн стають дедалі більше схожими на промислові структури колоніалізму, а ті самі економічні теорії, які породили колоніалізм, тепер породжують неокolonіалізм» (*Ерік С. Райнерт. Як багаті країни збагатили.... і чому бідні країни лишаються бідними, 2018*).

Завдання 7. Розширити сферу міркувань: «За Шумпетером, справжніми рушійними силами економічного розвитку є винаходи та інновації, які з'являються, коли винаходи потрапляють на ринок як нові продукти і процеси. Інновації створюють попит на інвестиційний капітал, і втискують вартість у капітал. Дуже рідко справді великі хвилі інновацій прокочуються по суспільству і створюють важливі розриви неперервності або прориви, в технологічному розвитку. На початку 1980-х років Карлота Перес і Крістофер Фрімен назвали ці великі хвилі інновацій зсувами техніко-економічної моделі» (*Ерік С. Райнерт. Як багаті країни збагатили.... і чому бідні країни лишаються бідними, 2018*).

Завдання 8. Прокоментувати та зробити власний висновок: «Цікава річ, навіть така країна, як Норвегія, що так довго й сама була своєю колонією й висунула тепер кілька ініціатив, спрямованих на те, щоб зробити світ трохи кращим, «забула» стратегію, за яку ми боролися: отримати промисловість і зростання економіки. Ми забули, що головними для побудови нашої країни була індустріальна політика, яка була протилежністю від принципів, які ми тепер кидаємо «третьому світові». Після Другої світової війни уряд Норвезької робітничої партії з допомогою плану Маршалла напрочуд успішно реіндустріалізував Норвегію. Теперішній уряд на чолі з тією самою партією забороняє іншим країнам ту саму політику, яка зробила нас багатими. Але все-таки ми прагнемо бути поборниками паліативної економіки, полегшуючи симптоми бідності» (*Ерік С. Райнерт. Як багаті країни збагатили.... і чому бідні країни лишаються бідними, 2018*).

Завдання 9. Розширити сферу міркувань: «Історія Європи – це передусім історія того, як економічна політика була здатна подолати значні бар'єри на шляху до багатства, створені географією, кліматом, а також культурою. Скажімо, мандрівники, які 200 років тому подорожували в такі далекі краї, як Норвегія, не передбачали, що та країна зможе коли-небудь розвинути далі», а голвоне у цьому було «прагнення дорівнятися до інших або перевершити їх у будь-якому досягненні чи рисі; також бажання чи амбіція бути нарівні або стати вище. Прагнення дорівнятись – це, власне, позитивне і активне зусилля, яке слід протиставити заздрощам і ревнощам, що включає стратегію порівняльних переваг та рух уперед» (*Ерік С. Райнерт. Як багаті країни збагатили.... і чому бідні країни лишаються бідними, 2018*).

Завдання 10. Прокоментувати приклад розвитку торговельних відносин: «Внаслідок величезного розмаїття виробництва, яке з'являється зі збільшенням багатства, маленькі багаті країни, як-от Швеція й Норвегія, мають що продавати одна одній. Норвегія, незважаючи на свій ринок 4,5 млн. чол. - третій за розміром експортний ринок Швеції, не дуже відставши від Німеччини і США. Саме такий тип торговельних відносин має бути створений і серед країн, які тепер бідні, але часто мало що можуть продати одна одній. Як і переговори з СОТ, інтеграція була наче потяг, що йде в хибному напрямку. Найкраще, що могло б трапитися в короткій перспективі, – зупинка цього потяга» (Ерік С. Райнерт. *Як багаті країни збагатили.... і чому бідні країни лишаються бідними, 2018*).

ТЕМА 12. СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ СВІТОВОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТА ЇЇ МІСЦЕ У СВІТОВОМУ ПОРЯДКУ, ЩО НИНІ ФОРМУЄТЬСЯ

«Здійснення такого амбітного проекту, як Доктрина збалансованого розвитку «Україна-2030», є відповіддю на очікування українського суспільства на модернізацію та цивілізаційний прорив України, Цей документ має стати інформаційною базою українського практикуму в розробленні насамперед нормативно-правової бази формування та реалізації політики збалансованого розвитку України»
(Україна-2030. Доктрина збалансованого розвитку, 2017).

12.1 Характерні риси глобальної економіки та глобалізації на сучасному етапі

12.2 Ризики на шляху до збалансованого розвитку України: слабкі сторони національної економіки та критичні чинники гальмування розвитку

12.3 Прогнози розвитку на середньострокову та довгострокову перспективи

12.4 Економічна парадигма світу: можливості та завдання для України України

12.5 Практичні завдання до теми: «Стратегії соціально-економічного розвитку України в умовах світової конкурентоспроможності та її місце у світовому порядку, що нині формується»

Цілі:

- ✓ проаналізувати характерні риси глобальної економіки та глобалізації на сучасному етапі;
- ✓ дати аналіз стратегії збалансованого розвитку України;
- ✓ дати аналіз стратегії сталого розвитку України;
- ✓ дати аналіз стратегії цифровізації суспільства України;
- ✓ розробити практичні завдання до теми: «Стратегії соціально-економічного розвитку України в умовах світової конкурентоспроможності та її місце у світовому порядку, що нині формується».

Мета вивчення теми полягає:

- ✓ у засвоєнні знань стратегій соціально-економічного розвитку України в умовах світової конкурентоспроможності та її місця у світовому порядку, що нині формується;
- ✓ у набутті умінь і навичок вирішення конкретних завдань стратегій збалансованого розвитку України, сталого розвитку України; цифровізації України;
- ✓ у набутті компетентностей кваліфікаційно оцінювати стан, особливості і ризики стратегій соціально-економічного розвитку України в умовах світової конкурентоспроможності та її місця у світовому порядку, що нині формується.

КЛЮЧОВІ СЛОВА ТА ТЕРМІНИ

- глобалізація
- глобальне управління
- Україна
- модернізація
- цифровізація
- діджиталізоване суспільство
- трансформація
- інноваційний розвиток
- smart - розвиток

- *інформаційно-інноваційний потенціал*
- *сталий розвиток*
- *збалансований розвиток*
- *прогнозування*
- *сценарний підхід*
- *глобальна технологічна революція*
- *стратегія цифровізації суспільства*
- *глобальна економіка*
- *доктрина збалансованого розвитку для України*

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

12.1 Характерні риси глобальної економіки та глобалізації на сучасному етапі

Глобальна економіка та глобалізація на сучасному етапі характеризуються наступними атрибутами: 1) уповільненням темпів зростання виробництва світового продукту, зокрема з 4,1% у 2020 р. до 2,3% у 2016 році. В сучасних умовах з'явилася нова модель економічного зростання з більш високими темпами економічного зростання у країнах, що розвиваються, у порівнянні з розвиненими. За прогнозам до 2020 р. країни, що розвиваються поступово визнаються головною рушійною силою розвитку глобальної економіки; 2) збільшення кількості та глибини системних шоків і криз в окремих регіонах світу та світової економіки загалом; 3) структурна трансформація національних економік та світової економіки як адаптаційного механізму до змін глобального попиту; 4) уповільнення процесів накопичення капіталу і в більшості регіонів глобальної економіки, зменшення кореляції між глобальним рухом капіталу та його акумуляцією в менш розвинених країнах світу; 5) поява й посилення впливу нового чинника структурних трансформацій, виходу на зовнішні ринки, збільшення виробництва, зайнятості та доходів – чинника включення до міжнародних мереж; 6) трансформація глобального макроекономічного середовища, регуляторна кооперація та зближення національних економік; 7) виникнення та/або подальший розвиток глобальних інституцій з високим рівнем контролю над ринками основних факторів виробництва; 8) поступове зближення соціально-економічних умов, чинників і механізмів розвитку країн, регіонів і глобальної економіки загалом; 9) глобальна поступова лібералізація руху основних чинників виробництва (СОТ, понад 600 регіональних торговельних угод на початку 2016 р.); 10) сповільнення після 2010 р. довгострокової тенденції зростання відкритості національних економік, їх залежності від світових ринків; 11) зближення у глобальному масштабі рівнів доходів, що відобразило сповільнення темпів зростання ВВП на одну особу у розвинених країнах; 12) посилення конкуренції та/або її деформація на глобальних ринках як фактор обмеження можливостей

переходу значної кількості країн з менш розвиненої групи до групи більш розвинених країн (*Україна 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Львів: Кальварія, 2017. 168 с.*).

12.2 Ризики на шляху до збалансованого розвитку України: слабкі сторони національної економіки та критичні чинники гальмування розвитку.

Глобальні ризики найближчого десятиліття експертами Всесвітнього економічного форуму оцінено за ступенем імовірності та ступенем впливу на світове співтовариство і згруповано наступним чином : 1) економічне безробіття, масштабна міграція, соціальна нестабільність, державний колапс/криза; міждержавні конфлікти з регіональними наслідками; 2) геополітичні – нові можливості придбання зброї, розвиток – кіберзброї – ядерної, хімічної біологічної (коронавірус); 3) технологічні – розвиток цифрових, біологічних, фізичних технологій; переорієнтація світу з людської праці на роботизовану; 4) навколишнє середовище – екологічна криза. парниковий ефект; знищення озонового шару, глобальне потепління, кислотні дощі, смог; вичерпаність великої кількості ресурсів; викиди забруднюючих речовин; 5) соціальні – маргіналізація населення, втрата ціннісної природи людини (зміна статі, орієнтації, культури), поляризація та диференціація доходів населення. *Інтегральні ризики для України:* 1) неефективність державного управління; 2) критичні показники боргового навантаження (борговий зашморг); 3) недоступність фінансових ресурсів через кредитний механізм; 4) критичні масштаби й темпи втрати людського капіталу. *Ключове завдання, яке нині постає перед Україною,* – ефективне реагування та превентивні заходи щодо інтегральних ризиків. Україна залишилася осторонь світових інвестиційних потоків і процесів. Низька привабливість країни як глобального виробничого майданчика виключає широке поширення новітніх технологій. Без залучення капіталу ззовні країна не здатна зробити якісний стрибок. *Критичні оперативні чинники гальмування розвитку України:* 1) втрати від військових дій на Сході та окупації Криму склали до 25% ВВП; 2) частка тіньового сектору у національній економіці за експертними оцінками стабілізувалася на рівні 50-52%; 3) масштаби корупції, що пов'язані з тіньовою економікою, досягли 14% ВВП; 4) застаріла й неефективна система пенсійного забезпечення спричиняє негативний тиск на національну економіку; 5) державний та гарантований борг України станом на 31 грудня 2016 р. досяг 71 млрд. дол., причому зовнішній борг склав майже дві третини - 64,3% від загальної суми державного і гарантованого державного боргу; 6) енергоємність ВВП України перевищує середньосвітовий показник і показники розвинених країн. Чинники негативного впливу на економіку України: 1) малоосвічена робоча сила; 2) низький рівень охорони здоров'я; 3) низька трудова етика національної робочої сили; 4) злочинність і крадіжки; 5) недостатній потенціал для інновацій; 6) обмежувальні норми трудового законодавства; 7) недостатній

рівень інфраструктури; 8) регулювання іноземної валюти; 9) податкове регулювання; 10) податкові ставки; 11) нестабільність уряду; 12) доступ до фінансування; 13) неефективна державна політика; 14) інфляція; 15) політична нестабільність; 16) корупція (*Україна 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Львів: Кальварія, 2017. 168 с.*).

12.3 Прогнози розвитку на середньострокову та довгострокову перспективи

Всесвітній економічний форум у Давосі надав власні прогнози щодо України – три сценарії розвитку подій, і лише один з них має позитивні ознаки: 1) початок сприятливого циклу – позитивний вплив з обох сторін – створення нового суспільного договору між державою, бізнесом та суспільством; бізнес на основі добросовісної конкуренції, а не на основі зв'язків в уряді; формування стабільного середнього класу; 2) «загублені в стагнації» - несприятливі умови з обох сторін – внутрішня політична боротьба за рахунок соціальних реформ, значний відтік людського капіталу; несприятливий бізнес-клімат, відсутність інвестицій, проблеми для переходу ІТ- сектору з аутсорсингу до інновацій і розвитку, борговий зашморг, геополітична конкуренція в регіонах; 3) «назад у майбутнє» - несприятливі зовнішньоекономічні умови, але стабільні, реформи у суспільстві: великий бізнес налагоджує партнерство з урядом та обіцяє вивести країну з кризи; стимулювання інвестицій у стратегічні сектори; орієнтація на продовольчі ринки з великим потенціалом; критичний вплив корупції на свідомість чиновників, підприємців і громадян; відсутній розвиток соціального капіталу; нерівність доходів і розмежування суспільства, малі та середні підприємці у стагнації, відсутність мультиплікованого ефекту від розвитку АПК на решту економіки. Форсайтні дослідження прогнозують імовірні розгортання чотирьох середньострокових сценаріїв розвитку України до 2020 року: 1) оптимістичний; 2) консервування кризи; 3) суверенний дефолт; 4) колапс. Реалізація цих сценаріїв у середньостроковій перспективі призведе до розгортання відповідних сценаріїв у довгостроковій перспективі: 1) збалансований и розвиток; 2) чужа суб'єктність; 3) сіра зона; 4) дезорієнтація (*Україна 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Львів: Кальварія, 2017. 168 с.*).

12.4 Економічна парадигма світу: можливості та завдання для України

Глобальні мегатренди економічної парадигми світу: 1) економічний взаємозв'язок; 2) демографія; 3) зміна клімату; 4) високоефективні технології; 5) урбанізація; 6) розширення можливостей для особистості; 7) дефіцит ресурсів; 8) зміна балансу сил в економіці; 9) державний борг. Головне завдання для України полягає у створенні надійної економічної системи, яка відповідатиме стратегії національної безпеки, зміцненню та ефективному конкурентоспроможному розвитку відповідно до цілей збалансованого

розвитку, визначених ООН як ключові рекомендації урядам усіх країн, та відповідно до глобальних мегатрендів:

Ціль 1. Подолання бідності у всіх її формах та усюди.

Ціль 2. Подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, сталий розвиток сільського господарства.

Ціль 3. Забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх.

Ціль 4. Забезпечення якісної освіти та заохочення навчання протягом життя для всіх.

Ціль 5. Забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей для жінок.

Ціль 6. Забезпечення раціонального використання водних ресурсів і санітарії для всіх.

Ціль 7. Забезпечення доступу до ефективних і сучасних джерел енергії для всіх.

Ціль 8. Сприяння всеохоплюючому та сталому економічному зростанню.

Ціль 9. Створення стійкої інфраструктури, сприяння індустріалізації та інноваціям.

Ціль 10. Скорочення нерівності всередині країн і між ними.

Ціль 11. Забезпечення безпеки й екологічної стійкості міст і населених пунктів.

Ціль 12. Забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва

Ціль 13. Вжиття невідкладних заходів з боротьби зі зміною клімату.

Ціль 14. Збереження та раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів.

Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші; зупинка процесів втрати біорізноманіття.

Ціль 16. Сприяння побудові миролюбного і відкритого суспільства, широка участь інституцій.

Ціль 17. Здійснення й активація роботи в рамках глобального партнерства.

Завдання для України в контексті розгортання глобальних мегатрендів і цілей збалансованого розвитку:

1. Забезпечення свободи та безпеки у всіх її проявах та рівнях, разом із рівними і вільними можливостями.

2. Забезпечення гідного рівня життя, здоров'я та добробуту громадянина.

3. Забезпечення освітньої, наукової та культурної реалізації особистості.

4. Забезпечення ефективної економіки.

5. *(Україна 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Львів: Кальварія, 2017. 168 с.).*

12.5 Практичні завдання до теми: «Стратегії соціально-економічного розвитку України в умовах світової конкурентоспроможності та її місце у світовому порядку, що нині формується»

Питання для самоконтролю

1. Механізми запуску стратегії збалансованого розвитку.
2. Механізми запуску стратегії сталого розвитку.
3. В чому проявляється відмінність між термінами збалансований розвиток і сталий розвиток.
4. Механізми запуску стратегії цифровізації України.
5. Характерні риси глобальної економіки та глобалізації на сучасному етапі;
6. Окреслити траєкторії економічного зростання України до 2020 року.
7. Системний аналіз провідних інституцій України.
8. Сценарний підхід прогнозування стратегії України.
9. Гальмівні фактори, усунення яких створить передумови для економічного стрибка України.
10. Загрози, що здатні дестабілізувати загальну глобальну безпеку.

Навчальні завдання

1. Проаналізувати модель інноваційного розвитку України до 2030 року.
2. Дати аналіз принципів і механізмів стратегій розвитку України.
3. Здійснити системний аналіз сценарію розвитку «Форсайт» України.
4. Здійснити кроскультурний аналіз генерування нових світоглядних цінностей і нових підходів найбільш актуальних завдань української держави.
5. Означити, чи приховує Четверта промислова революція ризик повернути у зворотному напрямі розрив між економіками, що останнім часом спостерігається в галузях доходів, кваліфікації, інфраструктури, фінансів?
6. Розкрити, чи, можливо, щоб технології та стрімкі зміни були приборкані задля розвитку й наближення прориву?
7. З'ясувати каталізатори інноваційного стрибка України.
8. Виявити ризики на шляху до здійснення інноваційних сценаріїв України.
9. Розкрити зворотний бік технологічних інновацій.
10. Обґрунтувати концепцію розвитку креативної економіки та умови її здійснення.

Одноваріантні запитання («Так» чи «Ні»)

1. Ймовірність здійснення сценарію за умови збереження існуючої моделі «консервування кризи», за експертним и розрахунками, призведе, у кращому

разі, у довгостроковій перспективі до перетворення України у «сіру зону», тобто Україна перетвориться на сировинний придаток Європи до 2020 р.

2. В глобальному інноваційному рейтингу країн, розробленому агенцією Bloomberg, Україна у 2017 році увійшла до кола 50 країн лідерів світу за рівнем інноваційного розвитку, посідаючи 42 рейтингову позицію.

3. Що означає поняття «істотний рещоринг («повернення до берегів») світового виробництва, у країни розвинутої економіки?

4. Чи можуть і як саме можуть економіки, що розвиваються, використати на новому рівні можливості четвертої промислової революції?

5. Система формування й реалізації політики мереживізації в Україні включає: створення мережі об'єктів інноваційної інфраструктури, система підтримки національного експорту, прийняття спеціальних програм виходу на нові ринки, розвиток високотехнологічного підприємництва, розвиток технологічних платформ.

6. Індекс людського розвитку: якість людського розвитку в Україні засвідчить її стрибок із 81 рейтингової позиції до ТОП-25 країн світу.

7. Досягнення високих якісних показників і покращення здоров'я населення відобразить стрибок України зі 118 рейтингової позиції 188 країн світу до ТОП- 60.

8. Індекс Глобальної конкурентоспроможності у сфері: «Життя, Здоров'я, Добробут» з 85-го до ТОП-30: Індекс Щастя – з 70 позиції в ТОП-30; Індекс людського розвитку з 81- позиції в ТОП-25; Індекс здоров'я з 118 позиції в ТОП-670; Індекс добробуту – з 70 позиції в ТОП-30.

9. Індекс глобальної конкурентоспроможності у сфері: «Культура, Освіта, Наука»: Глобальний індекс креативності: з 45-го до ТОП-20; Глобальний інноваційний індекс – з 64 позиції в ТОП-30; Зростання патентної активності - з 27-го місця в ТОП-10.

10. Індекс глобальної конкурентоспроможності у сфері: «Безпека, Свобода, Рівність»: Індекс економічної свободи – з 162 позиції в ТОП-40; Світовий індикатор управління – від 0 до +; Індикатор рівня управління – з від'ємних значень до рівня вище 0; Індекс енергетичної свободи – з рівня «ABD» до рівня «AAA» (*Україна 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Львів: Кальварія, 2017. 168 с.*).

Тестові завдання для перевірки знань

Завдання 1. Які механізми збалансованого розвитку може використати влада:

- А) суспільний договір;
- Б) розумне врядування;
- В) мереживізація національної економіки;
- Г) ефективна реалізація людського й соціального капіталу;
- Д) все вище означене.

Завдання 2. На які принципи повинна спиратися Україна, щоб досягти збалансованого розвитку:

- А) знання та інновації;
- Б) ефективне використання ресурсів;
- В) стимулювання економіки;
- Г) збалансованого, всеохопного зростання;
- Д) все вищезначене.

Завдання 3. Який інструментарій трансформацій може використовуватися в Україні:

- А) формування інститутів;
- Б) юридична заборона, делегалізація;
- В) трансплантація;
- Г) реінтеграція;
- Д) інституційний бриколадж.

Завдання 4. До атрибутів економічної стратегії в Україні відносять:

- А) об'єднання елементів економічної або бізнес-політики;
- Б) принципи поведінки;
- В) Орієнтири та напрями розвитку;
- Г) деталізовані звіти про виконання планів;
- Д) перспективний спосіб дій або теорії бізнесу.

Завдання 5. Виділіть рівні економічної стратегії в Україні:

- А) глобальний;
- Б) наднаціональний;
- В) мікро-національний;
- Г) регіональний;
- Д) мікроекономічні стратегії.

Завдання 6.

Як створити економіку, що вписуватиметься в безпечну зону концепції пончика:

- А) бути схильними до взаємності, а не бути егоцентричними;
- Б) замість однозначних пріоритетів, мати мінливі цінності;
- В) бути взаємозалежними, а не відокремленими;
- Г) робити приблизні припущення;
- Д) не домінувати над природою, а бути глибоко інтегрованими в неї.

Завдання 7.

Концепція пончика суспільних і планетарних меж - це проста візуалізація того, що потрібно людству для забезпечення свого добробуту.

Визначте ці цілі:

- А) рівень життя, нижче за який ніхто не може опускатися;
- Б) екологічна стеля має визначати зовнішній кордон, за який не має виходити навантаження;
- В) екологічно безпечний і соціально справедливий простір, у якому може процвітати людство;

- Г) 12 Цілей сталого розвитку;
- Д) все вище означене

Завдання 8.

Планетарні обмеження екологічної стелі в концепції пончика суспільних і планетарних меж:

- А) зміна клімату і окислення океану, руйнування озонового шару;
- Б) хімічне забруднення, викиди азоту й фосфору;
- В) нестача прісної води й освоєння земель;
- Г) втрата біорізноманіття і забруднення повітря;
- Д) все вищеозначене.

Завдання 9.

Глобальні мегатренди за методикою КРМГ:

- А) економічний взаємозв'язок і зміна балансу сил в економіці;
- Б) демографія і дефіцит ресурсів;
- В) високоефективна технологія і розширення можливостей для особистості;
- Г) урбанізація і державний борг;
- Д) все вище означене.

Завдання 10.

Чинники негативного впливу на економіку України:

- А) політична нестабільність та інфляція;
- Б) неефективна державна політика, нестабільність уряду, доступ до фінансування;
- В) податкове регулювання, податкові ставки;
- Г) недостатній потенціал для інновацій, недостатній розвиток інфраструктури;
- Д) все вище означене.

Завдання для самостійного виконання:

проаналізувати, прокоментувати, зробити власний висновок – історичну рефлексію, економічний аналіз, філософське есе

Завдання 1. Проаналізувати вислів та зробити власний висновок :
 «Четверта промислова революція стане джерелом величезних переваг, так і витоком великих ризиків. Особливу стурбованість викликає загострення нерівності. Ризики, пов'язані зі зростанням нерівності, складно виміряти, оскільки переважна кількість людей є і споживачами, і виробниками. Отже, інновації та революційні зміни і позитивно, і негативно відобразяться на стандартах нашого життя і добробуту» (*Шваб Клаус. Четверта промислова революція, Формуючи четверту промислову революцію, 2019*).

Завдання 2. Прокоментувати вислів і зробити власний висновок:
 «Для того, щоб виокремити мегатренди й окреслити розлогу панораму технологічних рушіїв Четвертої промислової революції, слід їх розділити на

три блоки: фізичний, цифровий і біологічний. Усі вони тісно взаємопов'язані й живляться одне від одного» (*Шwab Клаус. Четверта промислова революція, Формуючи четверту промислову революцію, 2019*).

Завдання 3. Зробити власний висновок: «Однак в економічному плані розвинені країни не стали постіндустріальними. Промислове виробництво відіграє в їхній економіці провідну роль. Невелика, але помітна частина деіндустріалізації – «оптична омана», в тому сенсі, що деіндустріалізація відображає зміни в статистичній класифікації, а не в реальних процесах» (*Хa-Юн Чанг. 23 прихованих факти про капіталізм, 2018*).

Завдання 4. Зробити історичну рефлексію: «Уразливість системи, що виникає внаслідок цього, проявляється у збільшенні розриву у можливостях, прибутках і багатстві, а також у соціальній корозії. Якщо система не саморегулюється і не збалансовує себе, то зрештою стає такою викривленою, що скоріш за все вийде з ладу» (*Навіді Сандра. Суперхаби. Як фінансові еліти та їхні мережі керують світом, 2018*).

Завдання 5. Здійснити економічний аналіз: «Проте з часом певна мережева динаміка, як-от феномен «багатий стає багатшим», та самовідтворювальні зворотні зв'язки спричиняють те, що будь-яка система автоматично стає взаємопов'язанішою, гомогеннішою та складнішою. Більшість систем адаптивні й саморегульовані, тож коли вони стають надто викривленими, запускається зворотний зв'язок, що розриває коло, тим самим відновлюючи систему. Системи, яким не вдалося себе відкоригувати, зрештою самознищуються» (*Навіді Сандра. Суперхаби. Як фінансові еліти та їхні мережі керують світом, 2018*).

Завдання 6. Розшифрувати термін «антропоген»: «Насправді наша здатність взаємодіяти всередині мереж відрізняє нас від інших приматів і зробила нас найуспішнішим видом на планеті; таким успішним, що науковці пропонують назвати наш теперішній часовий період «антропоценом» (*Навіді Сандра. Суперхаби. Як фінансові еліти та їхні мережі керують світом, 2018*).

Завдання 7. Розширити сферу міркувань: «Хоч я і визнаю шкідливість і руйнівність злочинного застосування технологій, я й досі захоплений розумними й інноваційними методами, якими користуються злочинці для досягнення власних цілей. Вони постійно поновлюють технічні прийоми і засоби, щоб застосовувати найостанніші технології у своїй діяльності. Злочинці дуже далеко сягнули від того часу, коли вони вперше почали використовувати пейджері і п'ятифунтові стільникові телефони для надсилання шифровок один одному. Сьогодні вони навіть створюють власні таємні радіо-телекомунікаційні системи мобільного зв'язку по всій країні, на кшталт таких, що використовуються в наркокартелях Мексики. Замисліться на мить, який рівень обізнаності та технічної підготовки потрібний, щоб створювати такі добре функціонуючі мережі по всій країні» (*Гудмен Марк. Злочини майбутнього. Харків, 2019*).

Завдання 8. Прокоментувати та зробити власний висновок: Організовані злочинні структури зарекомендували себе піонерами сучасної технології. Злочинці почали використовувати онлайн-світ задовго до того, як поліція пильніше придивлялася до нього. І відтоді вони випереджають захисників правопорядку. Заголовки новин рясніють історіями про заламані хакерами стомільйонні рахунки та он-лайн викрадення багатьох мільйонів доларів. Ці зміни вражають, і вони прискорюються в небажаному напрямку» (Гудмен Марк. *Злочини майбутнього*. Харків, 2019).

Завдання 9. Розширити сферу міркувань: «... злочинці просунулися далеко за межі звичайної кіберзлочинності – у новітні і такі, які лише щойно з'являються, сфери технологій. Це робототехніка, віртуальна реальність, штучний інтелект, 3-друк і синтетична біологія. Слід усвідомити загрозливі масштаби розвитку технологій, не кажучи вже про зростаючий обсяг їхнього використання як організованою злочинністю, так і терористичними організаціями. Світ глибоко стурбований тенденціями, що відбуваються навколо нас. Проте слід у той же час вірити у величезну силу технологій як рушійної сили добра» (Гудмен Марк. *Злочини майбутнього*. Харків, 2019).

Завдання 10. Прокоментувати вислів та зробити власний висновок: «Чим більше ми підключаємо наші пристрої і наше життя до глобальної інформаційної мережі – за допомогою мобільних телефонів, соціальних мереж, навіть ліфтів або самокерованих авто, тим більше уразливішими ми стаємо для тих, хто знає, як працюють базові технології і як використовувати їх у власних інтересах і на шкоду звичайній людині. Коротко кажучи: коли все взаємопов'язане, то всі уразливі» (Гудмен Марк. *Злочини майбутнього*. Харків, 2019).

ЛІТЕРАТУРА

1. Адізес Іцхак. Як подолати кризу управління / пер. з англ. В. Стельмах. Харків : Ранок : Фабула, 2019. 272 с.
2. Аль-Халілі Джим. Що далі? Все, що наука знає про наше майбутнє / пер. з англ. М. Климчука. Київ : Кі Фонд Медіа, 2018. 248 с.
3. Аппело Юрген. Менеджмент 3.0. Agile-менеджмент. Лідерство та управління командами». Харків : Ранок : Фабула, 2019, 432 с.
4. Бгарвава Рогіт Неочевидне: як передбачити майбутнє, аналізуючи тренди/ пер. з англ. К.Дерев'янка. Х. : Віват, 2019. 288 с.
5. Белл Даніел. Китайська модель. Політична меритократія та межі демократії / пер. з англ. Олександр Дем'янчук. К. : Наш формат, 2017. 312 с.
6. Бруннермаєр М. , Джеймс Г., Ландо Ж.- П. Євро та боротьба ідей / пер. з англ. Н.Палій. Київ : Основи, 2019. 414 с.
7. Вінчестер Саймон. Перфекціоністи. Як інженери створили сучасний світ / пер. з англ. Є. Даскал. Х. : Віват, 2019. 448 с.
8. Бріньолфссон Е., Макафі Е. Друга епоха машин: робота, прогрес та процвітання в часи надзвичайних технологій. Київ : FUND, 2016. 36 с.

9. Венс Ешлі. Ілон Маск. Tesla, SpaceX і шлях у фантастичне майбутнє / Перп. з англ. Мирослави Лізіної. Видання восьме. Київ : *ФОП Форостіна О. В.*, 2018. 428 с.
10. Двек Керол. Налаштуйся на зміни. Нова психологія успіху / пер. з англ. Юлія Кузьменко. К. : *Наш формат* 2017. 288 с.
11. Гантінгтон Семюел. Політичний порядок у мінливих суспільствах. З передмовою Френсіса Фукуями / пер. з англ. Тарас Цимбал. К. : *Наш формат*, 2020. 448 с.
12. Глобальні модерності / за ред. Майка Фезерстоуна, Скота Леша та Роланда Робертсона / пер. з англ. Тараса Цимбала. К. : *Ніка-Центр*, 2013. 400 с.
13. Гудмен Марк. Злочини майбутнього / пер. з англ. І. Мазарчук, Я.Машико. Харків : *Ранок* : *Фабула*, 2019. 592 с.
14. Джеймс П. Вомак, Деніел Т. Джонс, Деніел Рус. Машина, що змінила світ. Історія лін-виробництва –темної зброї «Тойоти» в автомобільних війнах / пер. з англ. Наталія Валевська. Бібліотека Лін-інституту. Київ : *Пабулум, Lean Institute Ukraine*, 2017. 388 с.
15. Джеймс Вумек, Деніел Джонс. Ощадливе виробництво. Як виробнича система Toyota допоможе запобігти матеріальних втрат і забезпечити процвітання вашої компанії / пер. з англ. Д.Погребняк. Харків : *Ранок* : *Фабула*, 2019. 448 с.
16. Друкер Питер. Задачи менеджмента в ХХІ веке. Москва. Санкт – Петербург, Киев : *Вільямс*, 2000. 276 с.
17. Ернст Ульріх фон Вайцекер, Андерс Війкман. Come On! Капіталізм, недалекоглядність, населення і руйнування планети. Доповідь Римському клубу / переклад з англ. Ю. Сірош; за наук. ред. В. Вовка, В. Бутка. К. : *Саміт-Книга*, 2019. 276 с.
18. Йонатан Голслах. Сила раю. Як Європа морже бути попереду в азійському сторіччі. К. : *Темпора*, 2016. 354 с.
19. Лайкер Джефері К. Філософія Toyota. 14 принципів злагодженої команди / пер. з англ. Наталія Валевська. 3-є вид. К. : *Наш формат*, 2019. 424 с.
20. Лалу Фредерік. Компанії майбутнього. Харків : *Клуб сімейного дозвілля*, 2017. 544 с.
21. Левітін Даніел. Структуроване мислення. Ясний розум в інформаційному хаосі / пер. з англ. Роман Шиян. К. : *Наш формат*, 2020. 456 с.
22. Келлі Кевін. Невідвортне. 12 технологій, що формують наше майбутнє / пер. з англ. Наталія Валевська. К. : *Наш формат*, 2018. 304 с.
23. Кляйн Наомі. Змінюється все. Капіталізм проти клімату / пер. з англ. Дмитра Кожедуба. К. : *Наш формат*, 2016. 480 с.
24. Кук Тім. CEO, що вивів Apple на новий рівень / пер. з англ. Євгенія Кузнецова. К. : *Наш формат*, 2019. 296 с.
25. Макафі Ендрю, Бріньолфссон Ерік. Машина, платформа, натовп. Як приборкати наше майбутнє / пер. з англ. Олександра Асташова. К. : *Наш формат*, 2019. 336 с.

26. Макстон Грем, Рандерс Йорген. У пошуках добробуту. Керування економічним розвитком для зменшення безробіття, нерівності та змін клімату. Доповідь Римському клубу / пер. з англ. Катерина Гуменюк та Яна Сотник. Київ : *Пабулум*, 2017. 320 с.
27. Медоуз Донелла, Рандерс Йорген, Медоуз Денніс. Межі зростання. 30 років потому / за наук. ред. Віктора Вовка. Київ : *Пабулум*, 2018. 464 с.
28. Мейсон Пол. Посткапіталізм. Путівник у майбутнє / пер. з англ. Наталія Мочалова. К. : *Наш формат*, 2019. 360 с.
29. Навіді Сандра. Суперхаби. Як фінансові еліти та їхні мережі керують світом / пер. з англ. Лесі Стаханів і Сергія Грицаєнка. Київ : *Yakaboo Publishing*, 2018. 368 с.
30. О' Райлі Тім. Хто знає, яким буде майбутнє / пер. з англ. Юлія Кузьменко. К. : *Наш формат*, 2018. 448 с.
31. Пінкер Стівен. Просвітництво сьогодні. Аргументи на користь розуму, науки та прогресу. Київ : *Наш формат*, 2019. 560 с.
32. Райнерт Ерік С. Як багаті країни збагатили... і чому бідні країни лишаються бідними / пер. з англ. Петра Таращука. Київ : *Темпора*, 2018. 452 с.
33. Реворт Кейт. Економіка пончика. Як економісти ХХІ століття бачать світ. К. : *Наш формат*, 2019. 296 с.
34. Роджерс Еверетт М. Дифузія інновацій / пер. з англ. Василя Старка. К.: *Києво-Могилянська академія*, 2009. 591 с.
35. Росс Алек. Індустрії майбутнього / пер. з англ. Наталія Кошманенко. Київ : *Наш формат*, 2017. 320 с.
36. Роуз Девід. Дивовижні технології. Дизайн та інтернет речей. Харків : *Клуб сімейного дозвілля*, 2018. 336 с.
37. Свааб Дік. Наш творчий мозок / пер. з нім. Святослава Зубченка. Харків : *Клуб сімейного дозвілля*, 2019. 463 с.
38. Седлачек Томаш. Економіка добра і зла. Слідами людських пошуків: від Гільгамеша до фінансової кризи / пер. з чеш. Тетяни Окопної. Львів : *Видавництво Старого Лева*, 2017. 520 с.
39. Сенор Ден, Сингер Сол. Країна стартапів. Історія ізраїльського економічного дива / пер. з англ. Мирослави Лізіної. Київ : *Yakaboo Publishing*, 2016. 360 с.
40. Сингер П. В. Війна лайків. Зброя в руках соціальних мереж. Харків: *Клуб сімейного дозвілля*, 2019. 320 с.
41. Спенс Майкл. Нова конвергенція. Майбутнє економічного зростання в багатопаровому світі. Київ : *Темпора*, 2017. 352 с.
42. Стадвелл Джо. Чому Азії вдалося. Успіхи і невдачі найдинамічнішого регіону світу / пер. з англ. Олександра Цехановська. Київ : *Наш формат*, 2017. 448 с.
43. Стайнер Крістофер. Тотальна автоматизація. Як комп'ютерні алгоритми змінюють життя / пер. з англ. Олександр Лотоцький. К. : *Наш формат*, 2018. 280 с.

44. Старжинский В. П., Цепкало В. В. На пути к обществу инноваций. Минск : *РИВШ*, 2016. 446 с.
45. Тегмарк Макс. Життя 3.0 Доба штучного інтелекту/ пер. з англ. Зорина Корабліна. Київ : *Наш формат*, 2019. 432 с.
46. Тепскотт Дон, Тепскотт Алекс. Блокчейн революція. Львів : *Літопис*, 2019. 492 с.
47. Тетлок Філіп, Гарднер Ден. Суперпрогнозування. Мистецтво та наука передбачення / пер. з англ. Ірина Мазарчук. К. : *Наш формат*, 2018. 368 с.
48. Україна 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Львів: *Кальварія*, 2017. 168 с.
49. Флорида Річард. Номо creatives. Як новий клас завойовує світ / пер. з англ. Максим Яковлев. К. : *Наш формат*, 2018. 432 с.
50. Флорида Річард. Криза урбанізму. Чому міста роблять нас нещасними / пер. з англ. Ірина Бондаренко. Київ : *Наш формат*, 2019. 320 с.
51. Форд Мартін. Пришестя роботів. Техніка і загроза майбутнього / пер. з англ. Володимир Горбатько. К. : *Наш формат*, 2016. 400 с.
52. Фюрст. Марія, Тринкс Юрген. Філософія / пер. з нім Вахтанга Кебуладзе. К. : *ДУХ І ЛІТЕРА, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського*, 2018. 544 с.
53. Ха-Юн Чанг. 23 прихованих факти про капіталізм / пер. з англ. Олександр Купріячук. Київ : *Наш формат*, 2018. 296 с.
54. Ха-Юн Чанг. Економіка. Інструкція з використання / пер. з англ. Андрій Лапін. Київ : *Наш формат*, 2017. 400 с.
55. Хейзл Кетрін Н. Як ми стали постлюдством. Віртуальні тіла в кібернетиці, літературі та інформатиці / пер. з англ. Є.Т. Марічева. К. : *Ніка-Центр*, 2013. 426 с.
56. Шваб Клаус. Четверта промислова революція, Формуючи четверту промислову революцію. Харків : *Клуб сімейного дозвілля*, 2019. 426 с.
57. Шарма Ручір. Передові країни. В очікуванні нового «економічного дива» / пер. з англ. Андрій Іщенко. К. : *Наш формат*, 2018. 296 с.
58. Шевченко Анастасія. Диджитал ера. Просто о цифрових технологиях. К : *Саммит-Книга*, 2018. 457 с.

Література, яка рекомендована для поглибленого вивчення дисципліни

1. Андросова О. Ф., Череп А. В. Трансфер технологій як інструмент реалізації інноваційної діяльності : монографія. Запоріжжя : *ЗНУ*, 2007. 356 с.
2. Воронкова В. Г. Філософія гуманістичного менеджменту (соціально-антропологічні виміри) : монографія. Запоріжжя : *ЗДІА*, 2008. 254 с.
3. Воронкова В. Г. Філософія глобалізації : соціоантропологічні, соціоекономічні та соціокультурні виміри : монографія. Запоріжжя: *ЗДІА*, 2010.

272 с.

4. Воронкова В. Г. Філософія розвитку сучасного суспільства: теоретико-методологічний контекст : монографія. Запоріжжя : ЗДІА, 2012. 262 с.

5. Воронкова В. Г. Управление как единый социальный организм. *Нова парадигма : альманах наукових праць*. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 1999. Вип.10. С. 8–19.

6. Воронкова В. Г. Глобалізація як процес універсалізації стосунків між державою та ринком. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя : ЗДІА, 2008. Вип. 35. С. 15–35.

7. Воронкова В. Г. Менеджмент у державних організаціях: навч. посібник. К.: *Професіонал*, 2004. 256 с.

8. Воронкова В. Г. Роль держави в суспільстві, що змінюється, та її вплив на становлення сталого розвитку *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя : ЗДІА, 2006. Вип. 26.

9. Воронкова В. Г. Цифрова економіка & цифровий менеджмент інформаційного суспільства. Збірник матеріалів XIII Міжнародної науково-практичної конференції «Управління соціально-економічним розвитком регіонів та держави» / за ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2019. С. 20–21.

10. Воронкова В. Г., Андрюкайтене Регіна, Максименюк М. Ю. Формування концепції ноосферно-інформаційно-інноваційного розвитку адміністративного нооменеджменту у сучасну епоху. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя : ЗДІА, 2017. Вип. 69 . С. 44–50.

11. Воронкова В. Г., Романенко Т. П. Андрюкайтене Регіна. Концепція розвитку проектно-орієнтованого бізнесу в умовах цифрової трансформації до smart-суспільства. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя : ЗДІА, 2016. Вип. 67. С. 13–27.

12. Воронкова В. Г. Административная деятельность как объект саморефлексии руководителя. *Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки: науковий вісник: збірник наукових праць*. Київ : УАН ТОВ НВП ВІР, 2015. Вип. 100. С. 91–97.

13. Воронкова В. Г. Розвиток науки та виробництва в контексті інноваційно-інвестиційної парадигми. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя : ЗДІА, 2006. Вип. 27. С. 12–21.

14. Воронкова В. Г., Андрюкайтене Регіна, Максименюк М. Ю. Нікітенко В. О. Формування концепції гуманістичного менеджменту та її вплив на розвиток людського потенціалу в умовах глобалізації та євроінтеграції. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя, ЗДІА, 2016. Вип. 65. С. 13–26.

15. Воронкова В. Г. Общество риска как следствие кризиса современной цивилизации в глобальном измерении ринком. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя : ЗДІА, 2014. Вип. 58. С. 13–24.

16.Воронкова В. Г., Капітаненко Н. П., Нікітенко В. О. Правові засади захисту інтелектуальної власності у цифровому суспільстві. *Scientific Journal «ScienceRise: Juridical Science»*. Харків: 2019. № 4 (10). С. 32-37.

17.Voronkova Valentyna, Metelenko Natalya, Nikitenko Vitalina, Silina Iryna. System analysis of the economy of sustainable development as environmentally balnced and socially oriented one. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers. Zaporizhzhia: ZNU*. 2019. 1 (78). P. 85–96.

18.Воронкова В. Г. Формування постнекласичної парадигми сучасного менеджменту в умовах глобалізації. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя : ЗДІА, 2009. Вип. 38. С.13–29.

19.Воронкова В. Г., Кивлюк О. П., Андрюкайтене Регіна. Концептуалізація моделі ноосферного розвитку сучасного соціуму та освіти інформаційного суспільства. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя : ЗДІА, 2017. Вип. 68. С. 33–48.

20.Кириченко Микола. Вплив цифрових технологій на розвиток людського і соціального капіталу в умовах діджиталізованого суспільства. *Humanities studies : Collection of Scientific Papers. Zaporizhzhia : ZNU*. 2019. 1 (78). P. 107–128.

21.Максименюк М. Ю., Нікітенко В. О. Інформаційно-комунікативне суспільство як різновид складної соціальної системи і взаємодії. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2016. Вип. 66. С. 266–278.

22.Максименюк М. Ю. Концептуалізація розвитку інформаційного суспільства в контексті глобалізації: методологія постмодерністського дискурсу *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя: ЗДІА, 2017. Вип. 68. С. 78 – 88.

23.Melnik Victoria. Agile-management 3.0 concept as a factor of technological progress development in the digital society. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers . Zaporizhzhia: ZNU*. 2019. 1 (78). P. 129–138.

24.Нікітенко В. О. Проблемне поле геокультурного феномену: наукові підходи. *Гілея (науковий вісник)*. К. : УАН ТОВ НВП ВІР, 2013. Вип. 71. С. 500–504.

25.Нікітенко В. О. Сучасна геокультура як соціокультурний феномен *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя : ЗДІА, 2013. Вип. 53. С. 261–270.

26.Нікітенко В. О. Формування геоцінностей в процесі викладання української мови як іноземної. *Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки: науковий вісник: збірник наукових праць*. Київ : Вид-во УАН ТОВ НВП ВІР, 2015. Вип. 100. С. 219–223.

27.Nikitenko Vitalina, Andriukaitiene Regina, Punchenko Oleg. Developing corporate management to improve the quality of customer service. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers . Zaporizhzhia : ZNU*, 2019. 1 (78). P. 140–153.

28.Олексенко Р. І. Людина в умовах інформаційного суспільства як об'єкт соціально-економічної рефлексії. Становлення і розвиток інформаційного суспільства як основи забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави. Київ, 2017. С. 59 – 62.

29.Олексенко Р. І. Глобальні проблеми філософії від Античності до сьогодення в дискурсі ринкових трансформацій. Придніпровські соціально-гуманітарні читання: у 6-ти частинах. Ч. 2: матеріали Дніпропетровської сесії Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю. Дніпропетровськ, 2013. С. 148–151.

30.Oleksenko Roman, Molodychenko Valentin, Shcherbakova Nina. Neoliberalism in Higher Education as a Challenge for Future Civilization. *Philosophy and Cosmology*. 2018. Vol. 20. P. 113–119.

31.Олексенко Р. І. Вплив комунікацій на ціннісні орієнтири особистості *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя: ЗДІА, 2015. Вип. 62. С.65–73.

32.Пунченко О. П. Цивилизационное измерение истории человечества : монографія. Одеса : *Астропринт*, 2013. 448 с.

33.Соснін О. В., Воронкова В. Г., Ажажа М. А. Філософія гуманістичного менеджменту (соціально-політичні, соціально-економічні, соціально-антропологічні виміри) : навч. посіб. Запоріжжя : *Дике поле*, 2016. 356 с.

34.Соснін О. В., Воронкова В. Г., Нікітенко В. О., Максименюк М. Ю. Інформаційно-комунікативний менеджмент : зарубіжний та вітчизняний досвід : навч. посіб. Київ: *КПІ ім. Ігоря Сікорського*, 2017. 286 с.

35.Соснін О. В., Воронкова В. Г. Інформаційне суспільство як виклик глобалізації. Час вибору : виклики інформаційної епохи: колективна монографія / за заг ред. О. А. Івакіна, Д. В. Яковлева. Одеса : *Гельветика*, 2016. С. 344–359.

36.Фурсін О. О. Формування моделі стійкого економічного розвитку в умовах конкурентоспроможності. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя : ЗДІА, 2008. Вип.33. С.223–230.

37.Череп А. В. Розвиток стратегій промислових підприємств на основі інноваційного спрямування: монографія. Запоріжжя : *ЛПІС*, 2014.

38.Череп Алла, Воронкова Валентина, Муц Луай, Фурсін Олександр. Інформаційні та інноваційні технології як чинник підвищення ефективності цифрової економіки та бізнесу в умовах глобалізації 4.0. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers*. Zaporizhzhia: ZNU, 2019. 1 (78). P. 169–180.

39.Шавкун І. Г., Дибчинська Я. С. Організаційна культура як проблема кроскультурного менеджменту. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя : ЗДІА, 2014. Вип. 58. С. 53–63.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Офіційний сайт Верховної Ради України – URL:<http://rada.gov.ua/>

Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. – URL: <http://www.kmu.gov.ua>.

Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. – URL: <http://www.me.gov.ua>

Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України
– URL: <http://www.mps.gov.ua>.

Офіційний сайт державної служби статистики – URL: <http://ukrstat.gov.ua>.

Право. Україна – URL: www.legal.com.ua/cqi-bin/matrix,cqi/pravo.html.

Українське право – URL: www.ukrpravo.cjm.

Навчально-методичне видання
(українською мовою)

Воронкова Валентина Григорівна

ГЛОБАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ

Навчально-методичний посібник
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування» та освітньо-професійної програми «Державне управління»

Рецензенти: *Р.І.Олексенко, Є.Ю.Ткаченко*
Відповідальний за випуск *В. Г. Воронкова*
Коректор *В.О.Нікітенко*